

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ**

**Περιφερειακή Στρατηγική
Καταπολέμησης της Φτώχειας και
Κοινωνικής Ένταξης**

Ηράκλειο, Μάιος 2015

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α	7
Το πλαίσιο διαμόρφωσης της Περιφερειακής Στρατηγικής.....	7
1. Τα πορίσματα της ανάλυσης SWOT	8
2. Τα πορίσματα της δικτυακής ανάλυσης προβλημάτων	13
3. Τα πορίσματα της συγκριτικής έρευνας	14
3.1. Ο σχεδιασμός των πολιτικών.....	14
3.2. Το περιεχόμενο των πολιτικών.....	15
3.3. Η υλοποίηση των πολιτικών	17
3.4. Η χρηματοδότηση των πολιτικών.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β	20
Η Φιλοσοφία της Περιφερειακής Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης.....	20
1. Το Όραμα της Στρατηγικής.....	21
2. Η κοινωνικοπολιτική αφετηρία της Στρατηγικής	24
2.1. Η Στρατηγική ως μηχανισμός διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας.....	25
2.2. Η Στρατηγική ως μηχανισμός οικονομικής ανάπτυξης της Περιφέρειας	26
2.3. Η Στρατηγική ως μηχανισμός ανάπτυξης δικτυώσεων της Περιφέρειας.....	28
3. Οι Αρχές της Στρατηγικής	31
3.1. Η Θεσμική προσέγγιση της Στρατηγικής.....	32
3.2. Η Επιχειρησιακή προσέγγιση της Στρατηγικής.....	35
3.3. Η Διαχειριστική προσέγγιση της Στρατηγικής.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ.....	39
Οι Ομάδες Προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης.....	39
1. Άτομα που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας.....	41
2. Παιδιά και νέοι σε συνθήκες αποκλεισμού	43
3. Άλλες ομάδες σε υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού	44
4. Η οριοθέτηση των ομάδων στόχου.....	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ.....	48
Η Αρχιτεκτονική της Στρατηγικής.....	48
1. Οι Πυλώνες της Στρατηγικής.....	49

2. Οι Επιχειρησιακοί Άξονες της Στρατηγικής.....	50
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 1. Καταπολέμηση της Ακραίας Φτώχειας.....	51
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.1: Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά.....	52
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.2: Πρόσβαση σε Επαρκείς Εισοδηματικούς Πόρους...	59
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 2. Πρόληψη και Καταπολέμηση του	
Αποκλεισμού των Παιδιών.....	61
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.1: Πρόσβαση σε Οικονομικά Προσιτές και Ποιοτικές	
Υπηρεσίες.....	62
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.2: Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση.....	65
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 3. Προώθηση της Ενεργητικής Ένταξης.....	67
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3.1: Ενεργοποίηση των ανέργων	69
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3.2: Πρόσβαση των ευπαθών ομάδων σε οικονομικά	
προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες	71
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 4. Ενίσχυση της Διακυβέρνησης της	
Περιφερειακής Στρατηγικής	75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε.....	86
Το Οργανωτικό Πλαίσιο της Στρατηγικής.....	86
1. Η επικύρωση της Στρατηγικής.....	86
2. Η κοινωνικοπολιτική παρακολούθηση της Στρατηγικής	86
3. Η επιχειρησιακή παρακολούθηση της Στρατηγικής.....	87
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ.....	89
Το Χρηματοδοτικό Πλαίσιο της Στρατηγικής	89
1. Ο Προϋπολογισμός της Στρατηγικής.....	89
2. Οι πηγές χρηματοδότησης της Στρατηγικής.....	90
2.1. Θεσμοθετημένοι Δημόσιοι Πόροι.....	93
2.2. Ιδιωτικοί Πόροι	115
2.3. Δράσεις της ΕΕ	117

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Περιφέρεια Κρήτης ανέλαβε στο πλαίσιο εξειδίκευσης των περιφερειακών διαστάσεων του **Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταξη**¹ την εκπόνηση της **Περιφερειακής Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης**, με στόχο την οριοθέτηση και τεκμηρίωση των στρατηγικών επιλογών της για την ανάπτυξη μίας ολοκληρωμένης πολιτικής πρόληψης και καταπολέμησης του εργασιακού και κοινωνικού αποκλεισμού ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Η σκοπιμότητα εκπόνησης της Περιφερειακής Στρατηγικής αιτιολογείται πλήρως με βάση την υφιστάμενη συγκυρία. Τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Περιφέρειας Κρήτης (υψηλοί δείκτες γήρανσης και εξάρτησης)² σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση, τη δημοσιονομική ύφεση και την ραγδαία αύξηση της ανεργίας επιδρούν καταλυτικά στην αύξηση της φτώχειας³ και στη δημιουργία θυλάκων κοινωνικού αποκλεισμού⁴ ανάμεσα στους κατοίκους της. Υπό το πρίσμα αυτό, η πολιτική ηγεσία της Περιφέρειας Κρήτης υιοθέτησε ένα **δυναμικό μοντέλο παρεμβάσεων** σε κρίσιμα πεδία του τομέα της κοινωνικής προστασίας, που συμπληρώνουν τις πρωτοβουλίες της κεντρικής διοίκησης και αξιοποιούν το ρόλο της κοινωνίας των πολιτών.

Η μεθοδολογία εκπόνησης της Στρατηγικής στηρίχθηκε στις ακόλουθες τεχνικές:

- έρευνα γραφείου με αντικείμενο τη διαγνωστική ανάλυση του προφίλ της Περιφέρειας Κρήτης στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης

¹ Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη εκπονήθηκε τον Δεκέμβριο του 2014 από την Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας με τη συνδρομή της Ομάδας Εργασίας για την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης και ανεξάρτητων εμπειρογνομώνων.

² Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011, η Περιφέρεια Κρήτης παρουσίασε αύξηση πληθυσμού σε ποσοστό 3,36% την περίοδο 2001-2011. Ο πληθυσμός της υπολογίζεται σε 621.340 κατοίκους (άρρνες 308.760 και θήλεις 312.580), με πυκνότητα μόνιμου πληθυσμού ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο ίση με 74,54. Αντιπροσωπεύει το 5,76% του πληθυσμού της επικράτειας και κατατάσσεται πέμπτη μεταξύ των Ελληνικών Περιφερειών.

³ Το όριο της φτώχειας στην Ελλάδα ορίζεται ως το 60% της διάμεσου του ισοδύναμου του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος σύμφωνα με τη δειγματοληπτική Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (European Union - Statistics on Income and Living Conditions) που διενεργείται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Σύμφωνα με την σχετική ανακοίνωση της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τα πορίσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2013 (Δεκέμβριος 2014), το χρηματικό όριο της φτώχειας για τα εισοδήματα του 2012 ανερχόταν στο ετήσιο ποσό των 5.023 ευρώ ανά άτομο και των 10.547 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών.

⁴ Η κατηγορία αυτή αφορά άτομα, τα οποία α) είτε θεωρούνται φτωχοί (δηλαδή το διαθέσιμο εισόδημα τους δεν υπερβαίνει το 60% του μέσου εθνικού εισοδήματος, β) είτε ζουν σε κατάσταση στέρξης (δηλαδή στερούνται βασικά καταναλωτικά αγαθά ή αδυνατούν να αντεπεξέλθουν σε στοιχειώδεις υποχρεώσεις), γ) είτε ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας.

- έρευνα γραφείου με αντικείμενο την ανάλυση πηγών και δεδομένων για το θεσμικό, επιχειρησιακό και χρηματοδοτικό υπόβαθρο των παρεμβάσεων της Περιφέρειας Κρήτης στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης
- συγκριτική έρευνα γραφείου με αντικείμενο την καταγραφή διεθνών καλών πρακτικών για την ανάπτυξη βιώσιμων Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης
- έρευνα γραφείου με αντικείμενο την ανάλυση πηγών και δεδομένων για το θεσμικό, επιχειρησιακό και χρηματοδοτικό υπόβαθρο των παρεμβάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με την υποστήριξη των πολιτικών κοινωνικής ένταξης
- ανάπτυξη και τεκμηρίωση μοντέλων για τις προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης και την εξειδίκευση των σχετικών αξόνων δράσης.

Η Περιφερειακή Στρατηγική Καταπολέμηση της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης εκπονήθηκε από την Περιφέρεια Κρήτης, Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας, με τη συνδρομή ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων.

Η τεκμηρίωση του οριστικού πλαισίου της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης αξιοποίησε ένα πλέγμα διεπιστημονικών τεχνικών συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης δεδομένων, που περιλάμβαναν:

- ⇒ την **ανάλυση PESTLE** {(P(olitical) E(conomic) S(ocio-cultural) T(echnological) L(egislative) E(nvironmental) trend analysis}⁵ για την ανάδειξη των βασικών αξόνων του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος διαμόρφωσης της Στρατηγικής
- ⇒ την **ανάλυση SWOT** (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)⁶ για την καταγραφή των κυριότερων συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος διαμόρφωσης της Στρατηγικής
- ⇒ την **δικτυακή ανάλυση προβλημάτων** (problem tree analysis)⁷ στο επίπεδο της οριοθέτησης των ομάδων στόχου της Στρατηγικής
- ⇒ την ανάλυση των πορισμάτων της **συγκριτικής έρευνας** (comparative policy research)⁸ με αντικείμενο την καταγραφή

⁵ Για τις βασικές διαστάσεις της ανάλυσης PESTLE βλ. http://www.cabinetoffice.gov.uk/strategy/downloads/survivalguide/skills/s_pestle.htm.

⁶ Για τις βασικές διαστάσεις της ανάλυσης SWOT στο πεδίο των περιφερειακών στρατηγικών βλ. ιδίως www.nordregio.se/Files/wp0104.pdf.

⁷ Για τις βασικές διαστάσεις της problem tree analysis στο πεδίο των περιφερειακών στρατηγικών βλ. ιδίως European Commission, *Sourcebook on sound planning of ESF programmes*, 2007 και L. Dellmuth and M. Stoffel, “Distributive Politics and Intergovernmental Transfers: The Local Allocation of European Union Structural Funds”, *European Union Politics*, 2012, 13(3), σελ. 413-433.

διεθνών καλών πρακτικών για την ανάπτυξη βιώσιμων Περιφερειακών πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης

- ⇒ την ανάλυση των πορισμάτων της **εσωτερικής διαβούλευσης** του Προσχεδίου της Στρατηγικής που προωθήθηκε τον Μάρτιο του 2015 με την επιμέλεια της **Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Ε.Π. Κρήτης** και της **Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας**
- ⇒ την ανάλυση των πορισμάτων της **δημόσιας διαβούλευσης** του Προσχεδίου της Στρατηγικής⁹.

---

⁸Για τις τεχνικές συγκριτικής ανάλυσης των συστημάτων κοινωνικής προστασίας βλ. ιδίως J. Dixon and R. Scheurell, *The State of Social Welfare: The Twentieth Century in Cross-national Review*, 2002, M. Cousins, *European Welfare States: Comparative Perspectives*, 2005 και P. Kennet, *A Handbook of Comparative Social Policy*, 2013.

⁹ Η δημόσια διαβούλευση του Προσχεδίου της Στρατηγικής προωθήθηκε με την επιμέλεια της Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Ε.Π. Κρήτης την περίοδο 24 Απριλίου - 15 Μαΐου 2015. Συγκέντρωσε το ενδιαφέρον φορέων του δημόσιου, του ιδιωτικού και του εθελοντικού τομέα, που κατέθεσαν σχόλια, παρατηρήσεις και εισηγήσεις σε ηλεκτρονική (e-mail: kriti@mou.gr) και έντυπη μορφή (στην ΕΔΑ Περιφέρειας Κρήτης, Δουκός Μποφώρ 7, Ηράκλειο).

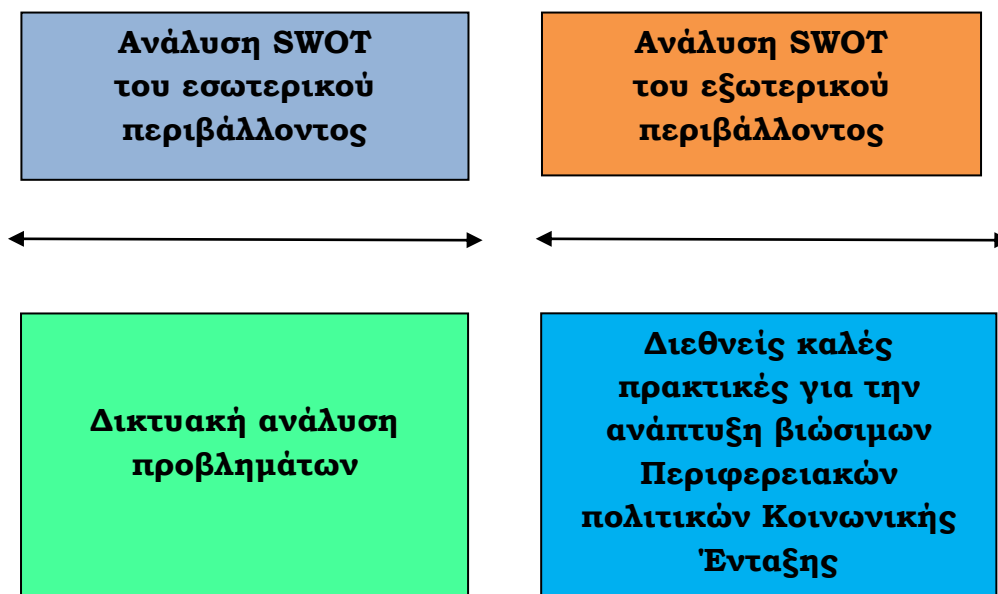
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α

Το πλαίσιο διαμόρφωσης της Περιφερειακής Στρατηγικής

Η διαμόρφωση της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης αποτελεί μία **σύνθετη διαδικασία οριοθέτησης αρχών, στόχων και προτεραιοτήτων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε περιφερειακό επίπεδο**, που λαμβάνει υπόψη τα πορίσματα ανάλυσης των βασικών αξόνων του εσωτερικού και εξωτερικού της περιβάλλοντος (όπως έχουν καταγραφεί μέσω **ανάλυσης PESTLE**) μέσω:

- ⇒ της **μεθόδου SWOT**
- ⇒ της **δικτυακής ανάλυσης προβλημάτων**
- ⇒ της **συγκριτικής έρευνας διεθνών καλών πρακτικών**.

Διάγραμμα 1. Μεθοδολογία διαμόρφωσης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης

1. Τα πορίσματα της ανάλυσης SWOT

Η Ανάλυση SWOT αποτελεί, ως διαδομένο μεθοδολογικό εργαλείο, ένα πρότυπο τρόπο καταγραφής των κυριοτέρων συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος ενός «τομέα παρέμβασης». Η μέθοδος αναπτύχθηκε με στόχο την υποβοήθηση των επιχειρήσεων ως προς τον προσδιορισμό των στρατηγικών τους σε ένα κυμαινόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Η Ανάλυση SWOT συνίσταται στις εξής τέσσερις σημαντικές παραμέτρους:

- i) **Δυνατά Σημεία:** Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τομέα παρέμβασης, τα οποία λειτουργούν υποβοηθητικά ως προς την επίτευξη των στόχων.
- ii) **Αδύνατα Σημεία:** Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του τομέα παρέμβασης, τα οποία είναι επιζήμια ως προς την επίτευξη των στόχων.
- iii) **Ευκαιρίες:** Εξωτερικές συνθήκες που λειτουργούν υποβοηθητικά ως προς την επίτευξη των στόχων.
- iv) **Απειλές:** Εξωτερικές συνθήκες που λειτουργούν αρνητικά ως προς την επίτευξη των στόχων.

Οι δύο πρώτες παράμετροι (Δυνατά και Αδύνατα Σημεία) καθορίζονται από την ανάλυση του *εσωτερικού* περιβάλλοντος του τομέα παρέμβασης και αφορούν αποκλειστικά τον προσδιορισμό των πλεονεκτημάτων ή μειονεκτημάτων (αποτυπώνονται οι εξελίξεις και οι τάσεις που επικρατούν εντός του «τομέα παρέμβασης»). Αντίθετα, οι δύο τελευταίες παράμετροι (Ευκαιρίες και Απειλές) αφορούν την αξιολόγηση των *εξωτερικών* παραγόντων που συνιστούν το ευρύτερο περιβάλλον του τομέα. Τα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος θα αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας και αξιολόγησης ως στρατηγικά αξιοποιήσιμες ευκαιρίες για τον τομέα παρέμβασης, αλλά και ως κίνδυνοι / απειλές που επιδρούν ανασχετικά στις στοχεύσεις του. Η αξιολόγηση του εξωτερικού περιβάλλοντος έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι η εσωτερική υποδομή του τομέα μπορεί να αξιολογηθεί μόνο υπό το πρίσμα των ιδιαίτερων συνθηκών και προκλήσεων που ο τομέας αντιμετωπίζει στο εξωτερικό του περιβάλλον.

Είναι απαραίτητο ωστόσο, να επισημανθούν οι ακόλουθοι «*περιορισμοί*» της μεθόδου αυτής, ιδιαίτερα όταν εφαρμόζεται σε τομείς που σχετίζονται με τις δημόσιες πολιτικές κοινωνικής προστασίας¹⁰:

---

¹⁰ Βλ. ενδεικτικά J.M. Bryson, *Strategic Planning for Public and Nonprofit Organizations: A guide to strengthening and sustaining organizational achievement*, 2004, T. Scragg, *Managing Change in Health and Social Care Services*, 2010 και T. Hafford – Letchfield, *Social Care Management, Strategy and Business Planning*, 2011.

- ⇒ Όταν εφαρμόζεται σε πεδία δράσης της δημόσιας διοίκησης, η SWOT Ανάλυση απαιτείται να αποσκοπεί και να επικεντρώνεται στην αναζήτηση κάποιας αποτελεσματικής στρατηγικής (εν προκειμένω στην ανάπτυξη της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης)
- ⇒ Η SWOT Ανάλυση, ως ένα εργαλείο αξιολόγησης, εξυπηρετεί την κατασκευή μιας απλής ταξινόμησης δραστηριοτήτων σε όρους της σχετικής σημασίας τους, αναπαράγοντας συχνά τον υποκειμενικό χαρακτήρα της ταξινόμησης. Η εφαρμογή των αρχών της **Ανοικτής Διακυβέρνησης** είναι ένας από τους τρόπους βελτίωσης της αξιοπιστίας της σχετικής ανάλυσης.
- ⇒ Η SWOT Ανάλυση απαιτεί μια συνεπή πρόθεση για την επίτευξη συναίνεσης μεταξύ των φορέων που θα σχεδιάσουν και θα υλοποιήσουν την προβλεπόμενη Στρατηγική και μόνο υπό την προϋπόθεση αυτή έχει νόημα η διαδικασία παραγωγής και σχηματισμού στρατηγικών κατευθύνσεων. Σε διαφορετική περίπτωση, το μοντέλο αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κάποια λανθασμένη ή ανεφάρμοστη διάγνωση.

Οι ακόλουθοι Πίνακες συνοψίζουν τα συμπεράσματα από την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης, αναδεικνύοντας ένα πλέγμα κρίσιμων παραγόντων που επηρεάζουν τον σχεδιασμό της Στρατηγικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Συνθετική παρουσίαση Ανάλυσης SWOT

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> ❑ Ισχυρή πολιτική βούληση της ηγεσίας της Περιφέρειας για την ανάπτυξη πολιτικών ένταξης ❑ Τεχνογνωσία των υπηρεσιών της Περιφέρειας (Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας) για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων πρωτοβουλιών και το συντονισμό δικτύων ένταξης ❑ Τεχνογνωσία των υπηρεσιών της ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης για την ολοκληρωμένη χρηματοδοτική υποστήριξη πολιτικών ένταξης ❑ Δραστηριοποίηση των ΟΤΑ Α' Βαθμού για την άσκηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης ❑ Εκτεταμένο δίκτυο υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας (π.χ. Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί) ❑ Αποκέντρωση των Μονάδων Κοινωνικής Φροντίδας ❑ Δραστηριοποίηση της Εκκλησίας της Κρήτης ❑ Δραστηριοποίηση οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών ❑ Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με δυνατότητες δραστηριοποίησης σε θέματα της στρατηγικής (Συστημικές - Συνεταιριστικές Τράπεζες) ❑ Σημαντικές πρωτοβουλίες προώθησης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας ❑ Ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα με δυνατότητες δραστηριοποίησης σε θέματα της Στρατηγικής 	<ul style="list-style-type: none"> ❑ Έλλειψη αποκλειστικών αρμοδιοτήτων και αυτοτελών πόρων των ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού για την άσκηση πολιτικών κοινωνικής ένταξης ❑ Περιορισμένη στελέχωση των κοινωνικών υπηρεσιών των ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού ❑ Καθυστέρηση στην ενεργοποίηση κρίσιμων νομοθετικών ρυθμίσεων από τους φορείς της κεντρικής διοίκησης ❑ Έλλειψη εργαλείων και βάσεων δεδομένων για το στατιστικό προφίλ της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε περιφερειακό επίπεδο ❑ Έλλειψη τεχνογνωσίας για ανάπτυξη δράσεων κοινωνικής καινοτομίας ❑ Αδυναμία υποστήριξης των αποκεντρωτικών παρεμβάσεων από τους ΟΤΑ Α' Βαθμού ❑ Σταδιακή δημογραφική γήρανση του πληθυσμού ❑ Μείωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2009-2014 ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης ❑ Αύξηση του πληθυσμού εκτός αγοράς εργασίας ❑ Περιορισμένη ανάπτυξη μηχανισμών δικτύωσης και συνέργειας μεταξύ των φορέων παροχής υπηρεσιών φροντίδας ❑ Ελλιπής στελέχωση των δομών φροντίδας του τρίτου τομέα με εξειδικευμένο προσωπικό

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> □ Προώθηση της διαδικασίας εκσυγχρονισμού του Ελληνικού μοντέλου κοινωνικής προστασίας μέσω της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης □ Ανάπτυξη εμβληματικών πρωτοβουλιών της κεντρικής διοίκησης για την καταπολέμηση της φτώχειας □ Κοινωνικοπολιτική συναίνεση για την ανάπτυξη της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης □ Αποδοχή της Περιφερειακής Στρατηγικής από τις ομάδες στόχου □ Συνεργασία και συμβολή φορέων του δημόσιου, ιδιωτικού και εθελοντικού τομέα στην ανάπτυξη της Περιφερειακής Στρατηγικής □ Αξιοποίηση των επιχειρησιακών παρεμβάσεων της ΕΕ στο πλαίσιο της Στρατηγικής ΕΕ 2020 □ Αξιοποίηση των χρηματοδοτικών παρεμβάσεων της ΕΕ στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής 2014-2020 □ Αξιοποίηση πρωτοβουλιών Διεθνών Οργανισμών για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού □ Αξιοποίηση διεθνών καλών πρακτικών (Σύμφωνα Συνεργασίας με άλλες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες) □ Ενεργοποίηση της ακαδημαϊκής και ερευνητικής κοινότητας σε κρίσιμους τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής □ Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και των φορέων της κοινωνίας των πολιτών 	<ul style="list-style-type: none"> □ Συρρίκνωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της Περιφέρειας □ Αύξηση της πυκνότητας κοινωνικών κινδύνων (υπερχρέωση, ανεργία, αδήλωτη απασχόληση, ακραία φτώχεια) □ Άμβλυνση του κοινωνικού ρόλου της οικογένειας και των άτυπων δικτύων φροντίδας □ Μείωση του «κοινωνικού προϋπολογισμού» της Περιφέρειας Κρήτης □ Μείωση του «κοινωνικού προϋπολογισμού» των Δήμων Περιφέρειας Κρήτης □ Περιορισμένη «νομιμοποίηση» της Περιφερειακής Στρατηγικής στην κοινή γνώμη και τις ομάδες στόχου □ Έλλειψη μηχανισμών υποστήριξης της κεντρικής διοίκησης για την ανάπτυξη των Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης □ Αδυναμία ανανέωσης των ανθρώπινων πόρων της Περιφέρειας και των ΟΤΑ Α' Βαθμού με εξειδικευμένα στελέχη και επαγγελματίες □ Αδυναμία εφαρμογής τεχνικών ολοκληρωμένης ενημέρωσης των ενδιαφερομένων για τις δράσεις ένταξης □ Μεταφορά διεθνούς εμπειρίας και καλών πρακτικών χωρίς την απαραίτητη προσαρμογή στις ιδιαιτερότητες της ελληνικής πραγματικότητας □ Καθυστερήσεις στην αξιοποίηση υπερεθνικών χρηματοδοτικών εργαλείων □ Περιορισμένη συμμετοχή των φορέων της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες δικτύωσης

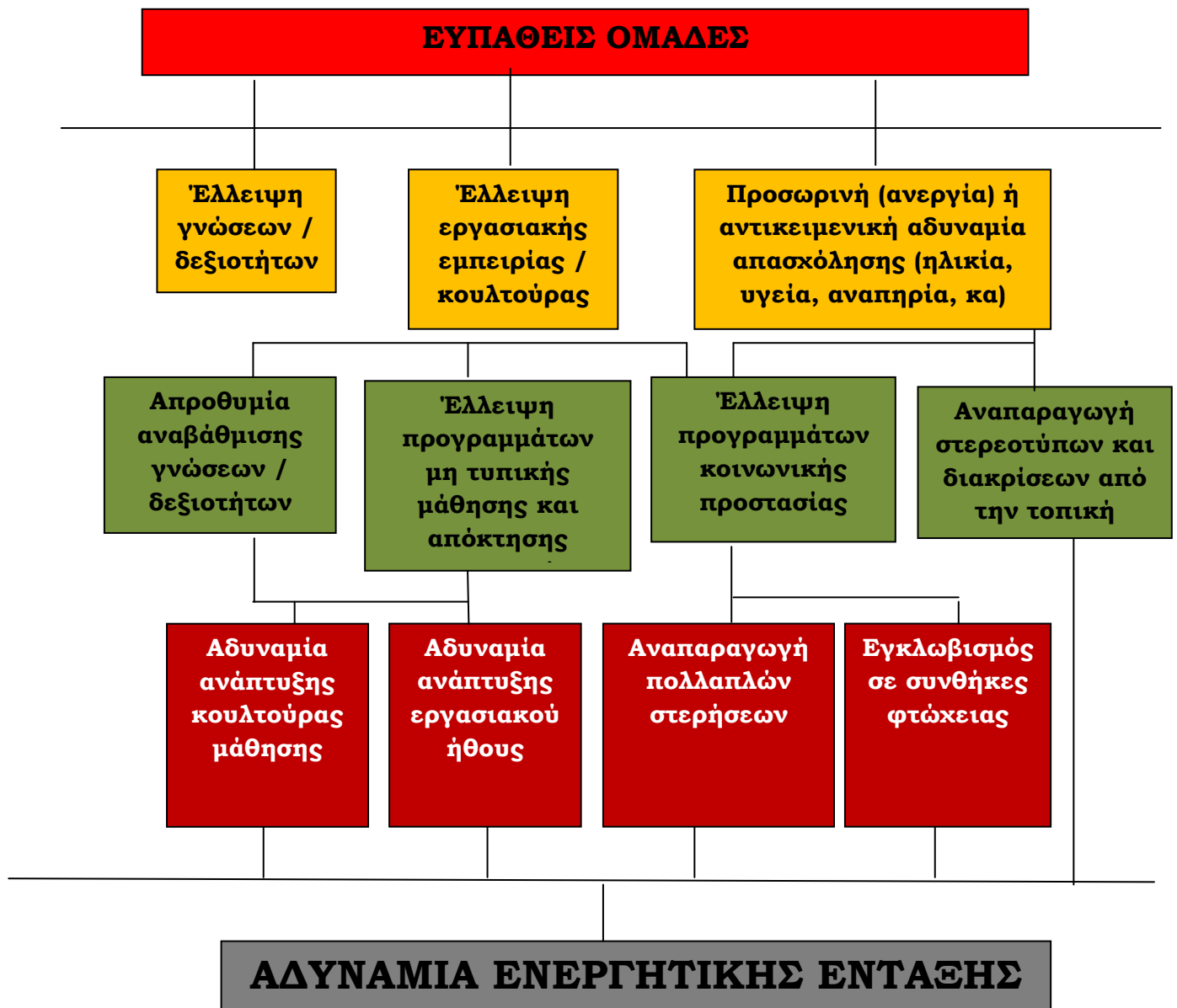
Πίνακας 2. Το Χρηματοδοτικό Πλαίσιο της Ανάλυσης SWOT

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Δημιουργία νέων δημόσιων πηγών χρηματοδότησης στο επίπεδο της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης ⇒ Δημιουργία νέων δημόσιων πηγών χρηματοδότησης στο επίπεδο της Περιφερειακής Στρατηγικής ⇒ Σημαντική δέσμευση πόρων μέσω του Θ.Σ. 9 του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 ⇒ Ωριμότητα διαχείρισης πόρων του ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 από τις υπηρεσίες της ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης ⇒ Στόχευση εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης
ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Περιορισμένη φοροδοτική ικανότητα του πληθυσμού ⇒ Υπερδανεισμός των νοικοκυριών ⇒ Αδυναμία είσπραξης άμεσων και έμμεσων φόρων ⇒ Αύξηση της αδήλωτης εργασίας ⇒ Αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας ⇒ Δημοσιονομικοί περιορισμοί στην άσκηση πολιτικών ένταξης ⇒ Εξωτερική επιλεξιμότητα πόρων του ΕΣΠΑ 2014-2020 (Κανονισμοί των ΕΔΕΤ)
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση πόρων των Τομεακών ΕΠ του ΕΣΠΑ 2014-2020 ⇒ Αξιοποίηση ιδιωτικών πόρων ⇒ Αξιοποίηση διεθνών πηγών χρηματοδότησης (ΕΟΧ, Παγκόσμια Τράπεζα) ⇒ Δημιουργία υπερεθνικών δικτύων χρηματοδότησης ⇒ Εξασφάλιση σημαντικών οικονομιών κλίμακας λόγω της χρήσης τεχνικών διασφάλισης ποιότητας
ΑΠΕΙΛΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Επέκταση δημοσιονομικών περιορισμών στην άσκηση πολιτικών ένταξης από νέα Σύμφωνα Σταθερότητας ⇒ Αύξηση κοινωνικών προβλημάτων ομάδων του πληθυσμού με αντικειμενικές αδυναμίες ένταξης στην αγορά εργασίας ⇒ Αδυναμία έγκαιρης αξιοποίησης πόρων από τα Τομεακά ΕΠ του ΣΕΣ 2014-2020 και το ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 ⇒ Έλλειψη μηχανισμών διαχείρισης διεθνών πηγών χρηματοδότησης

2. Τα πορίσματα της δικτυακής ανάλυσης προβλημάτων

Η εφαρμογή της δικτυακής ανάλυσης προβλημάτων (problem tree analysis) αναδεικνύει τις βασικές δυσχέρειες που αντιμετωπίζουν οι ομάδες υψηλού κινδύνου αποκλεισμού στην Περιφέρεια Κρήτης σε σχέση ιδίως με την ένταξη τους στην αγορά εργασίας. Οι δυσχέρειες αυτές συνιστούν απόρροια διαρθρωτικών παραγόντων που οδηγούν στην αναπαραγωγή / ένταση των φαινομένων φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Διάγραμμα 2. Δυσχέρειες Ενεργητικής Ένταξης

3. Τα πορίσματα της συγκριτικής έρευνας

3.1. Ο σχεδιασμός των πολιτικών

(α) Ο σχεδιασμός των παρεμβάσεων καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε περιφερειακό επίπεδο εμφανίζει μεγαλύτερες προοπτικές αποτελεσματικότητας όταν δεν αποτελεί αντικείμενο μιας αποσπασματικής προσέγγισης, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο στρατηγικό πλαίσιο της ηγεσίας της Περιφέρειας, που περιλαμβάνει:

- τις αρχές και τους στόχους της Περιφερειακής Στρατηγικής
- τις θεματικές προτεραιότητες
- την τυπολογία των ομάδων στόχου
- τους μηχανισμούς και τα μέσα υλοποίησης (θεματικές παρεμβάσεις)
- τη μεθοδολογία και τα εργαλεία παρακολούθησης των δράσεων
- το πλαίσιο χρηματοδότησης
- τις τεχνικές εξασφάλισης της βιωσιμότητας των παρεμβάσεων
- τη μεθοδολογία και τα εργαλεία εξωτερικής αξιολόγησης των δράσεων.

(β) Στο επίπεδο του σχεδιασμού των πολιτικών, η συγκριτική έρευνα αναδεικνύει την αυξημένη χρήση **υποδειγμάτων πιλοτικής εφαρμογής** για την προώθηση βασικών προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης (π.χ. καταπολέμηση ακραίας φτώχειας, ενεργοποίηση μακροχρόνια ανέργων). Η πιλοτική λειτουργία των προγραμμάτων εξασφαλίζει ιδιαίτερα χρήσιμα συμπεράσματα για τη βιωσιμότητα και τις διαδικασίες υλοποίησης των παρεμβάσεων, αναδεικνύοντας, παράλληλα, κρίσιμα ζητήματα σε σχέση με τη χρηματοδότηση των δράσεων.

(γ) Η **επιλογή των πεδίων παρέμβασης των περιφερειακών πολιτικών** δεν αποτελεί αντικείμενο ενιαίων μεθοδολογιών / προσεγγίσεων, καθώς τα περισσότερα Κράτη διαφοροποιούν τις τεχνικές επιλογής ανάλογα με πολιτικά και κοινωνικοοικονομικά κριτήρια.

Για παράδειγμα, η **υιοθέτηση επιλογών στόχευσης των παρεμβάσεων ανάλογα με την περιοχή / ζώνη κατοικίας** δεν είναι πάντοτε η ενδεδειγμένη λύση, καθώς ενδέχεται να οδηγήσει σε πρώιμες αποτυχίες ένα πρόγραμμα παρέμβασης, θέτοντας έτσι σε κίνδυνο ευρύτερες στρατηγικές κοινωνικής ένταξης. Συχνά, η «πρόληψη» είναι καταλληλότερος στόχος από την «καταστολή», ιδιαίτερα στην περίπτωση του αρχικού σταδίου εφαρμογής ενός προγράμματος. Από την άλλη πλευρά, η επέκταση των παρεμβάσεων σε γειτονικές περιοχές μικρότερης έντασης αποκλεισμού εμφανίζει διαστάσεις αποτελεσματικότητας: συνδυάζονται δράσεις σε μια περιοχή με ιδιαίτερα αυξημένα προβλήματα

(σκληρός πυρήνας κοινωνικού αποκλεισμού) και σε γειτονικές ζώνες με λιγότερα κοινωνικά προβλήματα (περιφέρεια κοινωνικού αποκλεισμού).

Τα περισσότερα Κράτη έχουν επιλέξει **ένα σύστημα δεικτών** για να εξειδικεύσουν τις θεματικές προτεραιότητες, που συνδυάζει παράγοντες συνθηκών διαβίωσης με διαστάσεις κοινωνικού περιεχομένου. Η εφαρμογή των δεικτών καταλήγει στην τυποποίηση συγκεκριμένων πεδίων αναφοράς που αποτελούν το χωρικό πλαίσιο ανάπτυξης εξειδικευμένων παρεμβάσεων. Οι σχετικές παρεμβάσεις καλύπτουν συνήθως τη γεωγραφική έκταση όλης της Περιφέρειας, ενώ παρουσιάζουν στοιχεία αξιοπιστίας και νομιμοποίησης όταν ενσωματώνουν τεχνικές παραγωγής πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται, για παράδειγμα, όταν οι περιοχές αναφοράς αποτελούν δείγμα όλων των τύπων προβληματικών ζωνών σε μία πόλη. Αντίθετα, η επιλογή μιας πολύ μικρής περιοχής οδηγεί συχνά σε αποδυνάμωση του προγράμματος και σε απαξίωση της παρέμβασης από τους κατοίκους ή τους κοινωνικούς εταίρους.

3.2. Το περιεχόμενο των πολιτικών

Στο επίπεδο της ανάπτυξης των πολιτικών, η συγκριτική έρευνα εντοπίζει διαφορετικά εργαλεία θεματικών παρεμβάσεων.

(α) Τα έργα φυσικής αναβάθμισης των υποβαθμισμένων περιοχών των πόλεων (οικιστικός ιστός, υποδομές, δημόσιοι χώροι κ.α.) παρουσιάζουν πλεονεκτήματα ως προς το σχεδιασμό και την εφαρμογή τους, ιδιαίτερα σε χώρες με παράδοση σε προγράμματα δημόσιας στέγασης, αλλά απαιτούν τη δέσμευση αυξημένων πόρων που αναμφισβήτητα οδηγούν σε περιορισμό των κοινωνικών δαπανών. Από την άλλη πλευρά, εάν και τα έργα αστικής ανάπτυξης / βελτίωσης εξασφαλίζουν ορατά και άμεσα αποτελέσματα, νομιμοποιώντας τις παρεμβάσεις της περιφερειακής διοίκησης και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης για τις υποβαθμισμένες περιοχές και τους κατοίκους τους, δεν επιφέρουν βραχυπρόθεσμες συνέπειες στο πεδίο του κοινωνικού αποκλεισμού. Βέβαια, ενδέχεται παρόμοιες παρεμβάσεις να προσελκύσουν οικογένειες με μεγαλύτερο εισόδημα στην περιοχή αναφοράς. Όμως, είναι μάλλον περιορισμένη η επίδρασή τους στη δημιουργία δικτύων υποστήριξης των κοινωνικά αποκλεισμένων και φτωχών κατοίκων. Μεγαλύτερη είναι η επιτυχία τέτοιων προγραμμάτων σε σχέση με την παραμονή των κοινωνικά ανερχόμενων κατοίκων στην περιοχή αναφοράς, καθώς ενδεχομένως περιορίζουν εσωτερικές τάσεις μετακίνησης προς μια περισσότερο ανεπτυγμένη περιοχή της πόλης ή ακόμα και σε άλλες πόλεις.

(β) Οι πρωτοβουλίες οικονομικής αναζωογόνησης υποβαθμισμένων περιοχών αναπτύσσονται με βάση δύο διαφορετικά μοντέλα. Το πρώτο αφορά τη συστηματική παροχή κινήτρων εγκατάστασης σε επιχειρήσεις / δημιουργία ειδικών δομών υποδοχής και υποστήριξης (επιχειρηματικά πάρκα, τηλεπικοινωνιακή υποδομή κ.α.) νέων επιχειρήσεων, ενώ το δεύτερο προσανατολίζεται σε ευρύτερες δράσεις βελτίωσης του «κοινωνικού προφίλ» μίας περιοχής με σκοπό την προσέλκυση οικονομικά ισχυρότερων κατοίκων, η αγοραστική δύναμη των οποίων θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και θα αναζωογονήσει τη συγκεκριμένη περιφέρεια.

Όμως, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας δε συνεπάγεται απαραίτητα και την πλήρωσή τους από τους κοινωνικά αποκλεισμένους ή φτωχούς κατοίκους της περιοχής, καθώς συχνά καταλαμβάνονται από εργαζόμενους με αυξημένα προσόντα που μετακινούνται από άλλες περισσότερο προνομιούχες περιοχές της πόλης. Από την άλλη πλευρά, εάν και η μετακίνηση και εγκατάσταση οικονομικά ισχυρότερων ατόμων / οικογενειών σε μια περιοχή έχει συνήθως άμεσα αποτελέσματα στην οικονομική ζωή, αρκετά συχνά η διαδικασία αποβαίνει σε βάρος των κοινωνικά αποκλεισμένων κατοίκων (που αδυνατούν να ανταποκριθούν είτε στην αύξηση των προϊόντων / υπηρεσιών είτε ακόμα και στην αύξηση των ενοικίων) ή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της περιοχής (που αδυνατούν να ανταποκριθούν είτε στην αύξηση της ζήτησης νέων προϊόντων / υπηρεσιών είτε στον ανταγωνισμό με μεγαλύτερες επιχειρήσεις που εγκαθίστανται στην περιοχή). Σε αυτές τις περιπτώσεις παρατηρείται μεταφορά του προβλήματος σε άλλες περιοχές και μια γενική αλλαγή του χαρακτήρα της περιοχής αναφοράς (gentrification).

(γ) Τα περισσότερα προγράμματα αστικής αναζωογόνησης έχουν χωρικό χαρακτήρα (area based) και δεν στοχεύουν στην παροχή υποστήριξης σε συγκεκριμένες κατηγορίες ευπαθών ομάδων ανεξαρτήτως περιοχής διαβίωσης. Οι παρεμβάσεις με χωρική βάση παρουσιάζουν, μάλιστα, τα ακόλουθα προβλήματα:

- ⇒ αγνοούνται περιοχές σε κρίση ανεξάρτητα από τα ιδιαίτερα κοινωνικοοικονομικά τους χαρακτηριστικά
- ⇒ τα προβλήματα συχνά «μεταφέρονται» σε νέες περιοχές μετά την παρέμβαση και παραμένουν εντός της ευρύτερης περιφέρειας
- ⇒ οι περιοχές αναφοράς «στιγματίζονται» ως εστίες κοινωνικού αποκλεισμού, περιθωριοποίησης και υποβάθμισης.

Ωστόσο, οι παρεμβάσεις με χωρική βάση εξακολουθούν να αποτελούν το βασικότερο εργαλείο αντιμετώπισης του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς συνδέονται με συγκεκριμένα πλεονεκτήματα που κατηγοριοποιούνται ως εξής:

- ⇒ οι παρεμβάσεις είναι περισσότερο άμεσες και ορατές, δημιουργώντας μεγαλύτερη διάθεση συμμετοχής και υποστήριξης στους τοπικούς φορείς και κατοίκους
- ⇒ οι παρεμβάσεις αντιμετωπίζουν σύνθετα προβλήματα συγκεκριμένων γειτονιών
- ⇒ οι παρεμβάσεις έχουν ολιστικό χαρακτήρα, εξασφαλίζοντας συνήθως ένα πλαίσιο συντονισμένης επίλυσης διαφορετικών κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων
- ⇒ οι παρεμβάσεις είναι περισσότερο αποτελεσματικές και αποδοτικές από άποψη χρηματοδότησης, καθώς η επικέντρωση σε μια προβληματική περιοχή είναι συχνά οικονομικότερη από ένα γενικό πρόγραμμα που απευθύνεται σε μια ομάδα πληθυσμού σε ολόκληρη την περιφέρεια
- ⇒ οι παρεμβάσεις εντάσσονται ευκολότερα σε ένα τεχνοκρατικό σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

(δ) Τα πλέον θεαματικά αποτελέσματα στον τομέα της απασχόλησης των ευπαθών ομάδων εντοπίζονται στην περίπτωση προγραμμάτων ενίσχυσης γνώσεων και τεχνικών δεξιοτήτων, που λαμβάνουν υπόψη τις εξελίξεις στη γενικότερη οικονομία της περιοχής, αποφεύγοντας επιλογές μονοδιάστατου τοπικού ενδιαφέροντος (π.χ. συμβάσεις προσωρινής απασχόλησης σε φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης).

3.3. Η υλοποίηση των πολιτικών

(α) **Ο χρόνος της παρέμβασης και ο προγραμματισμός των δράσεων** κατά τη διάρκεια της κρίσιμης περιόδου αναφοράς¹¹ αποτελούν βασικά στοιχεία επιτυχίας των περιφερειακών πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Για παράδειγμα, οι παρεμβάσεις βελτιωτικού χαρακτήρα σε κτίρια και υποδομές είναι τεχνικά ευκολότερο να προγραμματισθούν σε σχέση με τις παρεμβάσεις ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων¹².

(β) Από την άλλη πλευρά, εντοπίζονται προβλήματα σε σχέση με το **συντονισμό των φορέων που δραστηριοποιούνται στο επίπεδο των περιφερειακών χωρικών πολιτικών ένταξης**. Για παράδειγμα, οι φορείς της κεντρικής διοίκησης και οι οργανισμοί της τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν συχνά μεγαλύτερη πίεση από συγκρουόμενες ομάδες συμφερόντων και λειτουργούν με μικρότερη επιχειρησιακή ευελιξία, ενώ επιδιώκουν συνήθως άμεσα αποτελέσματα κατά την

¹¹ Το ιδανικό διάστημα είναι συνήθως τα τρία έτη, λαμβάνοντας υπόψη και τις ανάγκες του πολιτικού κύκλου (σε τοπικό επίπεδο κυρίως) που τις περισσότερες φορές αντιστοιχούν στα τέσσερα έτη.

¹² Οι πολιτικές ένταξης δεν έχουν τόσο εμφανή αποτελέσματα, όπως οι φυσικές βελτιώσεις (ανακαίνιση κατοικιών, δημιουργία κοινόχρηστων χώρων κ.α.), ενώ, παράλληλα, απαιτούν ευρύτερες συνεργασίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Οι συνεργασίες αυτές δεν είναι πάντοτε εύκολο να διατηρηθούν, καθώς έχουν πολλές φορές εθελοντικό χαρακτήρα.

διάρκεια της θητείας τους. Αντίθετα, οι κοινωνικοί εταίροι και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις έχουν αυξημένο μακροπρόθεσμο ενδιαφέρον για συμμετοχή σε δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα, αλλά μειωμένες δυνατότητες υποστήριξης ή αξιοποίησης των παρεμβάσεων.

Στο πλαίσιο αυτό, οι περιφερειακές αρχές αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες σύστασης και υποστήριξης τοπικών δικτύων συνεργασίας πλουραλιστικού χαρακτήρα με ισότιμη συμμετοχή και συμπληρωματική σχέση των εμπλεκομένων όπου ο κάθε φορέας επιτελεί το ρόλο του βάσει των αρμοδιοτήτων του.

Η συμμετοχή και ενημέρωση των κατοίκων των περιοχών αναφοράς αποτελεί, τέλος, εργαλείο αποτελεσματικής εφαρμογής των πολιτικών παρέμβασης, καθώς εξασφαλίζει την υποστήριξη της κοινής γνώμης για τις δράσεις της Περιφερειακής Στρατηγικής και μεγιστοποιεί συνέργειες και οφέλη. Λειτουργεί επίσης προληπτικά σε διαδικασίες κοινωνικού σιγματισμού, εξασφαλίζοντας συνθήκες αλληλεγγύης στην περιοχή αναφοράς.

3.4. Η χρηματοδότηση των πολιτικών

Η συγκριτική ανάλυση αναδεικνύει κρίσιμα διδάγματα για το πλαίσιο χρηματοδότησης των περιφερειακών πολιτικών ένταξης:

α) Τα προγράμματα οικιστικής ανάπτυξης απαιτούν περισσότερους πόρους σε σχέση με κοινωνικά προσανατολισμένες παρεμβάσεις στους τομείς της απασχόλησης, της στέγασης, της υγείας και των προσωπικών κοινωνικών υπηρεσιών.

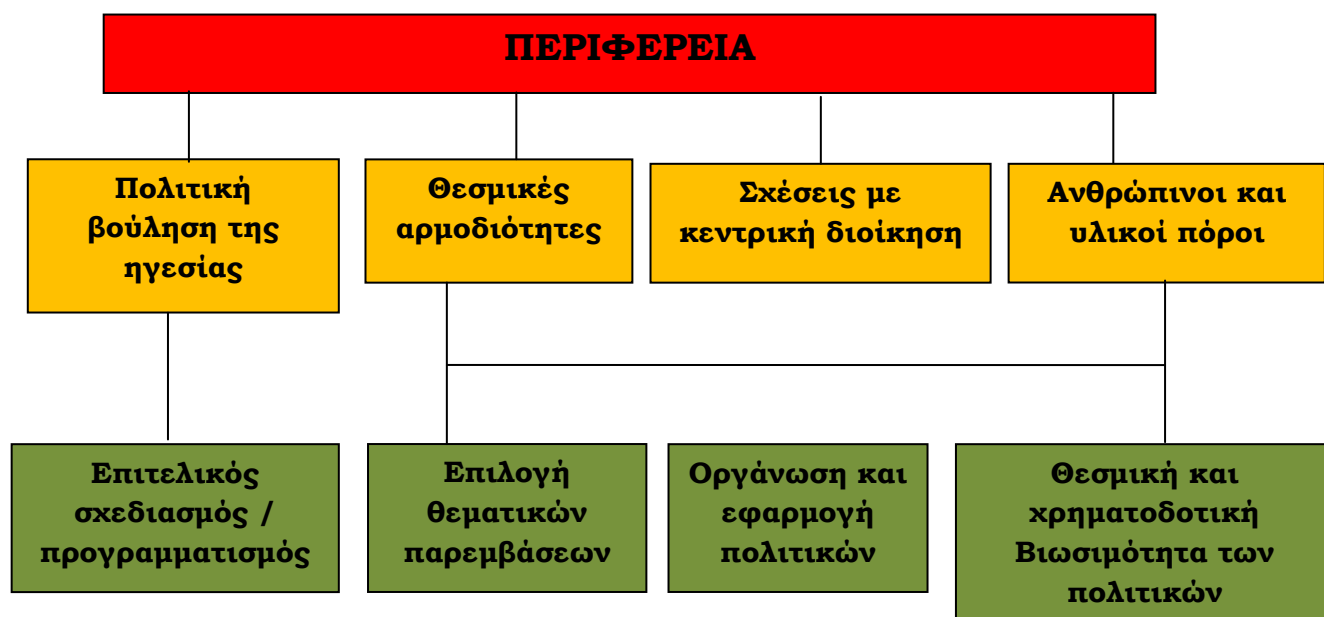
β) Κάποιες κυβερνήσεις απομακρύνονται σταδιακά από το μοντέλο της πλήρους χρηματοδότησης και υιοθετούν την αρχή **της μεικτής χρηματοδότησης** μίας Περιφερειακής Στρατηγικής Ένταξης. Συχνά απαιτούν τη δέσμευση ίσων κεφαλαίων από την πλευρά της τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων συμμετεχόντων για να αποδεσμεύσουν πόρους της κεντρικής διοίκησης.

γ) Η συμμετοχή της κεντρικής διοίκησης είναι απαραίτητη προϋπόθεση βιωσιμότητας των παρεμβάσεων, ακόμα και σε περιπτώσεις που οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης έχουν αυξημένες δυνατότητες χρηματοδότησης μέσω ιδίων πόρων.

δ) Σε αρκετές χώρες η χρηματοδότηση μίας Περιφερειακής Στρατηγικής Ένταξης έχει ανατεθεί σε ειδικό ταμείο με συγκεκριμένους πόρους, επιτρέποντας έτσι το σχεδιασμό μεσοπρόθεσμων / μακροπρόθεσμων μέτρων και διευκολύνοντας την αξιολόγηση και το δημοσιονομικό έλεγχο.

ε) Όλο και περισσότερες χώρες ενθαρρύνουν τη συμμετοχή του ιδιωτικού και του κοινωνικού τομέα στη χρηματοδότηση των παρεμβάσεων, παρέχοντας κίνητρα φορολογικού ή οικονομικού χαρακτήρα.

Διάγραμμα 3. Πεδία προτεραιότητας για τις Περιφερειακές Στρατηγικές Ένταξης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β

Η Φιλοσοφία της Περιφερειακής Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης

Η Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης αποτελεί μία οργανωμένη πρωτοβουλία ενδυνάμωσης των περιφερειακών και τοπικών πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στα γεωγραφικά της όρια, αντανακλώντας **το αξίωμα της συνολικής συλλογικής ευθύνης για την ενεργητική ένταξη των ευπαθών ομάδων στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό της Περιφέρειας.**

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Ένα πλέγμα δημόσιων πολιτικών για την προάσπιση βασικών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων μέσω οργανωμένων θεσμικών, επιχειρησιακών και χρηματοδοτικών εργαλείων πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων

Η εκπόνηση της Στρατηγικής σηματοδοτεί την αποφασιστική βούληση της πολιτικής ηγεσίας της Περιφέρειας Κρήτης να χρησιμοποιήσει σύγχρονες μεθόδους κοινωνικού σχεδιασμού και προγραμματισμού για να ενισχύσει αφενός την αποτελεσματικότητα υφιστάμενων πολιτικών ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, αφενός το υπόβαθρο εισαγωγής νέων πολιτικών που εξυπηρετούν άμεσα τους στόχους και τις προτεραιότητες του **Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταξη**¹³.

ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Ένα οριζόντιο κοινό **πλαίσιο αρχών, προτεραιοτήτων και αξόνων δράσης** για τον συντονισμό, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο

¹³ Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη εκπονήθηκε τον Δεκέμβριο του 2014 από την Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας με τη συνδρομή της Ομάδας Εργασίας για την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης και ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων.

1. Το Όραμα της Στρατηγικής

Αφετηρία της Στρατηγικής αποτελεί το αξίωμα ότι οι περιφερειακές πολιτικές κοινωνικής ένταξης εξυπηρετούν τρεις θεμελιώδεις λειτουργίες: **ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας, ανάπτυξη των κοινωνικών επενδύσεων** και **σταθεροποίηση της τοπικής οικονομίας**. Οι περιφερειακές στρατηγικές δεν έχουν μόνο άμεσες αλλά και μακροπρόθεσμες συνέπειες, προσφέροντας οικονομικά και κοινωνικά οφέλη με την πάροδο του χρόνου, ιδίως όσον αφορά τις προοπτικές απασχόλησης ή και ενίσχυσης του εισοδήματος των ευπαθών ομάδων.

Υπό το πρίσμα αυτό, το **Όραμα** της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης συνοψίζεται στο ακόλουθο τρίπτυχο:

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού

Εκσυγχρονισμός των περιφερειακών και τοπικών πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών

Δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού που **ενισχύουν την τοπική οικονομία**

A. Η λειτουργία της κοινωνικής προστασίας

Η κοινωνική προστασία εξασφαλίζει τις δυνατότητες άσκησης θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, επιτρέποντας την ενεργητική συμμετοχή κάθε ανθρώπου στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό. Διασφαλίζει την κάλυψη βασικών αναγκών και την πρόσβαση των ατόμων σε υπηρεσίες υγείας, παιδείας, απασχόλησης, στέγασης, πολιτισμού και αναψυχής, προκειμένου να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και να αξιοποιήσουν τα προσόντα και τις δεξιότητές τους.

B. Η λειτουργία των Κοινωνικών Επενδύσεων

Οι κοινωνικές επενδύσεις συνεπάγονται ενίσχυση των τρεχουσών και μελλοντικών ικανοτήτων των ανθρώπων. Κάθε καλά σχεδιασμένη

κοινωνική παρέμβαση συμβάλλει στην «προετοιμασία» των ανθρώπων να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους της ζωής, και όχι απλώς να «αποκαθιστούν» τις συνέπειες κοινωνικών κινδύνων (φτώχεια, αποκλεισμός, ανεργία, αναπηρία κλπ).

Γ. Η λειτουργία της σταθεροποίησης της τοπικής οικονομίας

Οι πολιτικές Κοινωνικής Ένταξης εξασφαλίζουν σε σημαντική έκταση τη διατήρηση ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης μέσω της ενίσχυσης της αγοραστικής δύναμης των ωφελουμένων, επιτρέποντας την συμμετοχή των ατόμων στην οικονομική δραστηριότητα της περιοχής τους. Σε βάθος χρόνου οι πολιτικές ένταξης μπορούν να δημιουργήσουν εκείνες τις προοπτικές αυτονομίας και δημιουργικότητας των ανθρώπων, ώστε να είναι σε θέση να αναπτύξουν την προσωπική και οικονομική τους εξέλιξη με οικονομική και κοινωνική ωφέλεια για το μέλλον των περιοχών τους.

Ως βασικό πλαίσιο προώθησης του Οράματος της Στρατηγικής υιοθετείται το υπόδειγμα της **Ενεργητικής Ένταξης** των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού¹⁴, που συνδυάζει την επαρκή ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες (υγείας, φροντίδας, εκπαίδευσης κ.α), λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον αντίκτυπο των μέτρων στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των ατόμων, όσο και τις πιθανές μεταξύ τους συνέργειες.

Στόχοι της Ενεργητικής Ένταξης

- (α) **Στήριξη του εισοδήματος** ώστε να διασφαλίζεται αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων χωρίς επαρκείς πόρους για την κάλυψη αναγκών
- (β) **Σύνδεση με την αγορά εργασίας** μέσω ενεργητικών μέτρων απασχόλησης
- (γ) **Βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης σε υπηρεσίες**, ώστε να είναι δυνατή η παροχή συμβουλών, υγειονομικής περίθαλψης, φροντίδας, εκπαίδευσης, ψυχολογικής και κοινωνικής αποκατάστασης σε ανθρώπους που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη από τέτοιου είδους υπηρεσίες και δεν έχουν τα μέσα ή τη γνώση να ωφεληθούν από αυτές

¹⁴ Η συζήτηση περί ενεργητικής ένταξης στο επίπεδο της ΕΕ εγκαινιάστηκε στις αρχές της δεκαετίας του 2000 με την έκδοση της Ανακοίνωσης της Επιτροπής «*Να οικοδομήσουμε μια Ευρώπη χωρίς αποκλεισμούς*», COM (2000) 79/1.3.2000 και σχηματοποιήθηκε το 2008 με την έκδοση της Σύστασης της Επιτροπής «*Ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας*», COM(2008) 369/3.10.2008.

Αναφορικά με τις τρεις διαστάσεις / στόχους του υποδείγματος, η Στρατηγική της Περιφέρειας Κρήτης επικεντρώνεται στην προώθηση των στόχων β' και γ', καθώς ο στόχος α' (εισοδηματική ενίσχυση των απόρων) παραμένει σύμφωνα με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο ως **κρατική υπόθεση** στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης.

2. Η κοινωνικοπολιτική αφετηρία της Στρατηγικής

Η Στρατηγική οριοθετεί τον **κοινωνικό αποκλεισμό ως μη αποδεκτή σώρευση ποικίλων μορφών στέρησης**, που θέτουν σε κίνδυνο την αξιοπρεπή διαβίωση των πολιτών, οδηγώντας συχνά ακόμα και σε φαινόμενα περιθωριοποίησης και παραβατικής συμπεριφοράς.

Πίνακας 3. Η οριοθέτηση του κοινωνικού αποκλεισμού

Πεδίο εκδήλωσης	Μορφές εκδήλωσης του κοινωνικού αποκλεισμού
Κοινωνικό πεδίο	Απουσία απασχόλησης Δυσχέρεια πρόσβασης στην κοινωνική ασφάλιση Εξασθένηση των δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης Διακρίσεις, ρατσισμός, ξενοφοβία Δυσχέρειες πρόσβασης στην εκπαίδευση, την ιατρική περίθαλψη και άλλες υπηρεσίες
Οικονομικό πεδίο	Αδυναμία πρόσβασης στην αγορά εργασίας Αδυναμία πρόσβασης σε κοινούς κοινωνικούς πόρους και δραστηριότητες (κατανάλωση, αποταμίευση, κλπ.)
Πολιτικό πεδίο	Μη εξάσκηση εκλογικού δικαιώματος Αδιαφορία ως προς τις δραστηριότητες και εξελίξεις στην τοπική κοινότητα Περιορισμένη συμμετοχή σε φορείς εκπροσώπησης και σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών
Νομικό πεδίο	Αδυναμία άσκησης θεμελιωδών δικαιωμάτων Αδυναμία πρόσβασης στη δικαιοσύνη
Πολιτισμικό πεδίο	Αποκλεισμός από διαδεδομένες παραδοσιακές κοινωνικές πρακτικές (που συνδέονται με τη θρησκεία, την γλώσσα και τη εθνικότητα του ατόμου) Αδυναμία συμμετοχής σε πολιτιστικές δραστηριότητες

Η Στρατηγική οριοθετεί, επίσης, **την φτώχεια** όχι ως «ιδιωτική ευθύνη» και εκδήλωση αποτυχίας του ατόμου που προκαλεί «στιγματισμούς», αλλά **ως αποτέλεσμα διαρθρωτικών στρεβλώσεων**, εφόσον:

- ⇒ είτε παρατηρούνται διάφορες μορφές διάκρισης λόγω στερεοτύπων και προκαταλήψεων
- ⇒ είτε η κατάτμηση των αγορών δεν επιτρέπει την αποτελεσματική πρόσβαση τμήματος του πληθυσμού
- ⇒ είτε τα δημόσια αγαθά και υπηρεσίες δεν έχουν στην πράξη καθολική εμβέλεια.

2.1. Η Στρατηγική ως μηχανισμός διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής της Περιφέρειας

Η **κοινωνική προστασία των ατόμων που αδυνατούν να εξασφαλίσουν αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης** αποτελεί βασική προτεραιότητα της Στρατηγικής, υπό το πρίσμα των περιορισμών που θέτει το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο για τις αρμοδιότητες και τα χρηματοδοτικά εργαλεία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Β' Βαθμού στο πεδίο της ένταξης.

Η Στρατηγική δεν θα περιορισθεί στην **παθητική κάλυψη** των ευπαθών ομάδων (μέσω π.χ. της πρόσβασης σε βασικά αγαθά διαβίωσης), αλλά θα υποστηρίξει **παρεμβάσεις ενεργητικών μέτρων**, που θα ενισχύσουν τους ενδιαφερόμενους να αντιμετωπίσουν καταστάσεις ανάγκης και να επαναφέρουν την ζωή τους σε φυσιολογικό ρυθμό. Απώτερος στόχος των παρεμβάσεων είναι η σταδιακή απεξάρτηση του εξυπηρετούμενου από τις δημόσιες παροχές και η αποκατάσταση της αυτοδυναμίας και του αυτοσεβασμού τους μέσω της σταδιακής επανένταξης στην αγορά εργασίας ή της κοινωνικής συμμετοχής και της διασύνδεσής του με φορείς που παρέχουν φροντίδα κατάλληλη για τις ανάγκες του.

Στάδια κοινωνικού σχεδιασμού

Συστηματικός εντοπισμός ατόμων που χρήζουν βοήθειας
Σχεδιασμός προγραμμάτων κάλυψης κοινωνικών προβλημάτων
Εισαγωγή διαστάσεων που στοχεύουν στην ενίσχυση των κοινωνικών ή/και εργασιακών δεξιοτήτων των δικαιούχων
Ευχερής πρόσβαση σε ορθολογική και πλήρη πληροφόρηση για τις δράσεις κοινωνικής ένταξης
Ενημέρωση της κοινής γνώμης
Ανατροφοδότηση δεδομένων

2.2. Η Στρατηγική ως μηχανισμός οικονομικής ανάπτυξης της Περιφέρειας

Η Στρατηγική δεν θα εξυπηρετήσει **μόνο άμεσες προτεραιότητες κοινωνικής αλληλεγγύης στην υφιστάμενη συγκυρία της οικονομικής ύφεσης**, αλλά προσανατολίζεται να εξασφαλίσει **μακροπρόθεσμα οικονομικά οφέλη**, ιδίως όσον αφορά τις προοπτικές απασχόλησης των ευπαθών ομάδων. Παράλληλα, θα συμβάλλει στην καλλιέργεια μίας «**κουλτούρας**» **υπευθυνότητας και ενδυνάμωσης των δεξιοτήτων τους**, που θα επιτρέψει στις ομάδες στόχου να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά συγκεκριμένους κινδύνους (π.χ. ανεργία, υπερχρέωση).

Η Στρατηγική ως εργαλείο Κοινωνικής Επένδυσης

Η φτώχεια και ο αποκλεισμός καταστρέφουν το ανθρώπινο κεφάλαιο της Περιφέρειας, υπονομεύοντας την οικονομική ανάπτυξη και δημιουργώντας ρήγματα στη κοινωνική συνοχή

Η στοχοθεσία της Στρατηγικής προωθεί τις **επενδυτικές διαστάσεις των δημόσιων δαπανών την περίοδο της ύφεσης**, καθώς αφενός θα επιτρέψει τη διατήρηση των προηγούμενων επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο¹⁵, αφετέρου θα προσφέρει στα άτομα πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες οικονομικού ενδιαφέροντος (π.χ. καθοδήγηση προϋπολογισμού), που συνήθως δεν αξιοποιούνται αποτελεσματικά ακόμα και από ομάδες του πληθυσμού χωρίς προβλήματα φτώχειας και αποκλεισμού. Επίσης, αναδεικνύει τις **επενδυτικές διαστάσεις των ιδιωτικών δαπανών** (ιδίως των επιχειρήσεων του τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας) σε ένα δραστήριο παραγωγικό τομέα (υπό το πρίσμα της δημογραφικής γήρανσης), δημιουργώντας προϋποθέσεις για νέες θέσεις εργασίες για τους επαγγελματίες υγείας και φροντίδας.

¹⁵ Βέβαια, η επενδυτική διάσταση μιας συγκεκριμένης πολιτικής κοινωνικών δαπανών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα χαρακτηριστικά του σχεδιασμού της (προϋποθέσεις, διάρκεια κλπ.), το ρυθμιστικό πλαίσιο (συμπληρωματικότητα με άλλες πολιτικές κοινωνικής προστασίας) και τις χρονικές συνθήκες (οικονομικός κύκλος, αναπτυξιακή πορεία). Για παράδειγμα, **η φροντίδα των παιδιών προσχολικής ηλικίας** (βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί) εξασφαλίζει άμεσα την δυνατότητα συνδυασμού των υποχρεώσεων οικογενειακού και εργασιακού βίου, αλλά ενισχύει τις δεξιότητες του ατόμου και βοηθά μακροπρόθεσμα στην ένταξη του στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό.

Υπό το πρίσμα αυτό, η ανάπτυξη της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης θα συνδυασθεί με άλλες πρωτοβουλίες της Περιφέρειας Κρήτης για την ενίσχυση **της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της υγιούς επιχειρηματικότητας της Κρήτης**, που θα συμβάλλουν με ολοκληρωμένο τρόπο στην έξοδο από την οικονομική κρίση χωρίς αποκλεισμούς των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Πίνακας 4. Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην Περιφέρεια Κρήτης

Περιφερειακή Ενότητα	Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (2009)	Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (2012)	Μεταβολή
Ηρακλείου	18.294 €	14.180 €	-22%
Χανίων	18.871 €	14.961 €	-21%
Ρεθύμνου	17.135 €	13.927 €	-19%
Λασιθίου	18.688 €	14.638 €	-23%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2015

2.3. Η Στρατηγική ως μηχανισμός ανάπτυξης δικτυώσεων της Περιφέρειας

Η Στρατηγική σηματοδοτεί την ανάπτυξη ενός **μοντέλου ενδυνάμωσης της σχέσης** μεταξύ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών στο πεδίο της κοινωνικής προστασίας, μέσω ανάπτυξης μορφών συνέργειας και δικτύωσης. Στο πλαίσιο αυτό, η Περιφέρεια θα λειτουργήσει ως **φορέας συντονισμού** των πολιτικών κοινωνικής ένταξης, ενθαρρύνοντας μέσω της δημιουργίας **δικτύων κοινωνικής καινοτομίας**¹⁶ την **παράλληλη συμπληρωματική δράση**:

- ⇒ των Δήμων και των νομικών προσώπων τους
- ⇒ των Εκκλησιαστικών φορέων
- ⇒ των αποκεντρωμένων δημόσιων φορέων
- ⇒ των μη δημόσιων φορέων (ιδιωτικές επιχειρήσεις, κοινωνικές επιχειρήσεις¹⁷, ΜΚΟ, εθελοντικές οργανώσεις, φορείς αλληλοβοήθειας, δίκτυα κοινωνικής αλληλεγγύης κλπ.).

Εργαλεία κοινωνικών δικτυώσεων

- **Κινητοποίηση** όλων των φορέων της τοπικής οικονομίας και της κοινωνίας των πολιτών με στόχο την **αξιοποίηση του συνόλου των διαθέσιμων πόρων**
- **Συντονισμός** μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών παρεμβάσεων με στόχο την διασφάλιση της ποιότητας, της κοινωνικής ωφέλειας και της αποτελεσματικότητάς τους
- **Προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας** με στόχο την ανάπτυξη νέων τεχνικών αντιμετώπισης των κοινωνικών προβλημάτων σε περιφερειακό επίπεδο

¹⁶ Η κοινωνική καινοτομία, ως ειδική έκφραση της καινοτομίας, αντιστοιχεί σε **κάθε νέα στρατηγική, σύλληψη, ιδέα ή οργανωτικό/λειτουργικό μοντέλο που εξυπηρετεί βασικές ανάγκες του κοινωνικού συνόλου και αναπτύσσεται κυρίως από φορείς που επιδιώκουν κοινωνικούς σκοπούς**. Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή προσδιορίζει την κοινωνική καινοτομία ως μία διαδικασία «αξιοποίησης της ευρηματικότητας που έχουν οι ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, οι ενώσεις και οι κοινωνικοί επιχειρηματίες για να βρίσκουν νέους τρόπους κάλυψης εκείνων των κοινωνικών αναγκών που δεν ικανοποιούνται από την αγορά ή από τον δημόσιο τομέα» ή στην χρησιμοποίηση αυτής της ευρηματικότητας για την επίτευξη της «αλλαγής συμπεριφοράς που απαιτείται για την αντιμετώπιση των κυριότερων κοινωνικών προκλήσεων...». Βλ. σχετικά την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Εμβληματική Πρωτοβουλία στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020 – Ένωση Καινοτομίας», COM (2010) 546/6.10.2010, σελ. 25-26.

¹⁷ Σύμφωνα με το Ν. 4019/2011 περί κοινωνικής οικονομίας, φορείς κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕΠ) και οι Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (ΚΟΙΣΠΕ).

Πίνακας 5. Αντιπροσωπευτικοί φορείς κοινωνικών δικτυώσεων στην Περιφέρεια Κρήτης

ΦΟΡΕΑΣ	ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ	ΚΥΡΙΑ ΟΜΑΔΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕΝΩΝ
Αρχιεπισκοπή Κρήτης	ΝΠΔΔ	Ευπαθείς ομάδες
Ιερές Μητροπόλεις Κρήτης	ΝΠΔΔ	Ευπαθείς ομάδες
ΟΑΕΔ – Περιφερειακή Διεύθυνση Κρήτης	ΝΠΔΔ	Άνεργοι
7η Υγειονομική Περιφέρεια (ΔΥΠΕ Κρήτης)	ΝΠΔΔ	Σύνολο των κατοίκων
Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης	ΝΠΔΔ	Παιδιά, Παιδιά με αναπηρία, Άτομα με αναπηρία, Ηλικιωμένοι
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	ΝΠΔΔ	Νέοι με παραβατική συμπεριφορά
ΚΕΝΤΡΑ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	ΝΠΔΔ/ΝΠΙΔ	Άτομα με ψυχικές παθήσεις
ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΙ ΙΑΤΡΕΙΑ ΟΚΑΝΑ	ΝΠΙΔ	Άτομα με προβλήματα λόγω χρήσης ουσιών
ΚΕΝΤΡΟ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ (ΚΕΘΕΑ) ΑΡΙΑΔΝΗ	ΝΠΙΔ	Άτομα με προβλήματα λόγω χρήσης ουσιών και άλλων μορφών εξάρτησης
ΔΙΚΤΥΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ ΚΡΗΤΗΣ «ΚΟΙΝΩ.ΠΟΛΙΤΙ.Α.»	ΝΠΙΔ	Ευπαθείς ομάδες
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΑΜΕΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΙΔ	Άτομα με αναπηρία
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΝΠΙΔ	Άτομα με αναπηρία
ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΑΜΕΑ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	ΝΠΙΔ	Άτομα με αναπηρία
Α.Μ.Κ.Ε «μετάΒΑΣΙΣ»	ΝΠΙΔ	Άτομα με αναπηρία
Σύλλογοι Πολυτέκνων Κρήτης	ΝΠΙΔ	Πολύτεκνοι
Σύλλογοι Τριτέκνων Κρήτης	ΝΠΙΔ	Τρίτεκνοι
Μ.Κ.Ο. της Εκκλησίας Κρήτης «ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ»	ΝΠΙΔ	Ευπαθείς ομάδες
Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις	ΝΠΙΔ	Ευπαθείς ομάδες
Κοι.Σ.Π.Ε. Χανίων	ΝΠΙΔ	Ευπαθείς ομάδες
Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης	ΝΠΙΔ	Άτομα με αναπηρία
ΕΝΩΣΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΙΔ	Καταναλωτές

ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΙΔ	Καταναλωτές
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΙΔ	Καταναλωτές
ΕΝΩΣΗ ΓΟΝΕΩΝ ΚΗΔΕΜΟΝΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΩΝ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ – ΚΕΝΤΡΟ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ «Η ΖΩΟΔΟΧΟΣ ΠΗΓΗ»	ΝΠΙΔ	Παιδιά με αναπηρία
ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΣΤΗΜΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΝΠΙΔ	Παιδιά με αναπηρία
ΚΕΝΤΡΟ ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ «ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ»	ΝΠΙΔ	Παιδιά με αναπηρία
Σύλλογος «Δίκτυο Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ηρακλείου»	ΝΠΙΔ	Άποροι ανασφάλιστοι
ΑΜΚΕ «ΜΕΡΙΜΝΗ»	ΝΠΙΔ	Ευπαθείς ομάδες
ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΜΕΛΩΝ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΚΡΗΤΗΣ «Ξενώνας για την κακοποιημένη γυναίκα και το παιδί»	ΝΠΙΔ	Γυναίκες και παιδιά θύματα κακοποίησης
ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	ΝΠΙΔ	Παιδιά
ΠΑΙΔΙΚΑ ΧΩΡΙΑ SOS	ΝΠΙΔ	Παιδιά
ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΘΗΛΕΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	ΝΠΙΔ	Παιδιά
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΝΟΣΟΥ ALZHEIMER & ΣΥΝΑΦΩΝ ΔΙΑΤΑΡΑΧΩΝ – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΧΑΝΙΩΝ	ΝΠΙΔ	Άτομα με νόσο Alzheimer και συναφείς διαταραχές
ΙΔΡΥΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	ΝΠΙΔ	Άτομα με αναπηρία
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΛΕΠΑΑΠ (Ελληνική Εταιρία Προστασίας & Αποκατάστασης Αναπήρων Παιδιών) ΧΑΝΙΩΝ	ΝΠΙΔ	Παιδιά με αναπηρία
ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΧΑΝΙΩΝ «Ο ΑΓΙΟΣ ΝΕΚΤΑΡΙΟΣ»	ΝΠΙΔ	Άτομα με αναπηρία
ΚΕΝΤΡΟ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΝΕΩΝ ΚΡΗΤΗΣ	ΝΠΙΔ	Παιδιά με αναπηρία
Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσιας φροντίδας Ατόμων με Αναπηρία «Δικαίωμα στη Ζωή»	ΝΠΙΔ	Παιδιά με αναπηρία
ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ Α. ΚΑΙ Μ. ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΟΥ	ΝΠΙΔ	Ευπαθείς ομάδες
ΙΔΡΥΜΑ «ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ»	ΝΠΙΔ	Ηλικιωμένοι
Ιδιωτικοί Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί	ΝΠΙΔ	Παιδιά
Ιδιωτικές Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων	ΝΠΙΔ	Ηλικιωμένοι

3. Οι Αρχές της Στρατηγικής

Η Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης, εντάσσεται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο αναβάθμισης της ποιότητας ζωής των κατοίκων και ολοκληρωμένης υποστήριξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, ώστε να μην ακυρώνεται η άσκηση των δικαιωμάτων τους για ενεργητική συμμετοχή στην οικονομική και κοινωνική ζωή και για ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Θα αναπτυχθεί σύμφωνα με τις **γενικές αρχές** άσκησης των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας και τις **ειδικές αρχές** προώθησης των πολιτικών ένταξης.

α) Οι **γενικές αρχές** άσκησης των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας αντιστοιχούν στις αρχές της **διαφάνειας**, της **αποτελεσματικότητας** και της **αποδοτικότητας**¹⁸, όπως προβλέπονται και οριοθετούνται από τις σχετικές διατάξεις των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης. Κατά την άσκησή τους, τα όργανα της Περιφέρειας θα λαμβάνουν υπόψη:

- ⇒ τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους
- ⇒ την ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες τοπικές ή δημόσιες αρχές και οργανισμούς
- ⇒ τους διαθέσιμους πόρους για την κάλυψη των αρμοδιοτήτων
- ⇒ την ανάγκη να διασφαλισθεί η επωφελής και αποτελεσματική χρήση τους, καθώς και η ισόρροπη κατανομή τους
- ⇒ την ανάγκη οργάνωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια και η ποιότητά τους, η διαφάνεια και η ισονομία, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών
- ⇒ η ανάγκη αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

β) **Οι ειδικές αρχές** προώθησης των πολιτικών ένταξης απορρέουν από τα χαρακτηριστικά της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης σε τρία επίπεδα αναφοράς:

- το θεσμικό επίπεδο
- το επιχειρησιακό επίπεδο
- το διαχειριστικό επίπεδο.

---

¹⁸ Βλ. σχετικά το άρθρο 186 Ν. 3852/2010, που προβλέπει ότι:

«*Ι.α. Τα όργανα των περιφερειών ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων τους οριοθετείται από τις σχετικές διατάξεις των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης.*».

3.1. Η Θεσμική προσέγγιση της Στρατηγικής

A. Η αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας

Η αρχή του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας επιβάλλει την αντιμετώπιση κάθε ατόμου ως **υπεύθυνου πολίτη** που δικαιούται προστασίας σε περίπτωση κοινωνικών κινδύνων και συνδρομής για την αποτελεσματική του πρόσβαση στην αγορά εργασίας, στα δικαιώματα, στα αγαθά και στις υπηρεσίες. Ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον ιδίως στα ακόλουθα πεδία διαμόρφωσης της Περιφερειακής Στρατηγικής:

α) της **θέσπισης κριτηρίων επιλεξιμότητας** των ενδιαφερομένων να ενταχθούν σε προγράμματα ένταξης

β) της **εξειδίκευσης του περιεχομένου των προγραμμάτων ένταξης**

γ) της **ανάπτυξης διαδικασιών πρόσβασης των ενδιαφερομένων στις υπηρεσίες πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας**, καθώς:

⇒ οι υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας περιλαμβάνουν σε μεγάλο ποσοστό υπηρεσίες προσωπικής εξυπηρέτησης (πληροφόρηση, συμβουλευτική κλπ.) και προϋποθέτουν την άμεση επαφή της αρμόδιας υπηρεσίας με τον ενδιαφερόμενο χρήστη

⇒ οι υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας αποτελούν ουσιαστικά το πρώτο «σημείο επαφής» του πολίτη με το σύστημα κοινωνικής ένταξης.

B. Η αρχή της Πρόληψης του αποκλεισμού

Η αρχή της **Πρόληψης του αποκλεισμού**¹⁹ δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην έγκαιρη διάγνωση των αναγκών και στην πρόληψη των κοινωνικών κρίσεων μέσω παρεμβάσεων για την αποφυγή βίαιων ανατροπών στις συνθήκες διαβίωσης των πλέον ευπαθών ατόμων. Προωθείται ουσιαστικά μέσω των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας, που ρυθμίζονται στο άρθρο 3 παρ. 2 του Ν. 2646/98²⁰, **την πρώτη νομοθετική διάταξη εξειδίκευσης των πολιτικών πρόληψης του κοινωνικού αποκλεισμού** στο Ελληνικό σύστημα κοινωνικής προστασίας.

Το άρθρο 3 παρ. 2 κατοχυρώνει τον σκληρό πυρήνα της έννοιας της πρωτοβάθμιας φροντίδας, περιλαμβάνοντας στις σχετικές υπηρεσίες την

¹⁹ Βλ. σχετικά Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη*, Δεκέμβριος 2014, σ. 27.

²⁰ Η διάταξη προβλέπει ότι:

«Η πρωτοβάθμια κοινωνική φροντίδα επικεντρώνεται στην παροχή υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας, αποβλέποντας στην πρόληψη των αναγκών αλλά και στον εντοπισμό προβλημάτων που οδηγούν σε κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό. Οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού».

ανοικτή φροντίδα, την πρόληψη των αναγκών και τον εντοπισμό προβλημάτων που οδηγούν σε κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό. Επομένως, η πρωτοβάθμια φροντίδα αφενός διαφοροποιείται σαφώς από την κλειστή φροντίδα και αφετέρου τυποποιείται με βάση το περιεχόμενο και τους προσανατολισμούς των παρεχομένων υπηρεσιών. Ενώ, όμως, η ανοικτή φροντίδα αντιστοιχεί σε μία θεσμικά προσδιορισμένη έννοια, που ήδη είχε ρυθμισθεί στο πλαίσιο προηγούμενων νομοθετημάτων, οι έννοιες της πρόληψης των αναγκών και του εντοπισμού προβλημάτων αποκλεισμού αποτελούν νέες αόριστες έννοιες που πρέπει να εξειδικευθούν περαιτέρω για να επιτρέψουν τη νομική οριοθέτηση της πρωτοβάθμιας φροντίδας²¹.

Γ. Η αρχή της Εξατομίκευσης

Η αρχή της Εξατομίκευσης επιβάλλει την προσαρμογή των προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης σε σχέση με την εξειδίκευση των αναγκών των ενδιαφερομένων. Η εφαρμογή της συμβάλλει ουσιαστικά στην τυποποίηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάγκης, ύστερα από την αντικειμενική στάθμιση των επιλογών του ενδιαφερόμενου αναφορικά με τη μορφή και την έκταση της κοινωνικής κάλυψης.

Από νομική άποψη, η κύρια συνέπεια της αρχής της εξατομίκευσης είναι ότι τα όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού δεσμεύονται να αιτιολογούν απόλυτα τις αποφάσεις τους, όταν καθορίζουν την ανάγκη, τη μορφή και την έκταση των κοινωνικών παροχών. Κατά τη διάρκεια μιας παρόμοιας διαδικασίας πρέπει μάλιστα να λαμβάνουν υπόψη τους ακόλουθους παράγοντες, οι οποίοι θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικοί για την ορθολογική προσαρμογή των προγραμμάτων στις ιδιαίτερες περιστάσεις των εκάστοτε δικαιούχων:

- ⇒ οικογενειακή, επαγγελματική, κοινωνική και οικονομική κατάσταση του ατόμου
- ⇒ αίτια που έχουν οδηγήσει στην εμφάνιση ή παράταση της συγκεκριμένης ανάγκης
- ⇒ δυνατότητα του ατόμου να καλύψει την αντίστοιχη ανάγκη (αυτοβοήθεια)

---

²¹ Βλ. σχετικά Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη*, Δεκέμβριος 2014, σ. 27, που επισημαίνεται ότι:

«Χαρακτηριστικά παραδείγματα προληπτικών υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας είναι οι υπηρεσίες πρόληψης των εξώσεων οικονομικά αδύναμων οικογενειών, οι υπηρεσίες παρακολούθησης και διαχείρισης οφειλών υπερχρεωμένων νοικοκυριών, οι υπηρεσίες έγκαιρης ιατρο-κοινωνικής διάγνωσης για παιδιά με αναπηρίες, η δημιουργία «θέσεων ένταξης» σε παιδικούς σταθμούς, οι υπηρεσίες ενημέρωσης για την εξοικείωση των νεαρών μεταναστών με τον πολιτισμό και την καθημερινότητα της χώρας υποδοχής κ.ο.κ.».

⇒ αποτελεσματική υποστήριξη του ατόμου μέσω τεχνικών που θα αμβλύνουν τις πιθανότητες κοινωνικού στιγματισμού στο ευρύτερο περιβάλλον του.

Δ. Η αρχή της Ενεργοποίησης

Η Ενεργοποίηση των αποκλεισμένων ατόμων απορρέει από την ανάγκη άμεσης ενσωμάτωσής τους στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό. Εξειδικεύεται μέσω διαφορετικών τεχνικών που ενθαρρύνουν τους δικαιούχους κοινωνικών παροχών / υπηρεσιών αφενός να απεγκλωβισθούν από ενδεχόμενες «παγίδες της φτώχειας»²², αφετέρου να ενδυναμώσουν τις δεξιότητες κοινωνικής συμμετοχής τους.

---

²² Το φαινόμενο της παγίδας της φτώχειας εντοπίζεται στις περιπτώσεις δικαιούχων παροχών κοινωνικής ένταξης που επιλέγουν την μακροχρόνια παραμονή τους σε προγράμματα ένταξης, επικαλούμενοι ότι με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης σε σχέση με την ένταξη τους στην αγορά εργασίας και τη διακοπή λήψης των σχετικών παροχών.

3.2. Η Επιχειρησιακή προσέγγιση της Στρατηγικής

A. Η αρχή της συμπληρωματικής στόχευσης της Στρατηγικής

Η Στρατηγική αποτελεί **συμπληρωματικό εργαλείο** καταπολέμησης της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς με βάση το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο **οι οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' Βαθμού δεν ασκούν αποκλειστικές αρμοδιότητες στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης**. Οι σχετικές αρμοδιότητες των ΟΤΑ περιορίζονται αυστηρά στο επίπεδο **των τοπικών υποθέσεων** (πρόκειται για υποθέσεις που αφορούν τα χωρικά πλαίσια του οικείου ΟΤΑ και δεν επηρεάζουν την υπόλοιπη χώρα ή γενικότερα εθνικά συμφέροντα). Επομένως, δεν επεκτείνονται σε **υποθέσεις κρατικού χαρακτήρα** (π.χ. προγράμματα εισοδηματικής ενίσχυσης των απόρων, μέτρα προστασίας των μακροχρόνια ανέργων), που παραμένουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης και συντονίζονται από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης²³.

Από την άλλη πλευρά, οι παρεμβάσεις των ΟΤΑ στο πεδίο της κοινωνικής φροντίδας διέπονται από ένα σχετικά περιοριστικό πλαίσιο που δεν συνδέει την **άσκηση αρμοδιοτήτων με τη χορήγηση αυτοτελών πόρων**. Για παράδειγμα, ο Ν. 2646/1998 προβλέπει ότι αρμόδιοι φορείς για την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας είναι οι δημόσιοι, ιδιωτικοί και εθελοντικοί φορείς που ενεργοποιούνται για την παροχή αυτοτελών υπηρεσιών, οι οποίες εξειδικεύονται ως πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια φροντίδα:

- Η πρωτοβάθμια κοινωνική φροντίδα επικεντρώνεται στην παροχή υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας, αποβλέποντας στην πρόληψη των αναγκών αλλά και στον εντοπισμό προβλημάτων που οδηγούν σε κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό. Οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' Βαθμού.
- Η δευτεροβάθμια κοινωνική φροντίδα επικεντρώνεται στην παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και κλειστής φροντίδας, αποβλέποντας στη θεραπεία και αποκατάσταση σωματικής, πνευματικής και ψυχικής νόσου ή αναπηρίας αλλά και την αντιμετώπιση των συνεπειών του

²³ Βλ. σχετικά Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη*, Δεκέμβριος 2014, σ. 110, που επισημαίνει:

«Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας θα αναλάβει ως φορέας συντονισμού της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης τη συμβατότητα του προϋπολογισμού της με τις ρήφες του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής (Μ.Π.Δ.Σ.), ενσωματώνοντας - σε συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομικών και άλλα συναρμόδια Υπουργεία - σχετικές δαπάνες στο προσέδριο και το σχέδιο κάθε ετήσιου Κρατικού Προϋπολογισμού».

κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού. Οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Περιφέρειας και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

- Η τριτοβάθμια κοινωνική φροντίδα επικεντρώνεται στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών ανοικτής και κλειστής προστασίας. Οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Κεντρικής Διοίκησης και της Περιφέρειας.

B. Η αρχή της Κοινωνικής Λογοδοσίας

Η αρχή της Κοινωνικής Λογοδοσίας επιβάλλει τη διατήρηση της επιτελικής αρμοδιότητας λήψης αποφάσεων στα όργανα της Περιφέρειας, που σχεδιάζουν και εξειδικεύουν το περιεχόμενο της Στρατηγικής. Από την άλλη πλευρά, η εφαρμογή των Πυλώνων της Στρατηγικής ανατίθεται τόσο σε δημόσιους φορείς (αποκεντρωμένα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ, Περιφέρειες και Δήμοι), όσο και σε ιδιωτικούς και εθελοντικούς φορείς. Οι δράσεις όλων αυτών των φορέων διέπονται από ένα οριζόντιο πλαίσιο, που περιλαμβάνει μηχανισμούς διαβούλευσης, συντονισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης, επιτρέποντας **τη συμμετοχή των πολιτών και των φορέων που τους εκπροσωπούν και στους οποίους συμμετέχουν.**

Γ. Η αρχή της Δικτύωσης

Η αρχή της Δικτύωσης επιβάλλει την διαμόρφωση μόνιμων δικτύων οριζόντιας και κάθετης συνεργασίας με «εταίρους» φορείς (*stakeholders*) που έχουν εύλογο ενδιαφέρον για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων της Περιφερειακής Στρατηγικής. Βασικοί άξονες της δικτύωσης είναι:

- ⇒ η αξιοποίηση του θεσμού των προγραμματικών συμβάσεων²⁴
- ⇒ η επίτευξη προστιθέμενης αξίας μέσω του εντοπισμού και της αξιοποίησης πρόσθετων πόρων (χρηματοδότηση, δεξιότητες, ισχύς) που χωρίς την δικτύωση δεν θα ήταν διαθέσιμοι
- ⇒ η εμπέδωση της «κοινής ευθύνης» των συμμετεχόντων στο δίκτυο για την επίτευξη θετικού αποτελέσματος.

---

²⁴ Το άρθρο 100 του Ν. 3852/2010 προβλέπει ότι για την μελέτη και εκτέλεση έργων ή για την παροχή πάσης φύσεως υπηρεσιών οι Δήμοι μπορούν να συνάπτουν **προγραμματικές συμβάσεις** με συγκεκριμένες κατηγορίες φορέων που περιλαμβάνουν:

- ⇒ άλλους Δήμους
- ⇒ Περιφέρειες
- ⇒ Συνδέσμους Δήμων
- ⇒ Περιφερειακές Ενώσεις Δήμων
- ⇒ την Κεντρική Ένωση Δήμων
- ⇒ την Ένωση Περιφερειών
- ⇒ ΝΠΔΔ, τα οποία συνιστούν ή στα οποία συμμετέχουν οι προαναφερθέντες φορείς
- ⇒ Δημοτικά και περιφερειακά ιδρύματα
- ⇒ Κοινωφελή ιδρύματα και κληροδοτήματα
- ⇒ Ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Πανεπιστήμια και ΤΕΙ).

3.3. Η Διαχειριστική προσέγγιση της Στρατηγικής

A. Η Αρχή της Χρηστής Δημοσιονομικής Διαχείρισης

Σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης, η διαχείριση της περιουσίας και των υποχρεώσεων των φορέων υλοποίησης της Περιφερειακής Στρατηγικής, πρέπει να διενεργείται με σύνεση και με γνώμονα την εξασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας της Περιφέρειας. Ειδικότερα, η αρχή αυτή εξειδικεύεται ως εξής:

- ⇒ αρχή της **Οικονομικότητας**, σύμφωνα με την οποία τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση των περιφερειακών πολιτικών ένταξης πρέπει να διατίθενται έγκαιρα, στην ενδεδειγμένη ποιότητα και ποσότητα, με την ελάχιστη δημοσιονομική επιβάρυνση και με τη χρήση των αναγκαίων μόνο διοικητικών πόρων,
- ⇒ αρχή της **Αποδοτικότητας**, σύμφωνα με την οποία πρέπει να τηρείται η βέλτιστη δυνατή σχέση μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και των επιτυγχανόμενων αποτελεσμάτων και
- ⇒ αρχή της **Αποτελεσματικότητας**, σύμφωνα με την οποία ελέγχεται η επίτευξη των συγκεκριμένων αντικειμενικών στόχων και των αποτελεσμάτων που έχουν εκ των προτέρων ορισθεί.

B. Η Αρχή της Υπευθυνότητας και της Λογοδοσίας

Σύμφωνα με την αρχή της υπευθυνότητας και της λογοδοσίας, τα όργανα της Περιφέρειας είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών της Στρατηγικής. Όλοι οι υπάλληλοι και οι λειτουργοί που συμμετέχουν στη διαχείριση της Στρατηγικής ασκούν τις αρμοδιότητές τους, με σκοπό τη διασφάλιση της σταθερότητας και της βιωσιμότητας των οικονομικών της Περιφέρειας Κρήτης.

Γ. Η Αρχή της Διαφάνειας

Σύμφωνα με την αρχή της διαφάνειας, όλοι οι λειτουργοί και οι φορείς που διαχειρίζονται πόρους στο πλαίσιο της υλοποίησης της Στρατηγικής έχουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν την έγκαιρη πληροφόρηση, οικονομικής ή άλλης φύσης, που σχετίζεται με τη διαχείριση της δημοσιονομικής πολιτικής, ώστε να καθίσταται εφικτός ο αποτελεσματικός δημόσιος έλεγχος της άσκησης δημοσιονομικής πολιτικής και της οικονομικής κατάστασης της Περιφέρειας Κρήτης.

Δ. Η Αρχή της Ειλικρίνειας

Σύμφωνα με την αρχή της ειλικρίνειας, κάθε οικονομική και δημοσιονομική πρόβλεψη που παρέχεται σε οποιαδήποτε έγγραφο ή εκθέσεις που καταρτίζονται στο πλαίσιο της υλοποίησης της Στρατηγικής, πρέπει να στηρίζονται, στο βαθμό που είναι ευλόγως και πρακτικώς δυνατό, σε πραγματικά στοιχεία, σε αποφάσεις που έχει ήδη ανακοινώσει η Περιφέρεια Κρήτης, σε άλλες προβλέψεις ή εκτιμήσεις που θεωρούνται εύλογες, ενώ πρέπει να έχουν ληφθεί υπόψη όλα τα ενδεχόμενα και οι κίνδυνοι που ενδέχεται να έχουν σημαντικές δημοσιονομικές επιπτώσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ

Οι Ομάδες Προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης

Η Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης δεν υιοθετεί το μοντέλο της **καθολικής κάλυψης του πληθυσμού** (ανεξάρτητα από την θέση του ατόμου στην αγορά εργασίας, την κοινωνικοασφαλιστική του προστασία και την εισοδηματική / περιουσιακή του κατάσταση²⁵). Επιλέγεται μία **στοχευμένη προσέγγιση** των παρεμβάσεων υπέρ συγκεκριμένων ομάδων του πληθυσμού, που προσδιορίζονται ως **Ομάδες Προτεραιότητας** της Περιφερειακής Στρατηγικής.

Η οριοθέτηση των Ομάδων Προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής αποτελεί μία σύνθετη διαδικασία, καθώς εξαρτάται σε σημαντική έκταση από ένα πλέγμα θεσμικών και επιχειρησιακών ρητρών, που περιλαμβάνουν ιδίως:

- τις ρήτρες του κοινοτικού κεκτημένου περί ισότητας των φύλων και καταπολέμησης των διακρίσεων
- τις ρήτρες της υφιστάμενης νομοθεσίας περί νόμιμης εισόδου και παραμονής αλλοδαπών στην Ελληνική επικράτεια
- τις ρήτρες της υφιστάμενης νομοθεσίας περί εγγυημένου ορίου συντήρησης²⁶
- τις ρήτρες της υπ. αρ. 39892/ΓΔ1.2/7.11.2014 Κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας «*Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα*»
- τις ρήτρες της υπ. αρ. 494/9.4.2015 Κοινής Υπουργικής Απόφασης «*Καθορισμός εισοδηματικών και περιουσιακών στοιχείων των δικαιούχων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, του χρόνου*

²⁵ Σύμφωνα με την σχετική ανακοίνωση της ΕΛ.ΣΤΑΤ για την εξέλιξη του ΑΕΠ στις Ελληνικές Περιφέρειες (Ιανουάριος 2015), **το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ στην Περιφέρεια Κρήτης το 2012 ανέρχεται σε 14.398 ευρώ**. Παράλληλα, σύμφωνα με την σχετική ανακοίνωση της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τα πορίσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2013 (Δεκέμβριος 2014), το μέσο ετήσιο ατομικό ισοδύναμο εισόδημα ανέρχεται σε 9.303 ευρώ και το μέσο ετήσιο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών της χώρας σε 16.170 ευρώ.

²⁶ Η Ελληνική πολιτεία δεν έχει υιοθετήσει ακόμα ένα γενικό σύστημα εγγυημένου ορίου συντήρησης για κάθε άτομο σε κατάσταση ανάγκης, αλλά προωθεί κατηγοριακές προσεγγίσεις υπέρ ομάδων υψηλής προτεραιότητας. Βλ. χαρακτηριστικά τα άρθρα 1-3 του Ν. 4320/2015 «*Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, την οργάνωση της Κυβέρνησης και των Κυβερνητικών οργάνων και λοιπές διατάξεις*».

υποβολής τους, τους φορείς, τις υπηρεσίες και τις διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης των δικαιούχων, τη σύμπραξη με φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή των ρυθμίσεων των άρθρων 1 έως 4 του Ν. 4320/2015»

- τις ρήτρες της υφιστάμενης νομοθεσίας περί των κριτηρίων υπαγωγής στα προγράμματα κοινωνικής φροντίδας που υλοποιούνται από τους ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού
- τις ρήτρες της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης
- τις ρήτρες της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τα στατιστικά όρια της σχετικής φτώχειας²⁷, που μπορεί να χρησιμοποιηθούν ως δείκτης ενός εγγυημένου ορίου συντήρησης.

Ομάδες υψηλής προτεραιότητας για την Περιφερειακή Στρατηγική Ένταξης

Μοναχικά ενήλικα άτομα με ατομικό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης

Μακροχρόνια άνεργοι με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης

Οικογένειες μη οικονομικά ενεργού πληθυσμού (μέλη που δεν εργάζονται ούτε αναζητούν εργασία) με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης

Ηλικιωμένοι άνω των 65 ετών που δεν λαμβάνουν συντάξεις ή προνοιακά επιδόματα με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης

Παιδιά ηλικίας 0-17 ετών σε καταστάσεις αποκλεισμού

Πρόσωπα με αυξημένους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού λόγω πολλαπλών στερήσεων (π.χ. άστεγοι)

Αξιοποιώντας τις σχετικές ρήτρες, οι Ομάδες Προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής αντιστοιχούν σε άτομα και οικογένειες που απειλούνται ή έχουν εγκλωβισθεί σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, με βάση την ακόλουθη τυπολογία:

²⁷ Το όριο της φτώχειας στην Ελλάδα ορίζεται ως το 60% της διάμεσου του ισοδύναμου του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος σύμφωνα με τη δειγματοληπτική Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (European Union – Statistics on Income and Living Conditions) που διενεργείται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. Σύμφωνα με την σχετική ανακοίνωση της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τα πορίσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2013 (Δεκέμβριος 2014), το χρηματικό όριο της φτώχειας για τα εισοδήματα του 2012 ανερχόταν στο ετήσιο ποσό των 5.023 ευρώ ανά άτομο και των 10.547 ευρώ για νοικοκυριά με δύο ενήλικες και δύο εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 14 ετών.

- ❖ **πρόσωπα σε συνθήκες ακραίας φτώχειας²⁸**
- ❖ **παιδιά ηλικίας 0-17 ετών σε καταστάσεις αποκλεισμού**
- ❖ **πρόσωπα με αυξημένους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.**

1. Άτομα που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας

Ως η **βασική ομάδα στόχου** της Περιφερειακής Στρατηγικής επιλέγεται η κατηγορία του πληθυσμού της Περιφέρειας Κρήτης που αντιμετωπίζει **συνθήκες ακραίας φτώχειας** εξαιτίας της έλλειψης πόρων που θα εξασφάλιζαν την κάλυψη κύριων αναγκών (διατροφή, στέγαση²⁹, υγιεινή, θέρμανση κλπ.).

Η έννοια της «*ακραίας φτώχειας*» εισάγεται για πρώτη φορά στην Ελληνική έννομη τάξη με την υποπαράγραφο ΙΑ.3. του άρθρου πρώτου του Ν. 4093/2012, που κατοχυρώνει το κανονιστικό πλαίσιο πιλοτικής εφαρμογής ενός Προγράμματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, προβλέποντας χαρακτηριστικά ότι:

*«2. Το πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε **συνθήκες ακραίας φτώχειας**, παρέχοντας στους δικαιούχους ενίσχυση εισοδήματος συνδυαζόμενη με δράσεις κοινωνικής επανένταξης. Το πρόγραμμα λειτουργεί συμπληρωματικά με τις εκάστοτε εφαρμοζόμενες πολιτικές για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού».*

Η εξειδίκευση της εξασφαλίσθηκε με την έκδοση της υπ. αρ. 39892/ΓΔ1.2/7.11.2014 Κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας «*Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα*», που θεσπίζει για πρώτη φορά δείκτες ενός **εγγυημένου από την πολιτεία ορίου συντήρησης** και θέτει

²⁸ Όπως προσδιορίζονται την περίοδο αυτή από τις ρήτρες της υπ. αρ. 39892/ΓΔ1.2/7.11.2014 Κοινής Απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας «*Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα*» και της υπ. αρ. 494/9.4.2015 Κοινής Υπουργικής Απόφασης «*Καθορισμός εισοδηματικών και περιουσιακών στοιχείων των δικαιούχων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, τον χρόνο υποβολής τους, τους φορείς, τις υπηρεσίες και τις διαδικασίες ελέγχου και πιστοποίησης των δικαιούχων, τη σύμπραξη με φορείς του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και κάθε άλλη λεπτομέρεια για την εφαρμογή των ρυθμίσεων των άρθρων 1 έως 4 του Ν. 4320/2015*», που αναφέρονται ρητώς σε άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας.

²⁹ Η κοινωνική προστασία των αστέγων κατοχυρώθηκε στο άρθρο 29 του Ν. 4052/2012, που αποκρυσταλλώνει τον θεσμικό ορισμό του «*αστέγου*», προβλέποντας ότι ως άστεγοι ορίζονται όλα τα άτομα που διαμένουν νόμιμα στη χώρα, τα οποία στερούνται πρόσβασης ή έχουν επισφαλή πρόσβαση σε επαρκή ιδιόκτητη, ενοικιαζόμενη ή παραχωρημένη κατοικία που πληροί τις αναγκαίες τεχνικές προδιαγραφές και διαθέτει τις βασικές υπηρεσίες ύδρευσης και ηλεκτροδότησης. Στους αστέγους περιλαμβάνονται ιδίως αυτοί που διαβιούν στο δρόμο, σε ξενώνες, αυτοί που φιλοξενούνται από ανάγκη προσωρινά σε ιδρύματα ή άλλες κλειστές δομές, καθώς και αυτοί που διαβιούν σε ακατάλληλα καταλύματα.

προϋποθέσεις πρόσβασης των ενδιαφερομένων³⁰ σε ένα πακέτο επιδοματικών παροχών, υπηρεσιών και κοινωνικών πλεονεκτημάτων. Με βάση τα διαθέσιμα δεδομένα, ο στόχος του Συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στην εθνική του εφαρμογή αντιστοιχεί στην κάλυψη **του 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας** (περίπου **700.000 άτομα**).

Κριτήρια ένταξης στο Πρόγραμμα «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα»

A. Κριτήριο Διαμονής

Δικαιούχοι του προγράμματος «Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα» είναι άτομα και οικογένειες, τα μέλη των οποίων διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στους Δήμους πιλοτικής εφαρμογής τουλάχιστον έξι μήνες πριν την δημοσίευση της παρούσας.

Επιπλέον:

- ⇒ Σε οικογένειες, μέλη των οποίων είναι Έλληνες πολίτες και αλλοδαποί, για τους δεύτερους, απαιτείται άδεια διαμονής εν ισχύ.
- ⇒ Σε οικογένειες χωρίς μέλος Έλληνα πολίτη, απαιτείται προηγούμενη νόμιμη διαμονή επί πενταετία εφόσον πρόκειται για πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή χωρών του Ε.Ο.Χ. ή ομογενείς
- ⇒ Για τους υπηκόους τρίτων χωρών, απαιτείται προηγούμενη νόμιμη διαμονή επί πενταετία.
- ⇒ Για τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας (αναγνωρισμένοι πρόσφυγες και δικαιούχοι επικουρικής προστασίας) και τους δικαιούχους με καθεστώς παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους, απαιτείται η σχετική άδεια διαμονής.
- ⇒ Για τους ανιθαγενείς, απαιτείται «Δελτίο Ταυτότητας ανιθαγενούς».

B. Εισοδηματικό κριτήριο

Δικαιούχος είναι η ωφελούμενη μονάδα (άτομο/οικογένεια) της οποίας το πραγματικό εισόδημα στην περίοδο αναφοράς είναι χαμηλότερο από το αντίστοιχο γι' αυτή Κατώφλι Εισοδήματος.

Γ. Περιουσιακά κριτήρια

α. Η συνολική φορολογητέα αξία της ακίνητης περιουσίας (στην Ελλάδα ή/και στο εξωτερικό) να μην υπερβαίνει τις 90.000 ευρώ κατ' άτομο, η οποία προσαυξάνεται κατά 15.000 ευρώ για κάθε επιπλέον ενήλικα και κατά 10.000 για κάθε εξαρτώμενο ανήλικο και με ανώτατο συνολικό όριο για κάθε ωφελούμενη μονάδα το ποσό των 200.000 ευρώ.

β. Η κινητή περιουσία της ωφελούμενης μονάδας (επιβατικά ΙΧ, ΜΧ αυτοκίνητα ή και δίκυκλα) να μην υπερβαίνει σε αντικειμενική δαπάνη, στο σύνολό της, το ποσό των 6.000 ευρώ.

γ. Το συνολικό ύψος των καταθέσεων των μελών της ωφελούμενης μονάδας σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας και του εξωτερικού ή/και η τρέχουσα αξία μετοχών, ομολόγων κ.λπ., να μην υπερβαίνει

- ⇒ το τελευταίο 12μηνο πριν την υποβολή της αίτησης, το διπλάσιο του Κατώφλι Εισοδήματος που της αναλογεί και
- ⇒ ειδικότερα κατά το τελευταίο εξάμηνο να μην υπερβαίνει ποσό ίσο με το Κατώφλι Εισοδήματος.

δ. Δεν γίνονται δεκτές αιτήσεις ωφελούμενης μονάδας της οποίας μέλος ή μέλη της έχουν στην ιδιοκτησία τους σκάφη αναψυχής ΙΧ, αεροσκάφη, ελικόπτερα ΙΧ, ανεμόπτερα και δεξαμενές κολύμβησης (πισίνες).

Δ. Επιπλέον κριτήρια για φιλοξενούμενους

Φιλοξενούμενο άτομο ή φιλοξενούμενη οικογένεια, που υποβάλλει Αίτηση/δήλωση για να ενταχθεί στο πρόγραμμα αυτόνομα από την φιλοξενούσα μονάδα, πρέπει να πληροί επιπλέον τα ακόλουθα κριτήρια: α) Η φιλοξενία να έχει δηλωθεί στην αρχική εμπρόθεση τελευταία φορολογική δήλωση που είχε υποχρέωση να υποβάλλει (κωδικοί 801-803) και β) το πραγματικό εισόδημα της φιλοξενούσας μονάδας, ατόμου ή οικογένειας να είναι μικρότερο από το Κατώφλι Εισοδήματος της προσαυξημένο κατά 50%. Στην περίπτωση αυτή η ενίσχυση που καταβάλλεται στον φιλοξενούμενο, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις, δεν περιλαμβάνει την βασική εισοδηματική ενίσχυση της ωφελούμενης μονάδας.

2. Παιδιά και νέοι σε συνθήκες αποκλεισμού

Ως άλλη **βασική ομάδα στόχου** της Περιφερειακής Στρατηγικής επιλέγεται η κατηγορία των **παιδιών ηλικίας 0-17 ετών που απειλούνται ή έχουν εγκλωβισθεί σε καταστάσεις αποκλεισμού**³¹, με έμφαση στις ακόλουθες ομάδες:

- **απροστάτευτα παιδιά** (παιδιά χωρίς γονείς, παιδιά που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας λόγω φυσικής ή οικονομικής αδυναμίας των γονέων / κηδεμόνων)
- **παιδιά μέλη μονογονεϊκών οικογενειών**
- **παιδιά Ρομά**
- πρόσωπα προσχολικής ηλικίας που δεν εξυπηρετούνται από **Βρεφονηπιακούς και Παιδικούς Σταθμούς**
- πρόσωπα που δεν εξυπηρετούνται από τοπικά δίκτυα υπηρεσιών **δημιουργικής απασχόλησης** (Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με αναπηρία)
- μαθητές με δυσχέρειες **πρόσβασης/παραμονής σε υπηρεσίες υποχρεωτικής προσχολικής (νηπιαγωγείο)**³² **και σχολικής εκπαίδευσης (δημοτικό και γυμνάσιο)**
- πρόσωπα που εξυπηρετούνται από τα προγράμματα των δημόσιων «Κέντρων Προστασίας Παιδιού» που λειτουργούν ως Παραρτήματα του Ν.Π.Δ.Δ. «ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ» του Ν. 4109/2013
- πρόσωπα που εξυπηρετούνται από τα προγράμματα των δημόσιων «Κέντρων Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Παιδιών με Αναπηρία», που λειτουργούν ως Παραρτήματα του Ν.Π.Δ.Δ. «ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ» του Ν. 4109/2013
- πρόσωπα που εξυπηρετούνται από τα προγράμματα των ιδιωτικών δομών κλειστής φροντίδας παιδιών (Μονάδες Προστασίας Παιδιού).

³¹ Σύμφωνα με την σχετική ανακοίνωση της ΕΛ.ΣΤΑΤ για τα πορίσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών έτους 2013 (Δεκέμβριος 2014), ο κίνδυνος φτώχειας για παιδιά ηλικίας 0-17 ετών στην Ελλάδα ανέρχεται το 2013 στο 28,8% και είναι υψηλότερος κατά 5,7% από το αντίστοιχο ποσοστό του συνολικού πληθυσμού. Αντίθετα, ο κίνδυνος φτώχειας για άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών ανέρχεται σε 15,1%.

³² Η υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση θεσμοθετήθηκε στην Ελλάδα με πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας το 2006 με το άρθρο 73 του Ν. 3518/06, που προβλέπει ότι:

1. *α) Η παρ. 3 του άρθρου 3 του ν. 1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α'), όπως τροποποιήθηκε με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 1 στοιχείο α' του ν. 2327/1995 (ΦΕΚ 156 Α'), αντικαθίσταται ως εξής:*

«Η φοίτηση στα νηπιαγωγεία είναι διετής και εγγράφονται σε αυτά νήπια που συμπληρώνουν την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής ηλικία τεσσάρων ετών. Η φοίτηση όσων την 31η Δεκεμβρίου του έτους εγγραφής συμπληρώνουν ηλικία πέντε ετών είναι υποχρεωτική και στην περίπτωση αυτή έχει εφαρμογή το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 1566/1985.

β) Στο τέλος της παρ. 6 του άρθρου 3 του ν.1566/1985 (ΦΕΚ 167 Α') προστίθεται εδάφιο ως ακολούθως:

«Σε περιοχές που δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις ίδρυσης νηπιαγωγείου μπορεί, με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, μετά από εισήγηση του οικείου Περιφερειακού Υπηρεσιακού Συμβουλίου, να λειτουργήσει παράρτημα του πλησιέστερου προς αυτό νηπιαγωγείου».

3. Άλλες ομάδες σε υψηλό κίνδυνο αποκλεισμού

Ως άλλες βασικές ομάδες στόχου της Περιφερειακής Στρατηγικής επιλέγονται κατηγορίες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν αυξημένους κινδύνους φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού³³ εξαιτίας των ακόλουθων σωρευτικών ή διαζευκτικών παραγόντων:

- ⇒ Μακροχρόνια ανεργία³⁴
- ⇒ Συντήρηση παιδιών ως αρχηγός μονογονεϊκών οικογενειών³⁵
- ⇒ Αναπηρία³⁶ (κινητική, νοητική, ψυχικές παθήσεις κ.α.)
- ⇒ Εξάρτηση από τρίτα πρόσωπα για την άσκηση καθημερινών λειτουργιών (πιστοποιημένη από αρμόδια όργανα της διοίκησης)
- ⇒ Εξάρτηση από ψυχοτρόπες ουσίες ή άλλες μορφές εξάρτησης (π.χ. αλκοόλ, τυχερά παιχνίδια, διαδίκτυο κλπ)
- ⇒ Διαβίωση σε περιοχές με πολλαπλά μειονεκτήματα (υποβαθμισμένες αστικές περιοχές στο πλαίσιο των οποίων συσσωρεύονται και αλληλοτροφοδοτούνται παράγοντες κοινωνικού αποκλεισμού / ορεινές και απομακρυσμένες περιοχές)
- ⇒ Διαβίωση σε δομές κλειστής φροντίδας
- ⇒ Αποφυλάκιση
- ⇒ Υπερχρέωση (πιστοποιημένη αδυναμία των οφειλετών να εξυπηρετήσουν τις απαιτήσεις καταναλωτικών και στεγαστικών δανείων)
- ⇒ Διακρίσεις λόγω της ιδιότητας μέλους ομάδων με θρησκευτικές / πολιτισμικές διαφορές (Ρομά)
- ⇒ Διακρίσεις λόγω της ιδιότητας αιτούντος άσυλο³⁷, αναγνωρισμένου πολιτικού πρόσφυγα ή μετανάστη (υπήκοοι τρίτων χωρών εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης που βρίσκονται στην Ελλάδα υπό καθεστώς “οικονομικής μετανάστευσης”).

---

³³ Επισημαίνεται, όμως, ότι αρκετές από τις συγκεκριμένες κατηγορίες (π.χ. άστεγοι, άτομα που διαβιούν σε ιδρύματα, Ρομά, κλπ) **δεν περιλαμβάνονται στο πεδίο της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών της ΕΛΣΤΑΤ**.

³⁴ Ως μακροχρόνια άνεργοι θεωρούνται τα άτομα που παραμένουν άνεργοι για διάστημα περισσότερο των 12 μηνών.

³⁵ Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται α) τα άτομα που διαβιούν ως ένας γονέας χωρίς σύζυγο ή σύντροφο (λόγω χηρείας, διάζευξης, ανύπαντρες μητέρες) και τα οποία έχουν την ευθύνη της ανατροφής για ένα τουλάχιστο ανήλικο τέκνο, εξαρτώμενο απ' αυτά, β) όποιο άλλο πρόσωπο ασκεί την επιμέλεια ανήλικου παιδιού με δικαστική απόφαση ή προσωρινή διαταγή.

³⁶ Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται τα άτομα που αποδεδειγμένα εμφανίζουν, από θεσμοθετημένο για το σκοπό αυτό όργανο, **πιστοποιημένο ποσοστό αναπηρίας** σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας.

³⁷ Πρόκειται για άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα προέλευσής τους για λόγους πολιτικούς, φυλετικούς, θρησκευτικούς ή λόγους εθνικότητας και δεν μπορούν να επιστρέψουν σε αυτή διότι απειλούνται με διωγμό.

4. Η οριοθέτηση των ομάδων στόχου

Η οριοθέτηση των ομάδων στόχου της Περιφερειακής Στρατηγικής προωθείται μέσω της χρήσης του **Θεσμικού κριτηρίου**, που εξασφαλίζει την επιλογή δικαιούχων προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης σύμφωνα με προϋποθέσεις διατάξεων νόμων και κανονιστικών πράξεων της διοίκησης. Με βάση το συγκεκριμένο κριτήριο, οι πλέον αντιπροσωπευτικές κατηγορίες δικαιούχων προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης στην Κρήτη την περίοδο αυτή αποτυπώνονται στους ακόλουθους Πίνακες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6. Λήπτες βασικών προνοιακών επιδομάτων

ΕΤΟΣ	Αριθμός Ληπτών Σύνταξης Ανασφαλιστών Υπερηλικών (ΟΓΑ)	Αριθμός ληπτών προνοιακού Επιδόματος Απροστάτευτων Τέκνων (ΟΤΑ)	Αριθμός ληπτών Επιδομάτων Τριμελών Οικογενειών	Αριθμός Ληπτών Επιδομάτων Πολυμελών Οικογενειών
2010	1125	39	15093	8237
2011	1097	45	15294	7872
2012	1059	447	14299	7174
2013	404	98	8201	2156
2014	517	135	8128	2052

ΠΙΝΑΚΑΣ 7. Λήπτες προνοιακών Αναπηρικών Επιδομάτων

ΕΤΟΣ	Τυφλοί	Κωφάλαλοι	Άτομα με βαριά νοητική καθυστέρηση	Μεσογεική Αναιμία	AIDS ή Αιμορροφιλία	Βαριά αναπηρία (άνω του 67%)	Εγκεφαλική παράλυση	Παραπληγικοί – Τετραπληγικοί
2010	2177	202	1018	113	187	4344	6	335
2011	2071	200	1007	111	201	4586	6	378
2012	1889	216	1001	123	211	3829	4	354
2013	1696	205	959	122	210	3678	4	356
2014	1607	212	986	124	219	3718	6	367

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Λήπτες συμπληρωματικών προνοιακών επιδομάτων

ΕΤΟΣ	Αριθμός ληπτών Επιδόματος Στέγασης Ανασφαλιστών Ηλικιωμένων (ΟΤΑ)	Αριθμός ληπτών Διατροφικού Επιδόματος Νεφροπαθών (Περιφέρεια)	Αριθμός ληπτών Επιδόματος Μακροχρόνια Ανέργων (ΟΑΕΔ - υποπαράγραφος ΙΑ 1 του πρώτου άρθρου του Ν. 4093/2012)
2010	76	1188	
2011	69	1258	
2012	73	1710	486
2013	74	2027	678
2014	73	2083	495

ΠΙΝΑΚΑΣ 9. Λήπτες άλλων κοινωνικών επιδομάτων

ΕΤΟΣ	Αριθμός ληπτών επιδόματος ενίσχυσης οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα που κατοικούν μόνιμα σε ορεινές περιοχές (Υπουργείο Οικονομικών)	Αριθμός ληπτών επιδόματος ενίσχυσης οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα που έχουν τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Υπουργείο Οικονομικών)	Αριθμός ληπτών τακτικού επιδόματος Ανεργίας (ΟΑΕΔ)
2010	-	3	42762
2011	-	3	43836
2012	-	24	40922
2013	128	128	32164
2014	127	190	45237

ΠΙΝΑΚΑΣ 10. Πρόσωπα σε συνθήκες ακραίας στέρησης

ΕΤΟΣ	Αριθμός κατόχων Ειδικών Βιβλιαρίων Ανασφαλιστού	Αριθμός ληπτών εφ' άπαξ επιδόματος απορίας (Ν.Δ. 57/73)	Αριθμός Παιδιών που διαβιούν σε δομές κλειστής φροντίδας (ΝΠΙΔΔ και ΝΠΙΔ)	Αριθμός Ενηλίκων που διαβιούν σε δομές κλειστής φροντίδας (ΝΠΙΔΔ και ΝΠΙΔ)
2010	1614	162	146	287
2011	2703	177	132	290
2012	3713	201	134	291
2013	3750	210	140	322
2014	4697	412	149	330

ΠΙΝΑΚΑΣ 11. Χρήστες υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας

ΕΤΟΣ	Αριθμός Παιδιών που εξυπηρετούνται από δομές ανοικτής φροντίδας (ΝΠΙΔΔ και ΝΠΙΔ)	Αριθμός Ενηλίκων που εξυπηρετούνται από δομές ανοικτής φροντίδας (ΝΠΙΔ)
2010	442	96
2011	561	111
2012	580	118
2013	571	113
2014	586	112

Η ανάλυση των σχετικών δεδομένων αναδεικνύει ως ομάδες υψηλής προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής:

- ❑ τους κατόχους των Ειδικών Βιβλιαρίων Ανασφαλιστού³⁸ (αυξήθηκαν κατά 300% την περίοδο 2010-2014)
- ❑ τα απροστάτευτα παιδιά
- ❑ τους άπορους ηλικιωμένους που δεν λαμβάνουν τη Σύμβαση Ανασφαλιστών Υπερηλικών
- ❑ τους εξυπηρετούμενους (παιδιά και ενήλικες) από το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης και άλλα ΝΠΔΔ/ΝΠΙΔ κλειστής φροντίδας
- ❑ τους εγγεγραμμένους στα μητρώα της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΟΑΕΔ Κρήτης ανέργους που δεν θεμελιώνουν δικαίωμα λήψης εισοδηματικών παροχών
- ❑ τους εγγεγραμμένους στα μητρώα της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΟΑΕΔ Κρήτης λήπτες επιδόματος μακροχρόνια ανέργων
- ❑ τους εγγεγραμμένους στα μητρώα της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΟΑΕΔ Κρήτης λήπτες τακτικού επιδόματος ανέργων
- ❑ τους λήπτες των προνοιακών αναπηρικών επιδομάτων.

Η θεσμική οριοθέτηση των ομάδων υψηλής προτεραιότητας της Περιφερειακής Στρατηγικής θα επηρεασθεί σε σημαντική έκταση από την προώθηση δυναμικών μεταρρυθμίσεων του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας τα επόμενα χρόνια, με πλέον σημαντική την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου γενικού προγράμματος εγγυημένου ορίου συντήρησης για κάθε άτομο σε κατάσταση ανάγκης. Υπό το πρίσμα αυτό, αναμένεται ότι μακροπρόθεσμα η κύρια ομάδα στόχου της Περιφερειακής Στρατηγικής θα είναι οι δικαιούχοι - σύμφωνα με προϋποθέσεις που θα κατοχυρωθούν νομοθετικά και θα εξειδικευθούν από την κεντρική διοίκηση μέσω κανονιστικών πράξεων - του συγκεκριμένου Προγράμματος, ενώ ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί και στον εντοπισμό άλλων ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται από κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού αλλά δεν πληρούν τα κριτήρια υπαγωγής σε κατηγοριακά Προγράμματα προνοιακού τύπου.

---

³⁸ Υπενθυμίζεται ότι το «Ειδικό Βιβλιάριο Ανασφαλιστού» λαμβάνουν άτομα που διαμένουν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα, είναι ανασφάλιστα και έχουν οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω των 6.000 ευρώ, προσαυξανόμενο κατά 30% για τη σύζυγο και κατά 20% για κάθε ανήλικο ή προστατευόμενο παιδί, με την προϋπόθεση ότι δεν προέρχεται από επαγγελματική δραστηριότητα που παρέχει δυνατότητα ασφάλισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ

Η Αρχιτεκτονική της Στρατηγικής

Η διαμόρφωση της Αρχιτεκτονικής αντιστακλά την ολοκληρωμένη προσέγγιση της **Περιφέρειας Κρήτης** για την αποτελεσματική εξυπηρέτηση **του Οράματος της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης**, υπό το πρίσμα των προκλήσεων που δημιουργούνται από εξελίξεις στο εσωτερικό και εξωτερικό της περιβάλλον.

Η Αρχιτεκτονική της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης

ΕΠΙΠΕΔΟ Α: Πυλώνες

ΕΠΙΠΕΔΟ Β: Επιχειρησιακοί Άξονες

ΕΠΙΠΕΔΟ Γ: Προτεραιότητες

ΕΠΙΠΕΔΟ Δ: Μέτρα

1. Οι Πυλώνες της Στρατηγικής

Η Στρατηγική διαρθρώνεται σε τρεις πυλώνες που εξασφαλίζουν την εξυπηρέτηση **του Οράματος** προώθησης της **Ενεργητικής Ένταξης** των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, συνδυάζοντας την επαρκή ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον αντίκτυπο των μέτρων στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των ευάλωτων ατόμων, όσο και τις πιθανές μεταξύ τους συνέργειες.

Πυλώνες της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης

ΠΥΛΩΝΑΣ 1 «Καταπολέμηση της φτώχειας»

ΠΥΛΩΝΑΣ 2 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες»

ΠΥΛΩΝΑΣ 3 «Εργασιακή Ένταξη»

2. Οι Επιχειρησιακοί Άξονες της Στρατηγικής

Από επιχειρησιακή άποψη, οι τρεις Πυλώνες της Στρατηγικής εξειδικεύονται με τα βασικά εργαλεία εξυπηρέτησης των Στόχων της, όπως προσδιορίζονται ως πακέτα παρεμβάσεων («**Επιχειρησιακοί Άξονες**»):

- Πακέτο καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας
- Πακέτο πρόληψης και καταπολέμησης του αποκλεισμού των παιδιών
- Πακέτο προώθησης της ένταξης των ευπαθών ομάδων
- Πακέτο μέτρων ενίσχυσης της διακυβέρνησης της Στρατηγικής³⁹.

«Επιχειρησιακοί Άξονες»

της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης

(α) Καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας (Πυλώνας 1/ Πυλώνας 2)

(β) Πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών (Πυλώνας 1 / Πυλώνας 2)

(γ) Προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων (Πυλώνας 1/ Πυλώνας 2/ Πυλώνας 3)

(δ) Ενίσχυση της διακυβέρνησης της Στρατηγικής

Οι Επιχειρησιακοί Άξονες εξυπηρετούνται με συγκεκριμένες **Προτεραιότητες**, οι οποίες προωθούνται με θεματικά **Μέτρα**.

³⁹ Η επιλογή του συγκεκριμένου Πακέτου μέτρων αξιοποιεί τα πορίσματα της συγκριτικής έρευνας των περιφερειακών πολιτικών κοινωνικής ένταξης στην Ευρώπη, που αποδεικνύουν ότι καμία θεσμική ή επιχειρησιακή παρέμβαση δεν εξυπηρετεί αποτελεσματικά μακροπρόθεσμες προτεραιότητες εάν δεν συνδυασθεί με τεχνικές και εργαλεία ενίσχυσης της διακυβέρνησης.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 1. Καταπολέμηση της Ακραίας Φτώχειας

Ο Άξονας 1 της Στρατηγικής εστιάζει στην προστασία των ατόμων που βιώνουν **συνθήκες ακραίας φτώχειας**, και είτε βρίσκονται σε κατάσταση κρίσης είτε αδυνατούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες διαβίωσής τους. Η συγκεκριμένη ομάδα του πληθυσμού αποτελεί **ομάδα υψηλής προτεραιότητας για την Περιφέρεια Κρήτης**, καθώς παρουσιάζει τον υψηλότερο βαθμό κινδύνου και την μεγαλύτερη ανάγκη υποστήριξης από τις υπηρεσίες της κοινωνικής διοίκησης σε περιόδους οικονομικής ύφεσης.

Τα Μέτρα του Άξονα 1 διαρθρώνονται στις ακόλουθες δύο Προτεραιότητες Πολιτικών:

- Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά
- Πρόσβαση σε Επαρκείς Πόρους.

Πίνακας 13. Η Αρχιτεκτονική του Άξονα 1 της Στρατηγικής

Προτεραιότητα	Μέτρο
1.1: Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά	<ul style="list-style-type: none"> □ ΜΕΤΡΟ 1.1.1. - Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης □ ΜΕΤΡΟ 1.1.2. - Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας □ ΜΕΤΡΟ 1.1.3. - Πρόσβαση σε στέγη □ ΜΕΤΡΟ 1.1.4. - Πρόσβαση σε ενέργεια □ ΜΕΤΡΟ 1.1.5. - Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα □ ΜΕΤΡΟ 1.1.6. - Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής
1.2: Πρόσβαση σε Επαρκείς Εισοδηματικούς Πόρους	<ul style="list-style-type: none"> □ ΜΕΤΡΟ 1.2.1. - Πρόσβαση στα προγράμματα αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης □ ΜΕΤΡΟ 1.2.2. - Πρόσβαση στο Διατροφικό Επίδομα Νεφροπαθών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.1: Πρόσβαση σε Βασικά Αγαθά

Η πρόσβαση σε βασικά αγαθά αποτελεί, εξαιτίας της συγκυρίας της οικονομικής κρίσης, κρίσιμη προτεραιότητα επιδιώκοντας την πρόληψη, άρση ή άμβλυση παραγόντων που αποτελούν εστίες υψηλού κινδύνου αποκλεισμού, όπως η αδυναμία κάλυψης των βασικών αναγκών διαβίωσης⁴⁰, η έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, η αδυναμία πρόσβασης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, η ενεργειακή φτώχεια και η έλλειψη κατάλληλης στέγασης.

Ως κύρια παρέμβαση της συγκεκριμένης Προτεραιότητας οριοθετείται η σταδιακή πρόσβαση των ατόμων που βιώνουν ακραία φτώχεια σε ένα ολοκληρωμένο **Πακέτο Βασικών Αγαθών** μέσω των ακόλουθων Μέτρων:

- **ΜΕΤΡΟ 1.1.1. - Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης**
- **ΜΕΤΡΟ 1.1.2. - Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας**
- **ΜΕΤΡΟ 1.1.3. - Πρόσβαση σε στέγη**
- **ΜΕΤΡΟ 1.1.4. - Πρόσβαση σε ενέργεια**
- **ΜΕΤΡΟ 1.1.5. - Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα**
- **ΜΕΤΡΟ 1.1.6. - Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής.**

---

⁴⁰ Οι ακραίες μορφές υλικής στέρησης απειλούν την ίδια την επιβίωση του ατόμου σε κρίση, δυσχεραίνοντας τα άτομα να ξεφύγουν από τη φτώχεια και τον αποκλεισμό και να επωφεληθούν από μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και παροχής συμβουλών.

ΜΕΤΡΟ 1.1.1. Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης

(α) Η Περιφέρεια Κρήτης έχει συγκροτήσει ως Επικεφαλής Οργάνωση Εταίρος την «*Κοινωνική Σύμπραξη Περιφέρειας Κρήτης*»⁴¹ για την αξιοποίηση των πόρων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής προς Απόρους**» (Ευρωπαϊκό Ταμείο Απόρων 2014 – 2020) με αντικείμενο:

- ⇒ τη χορήγηση τροφίμων (μακράς διάρκειας και φρέσκα καθώς και ειδικά τρόφιμα για βρέφη)
- ⇒ την κάλυψη βασικών υλικών στερήσεων (ρουχισμός για παιδιά και ενήλικες/κυρίως αστέγους – είδη καθαρισμού και προσωπικής υγιεινής, παιδικά είδη/βιβλία, παιχνίδια, βρεφικός εξοπλισμός κλπ)
- ⇒ την παροχή συνοδευτικών μέτρων⁴².

Η υλοποίηση του Προγράμματος θα γίνει σύμφωνα με τις ρήτρες του Επιχειρησιακού Προγράμματος με τη συνδρομή της Εκκλησίας, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, λειτουργώντας συμπληρωματικά με την εφαρμογή του θεσμού του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος σε πανελλαδικό επίπεδο από το δεύτερο εξάμηνο του 2015.

Η *Κοινωνική Σύμπραξη Περιφέρειας Κρήτης* θα υιοθετήσει ως αρχικό πλαίσιο προσδιορισμού των ωφελουμένων το ευρύτερο πλαίσιο του **Εγγυημένου Κοινωνικού Εισοδήματος**, δίδοντας έμφαση στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ⇒ φτωχά νοικοκυριά που διαβιούν σε καθεστώς φτώχειας, ή ακραίας φτώχειας ή κινδύνου φτώχειας
- ⇒ νοικοκυριά με παιδιά, και ιδιαιτέρως τα μονογονεϊκά και τρίτεκνα/πολύτεκνα νοικοκυριά, που πλήττονται περισσότερο από συνθήκες αποστέρησης
- ⇒ πολυμελείς οικογένειες

⁴¹ Βλ. σχετικά την υπ. αρ. πρωτ. 15/2015 (24.2.2015) Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης περί «*δημιουργίας Κοινωνικής Σύμπραξης στην Περιφέρεια Κρήτης για την υλοποίηση του επιχειρησιακού προγράμματος Επισιτιστική και βασική υλική Συνδρομή 2015-2020*».

⁴² Ενδεικτικά συνοδευτικά μέτρα είναι τα εξής:

- ⇒ Υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης, ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης παιδιών σε ατομικό επίπεδο και σε επίπεδο οικογένειας (ή και σε μονήρη άτομα)
- ⇒ Διατροφικές συμβουλές (και συμβουλές υγιεινής διατροφής)
- ⇒ Συμβουλές διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού
- ⇒ Υπηρεσίες κοινωνικοποίησης παιδιών (πχ πρόσβαση σε αθλητικές δραστηριότητες κλπ)
- ⇒ Κοινωνικά φροντιστήρια που θα παρέχουν τόσο διδακτική υποστήριξη όσο και επαρκείς και κατάλληλους χώρους για μελέτη για τα παιδιά / ωφελούμενους
- ⇒ Υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων απασχόλησης για παιδιά ωφελούμενους (π.χ. θεατρικές παραστάσεις αλλά και θεατρικά εργαστήρια για παιδιά)
- ⇒ Εκδρομές (εκπαιδευτικές και ψυχαγωγικές)
- ⇒ Παροχή χώρων για παιχνίδια, συναντήσεις και εκδηλώσεις για παιδιά που δεν έχουν σχετική πρόσβαση.

⇒ άστεγοι.

Μετά την οριστική της ένταξη ως τελικός δικαιούχος στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, η *Κοινωνική Σύμπραξη Περιφέρειας Κρήτης* θα δημοσιεύει προσκλήσεις προς δυνητικούς ωφελούμενους για υπαγωγή στη σχετική Πράξη με βάση τις προθεσμίες και τα κριτήρια που θα αποφασίζει η Εθνική Αρχή και ανακοινώνει η Διαχειριστική Αρχή, ενημερώνοντας τους ενδιαφερόμενους για τα απαιτούμενα πιστοποιητικά/δικαιολογητικά. Οι ενδιαφερόμενοι θα υποβάλλουν στη συνέχεια σχετική αίτηση υπαγωγής στο Πρόγραμμα, ενώ σε συγκεκριμένες περιπτώσεις θα διεξάγεται υπό τον συντονισμό της Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας κοινωνική έρευνα, το πόρισμα της οποίας θα λαμβάνεται υπόψη για την τελική απόφαση υπαγωγής.

(β) Η Περιφέρεια Κρήτης υλοποιεί μέχρι τις 31.12.2015 στο πλαίσιο Προγραμματικής Σύμβασης μεταξύ Περιφέρειας Κρήτης και Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης το Έργο **«Παροχή τροφίμων σε αστέγους και άτομα που διαβιούν σε συνθήκες στέγης, οι οποίες δεν εξασφαλίζουν δυνατότητα καθημερινής σίτισης και διατροφής»**, που χρηματοδοτείται από τη «Δαπάνη Χορήγησης του Κοινωνικού Μέρισματος» σύμφωνα με τις ρήτρες του άρθρου 29 του Ν. 4052/2012, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με την υποπαράγραφο Γ1 του άρθρου 1 του Ν. 4254/2014.

(γ) Η Περιφέρεια Κρήτης υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την **επιδότηση σίτισης** (με τη μορφή ηλεκτρονικής κάρτας για την προμήθεια τροφίμων από καταστήματα) ατόμων και οικογενειών που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (άρθρο 3 του Νόμου 4320/2015).

(δ) Η Περιφέρεια Κρήτης συντονίζει τις διαδικασίες εφαρμογής στα σχολεία της Κρήτης του Προγράμματος **«Δωρεάν διανομής φρούτων και λαχανικών στα Σχολεία»**⁴³, που αξιοποιεί πόρους του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων.

(ε) Η Περιφέρεια Κρήτης και οι Δήμοι **εξασφαλίζουν την συμπληρωματική πρόσβαση** ευπαθών ομάδων σε είδη πρώτης ανάγκης μέσω της λειτουργίας των **Κοινωνικών Παντοπωλείων**⁴⁴.

⁴³ Στο πλαίσιο εφαρμογής του Προγράμματος οι μαθητές εκπαιδεύονται στην υγιεινή διατροφή, ενώ οικογένειες με ανάγκες αποκτούν δωρεάν πρόσβαση σε βασικά είδη διατροφής.

⁴⁴ Το άρθρο 2 του Ν. 4071/2012 «Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση - Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ» προβλέπει ότι:

«1. Τα κοινωνικά παντοπωλεία είναι υπηρεσία παροχής ειδών πρώτης ανάγκης για τη σίτιση και την ένδυση απόρων κατοίκων. Τα παρεχόμενα είδη προέρχονται από δωρεές και χορηγίες και, εφόσον διαπιστώνεται ανεπάρκεια ειδών, είναι δυνατή η προμήθειά τους σύμφωνα με τις διατάξεις του Ενιαίου Κανονισμού Προμηθειών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ν.α. 11389/1993, Β' 185). Στο πλαίσιο των παντοπωλείων οι Ο.Τ.Α. πρώτου και δεύτερου βαθμού μπορούν να διοργανώνουν και

(στ) Η Περιφέρεια Κρήτης και οι Δήμοι **εξασφαλίζουν την συμπληρωματική κάλυψη** ευπαθών ομάδων μέσω της λειτουργίας των δομών του **Εθνικού Δικτύου Άμεσης Κοινωνικής Παρέμβασης**⁴⁵.

ΜΕΤΡΟ 1.1.2. Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας

(α) Η Περιφέρεια Κρήτης ενισχύει τις διαδικασίες εφαρμογής από τους Δήμους της Κρήτης του Προγράμματος του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης **«Πρόγραμμα δωρεάν νοσοκομειακής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανασφάλιστων και οικονομικά αδύναμων πολιτών»**, καλύπτοντας ανασφάλιστα φτωχά άτομα που εντάσσονται στο **Ενιαίο Μητρώο Ανασφαλιστων και Οικονομικά Αδυνάτων** και λαμβάνουν «Ειδικό Βιβλιάριο Ανασφαλιστού». Σύμφωνα με τις σχετικές ρυθμίσεις⁴⁶, στο Μητρώο εντάσσονται άτομα που διαμένουν μόνιμα και νόμιμα στην Ελλάδα, είναι ανασφάλιστα και έχουν οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω των 6.000 ευρώ⁴⁷, προσαυξανόμενο κατά 30% για τη σύζυγο και κατά 20% για κάθε ανήλικο ή προστατευόμενο παιδί, με την προϋπόθεση ότι δεν προέρχεται από επαγγελματική δραστηριότητα που παρέχει δυνατότητα ασφάλισης.

(β) Η Περιφέρεια Κρήτης και οι Δήμοι εξασφαλίζουν την πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε υπηρεσίες πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας μέσω της λειτουργίας **Δημοτικών Ιατρείων** και **Ιατροκοινωνικών Κέντρων**, αξιοποιώντας παράλληλα μέσω των δομών της **7ης Υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ Κρήτης)**⁴⁸:

συσσίτια για τη διανομή φαγητού σε άπορους και αστέγους. Μπορούν επίσης, να λαμβάνουν κάθε άλλο μέτρο υποστήριξης αστέγων και άπορων».

⁴⁵ Το Εθνικό Δίκτυο χρηματοδοτείται την περίοδο αυτή από πόρους του Θεματικού Άξονα Προτεραιότητας 4 του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» (ΕΠ ΑΝΑΔ 2007-2013), καλύπτοντας τη λειτουργία των ακόλουθων δομών:

- Κοινωνικό Παντοπωλείο
- Ανοικτό κέντρο ημερήσιας υποδοχής
- Δομή παροχής συσσιτίων
- Κοινωνικό Φαρμακείο
- Δημοτικός Λαχανόκηπος
- Τράπεζα Χρόνου
- Γραφείο Διαμεσολάβησης.

⁴⁶ Εξειδικεύθηκαν με τις διατάξεις της υπ' αρ. Υ4α/48566/2005 (ΦΕΚ 668/Β/2005) Υπουργικής Απόφασης **«Καθορισμός προϋποθέσεων, κριτηρίων και διαδικασιών πρόσβασης στο σύστημα νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανασφαλιστων και οικονομικά αδυνάτων πολιτών»**, όπως τροποποιήθηκε από την υπ' αρ. Υ4α/139491/2006 (ΦΕΚ 1747/Β/2006) Υπουργική Απόφαση **«Καθορισμός προϋποθέσεων, κριτηρίων και διαδικασιών πρόσβασης στο σύστημα νοσηλευτικής και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης ανασφαλιστων και οικονομικά αδυνάτων πολιτών»**.

⁴⁷ Έλεγχος εισοδηματικών πηγών δεν γίνεται στην περίπτωση ομάδων ειδικού καθεστώτος: παιδιά που διαβιούν σε ιδρύματα, αγωνιστές εθνικής αντίστασης, ενήλικες κρατούμενοι και ανήλικοι σε αναμορφωτήρια.

⁴⁸ Η Διοίκηση της 7ης Υγειονομικής Περιφέρειας έχει υπό την εποπτεία της τα 7 νοσοκομεία, τα 14 κέντρα υγείας και τα 134 περιφερειακά ιατρεία της Κρήτης, ελέγχοντας το υγειονομικό σύστημα της Κρήτης, υπό την καθοδήγηση του Υπουργείου Υγείας.

- ❖ τα εθνικά μέτρα πρόσβασης των ανασφάλιστων στην παροχή υπηρεσιών υγείας (ιατρικές εξετάσεις και συνταγογράφηση) μέσω του **Πρωτοβάθμιου Εθνικού Δικτύου Υγείας**⁴⁹
- ❖ τα εθνικά μέτρα πρόσβασης των ανασφάλιστων στην παροχή φαρμακευτικής φροντίδας μέσω του **Προγράμματος δωρεάν Φαρμακευτικής Φροντίδας**⁵⁰
- ❖ τα εθνικά προγράμματα **δωρεάν εμβολιασμού ευπαθών ομάδων του πληθυσμού** (ανασφάλιστοι, άποροι και ηλικιωμένοι)
- ❖ τα εθνικά προγράμματα **πρόληψης**⁵¹
- ❖ τα εθνικά μέτρα πρόσβασης των ανασφάλιστων στις δομές της **νοσοκομειακής περιθαλψης**.

ΜΕΤΡΟ 1.1.3. Πρόσβαση σε στέγη

(α) Η Περιφέρεια Κρήτης συντονίζει τις διαδικασίες εφαρμογής του Προγράμματος του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης «**Στέγαση και Επανένταξη**», που επιδιώκει την παροχή προσιτής και κατάλληλης στέγασης, παράλληλα με την ολική ή μερική κάλυψη λογαριασμών ΔΕΚΟ ή άλλων βιοτικών αναγκών, σε συνδυασμό με διαδικασίες εργασιακής επανένταξης και προώθησης των ωφελούμενων στην αγορά εργασίας⁵². Από την υλοποίηση του Προγράμματος θα ωφεληθούν άτομα που αντιμετωπίζουν πρόβλημα στέγης και συγκεκριμένα:

⁴⁹ Το **Πρωτοβάθμιο Εθνικό Δίκτυο Υγείας** (Π.Ε.Δ.Υ.) θεοπίσθηκε με το Ν. 3238/2014 «Πρωτοβάθμιο Εθνικό Δίκτυο Υγείας (Π.Ε.Δ.Υ.), αλλαγή σκοπού Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και λοιπές διατάξεις», λειτουργεί στις Διοικήσεις Υγειονομικών Περιφερειών (Δ.Υ.Πε.) της χώρας και εξασφαλίζει υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (Π.Φ.Υ.) ισότιμα σε κάθε πολίτη, ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική, επαγγελματική, ασφαλιστική του κατάσταση και τον τόπο κατοικίας του.

⁵⁰ Το Υπουργείο Υγείας εφαρμόζει από τον Ιούλιο του 2014 το «**Πρόγραμμα δωρεάν Φαρμακευτικής Φροντίδας**» με βάση τις ρητρες της παρ. 1 του άρθρου 8 του Ν. 4238/2014 (όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 182 του Ν. 4270/2014). Σύμφωνα με τις σχετικές ρυθμίσεις, στο Πρόγραμμα εντάσσονται οι ανασφάλιστοι Έλληνες πολίτες, οι νομίμως διαμένοντες στην ελληνική επικράτεια ομογενείς, οι υπήκοοι κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι υπήκοοι τρίτων χωρών, νόμιμα και μόνιμα διαμένοντες στην Ελλάδα, οι οποίοι στερούνται των προϋποθέσεων έκδοσης βιβλιαρίου ανασφάλιστου και δεν είναι ασφαλισμένοι σε κανένα δημόσιο ή ιδιωτικό φορέα και οι ασφαλισμένοι που έχουν απωλέσει την ασφαλιστική τους ικανότητα λόγω οφειλών στα οικεία Ασφαλιστικά Ταμεία, και τα εξαρτώμενα μέλη της οικογένειάς τους.

⁵¹ Για παράδειγμα, στο πλαίσιο του προγράμματος «**Κοινωνικό Σχολείο**» με τη συνεργασία της Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ηρακλείου, της 7^{ης} Υ.Π.Ε Κρήτης, της Μονάδας Υγείας Π.Ε.Δ.Υ Ηρακλείου και της Περιφέρειας Κρήτης υλοποιείται μέχρι το Δεκέμβριο του 2015 πρόγραμμα αγωγής στοματικής υγείας και πρόληψης για παιδιά πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης της περιοχής νομού Ηρακλείου. Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις ενημέρωσης – ενεργοποίησης μαθητών πάνω στα θέματα στοματικής υγείας, διδασκαλία στοματικής υγιεινής, συμβουλές διατροφής και έλεγχο οδοντιατρικής κατάστασης μαθητών.

⁵² Οι υπηρεσίες που παρέχονται, κατά περίπτωση, στους ωφελούμενους του Προγράμματος, είναι:

- ❑ Στέγαση και κάλυψη ειδών πρώτης ανάγκης
- ❑ ψυχοκοινωνική υποστήριξη, εργασιακή και νομική συμβουλευτική
- ❑ χρηματοοικονομική διαχείριση
- ❑ διασύνδεση με αρμόδιες υπηρεσίες (π.χ. καθοδήγηση για την αξιοποίηση προγραμμάτων ή δράσεων στις οποίες θα μπορούσε να ενταχθεί ο ωφελούμενος).

- οικογένειες και άτομα που φιλοξενούνται σε Κοινωνικούς Ξενώνες Αστέγων ή Ξενώνες Ύπνου ή κάνουν χρήση των υπηρεσιών Ανοικτών Κέντρων Ημέρας Αστέγων
- οικογένειες και άτομα που έχουν καταγραφεί ως άστεγοι από τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων ή τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας
- γυναίκες που φιλοξενούνται σε Ξενώνες Γυναικών θυμάτων βίας
- άτομα που φιλοξενούνται σε Δομές Παιδικής Προστασίας, έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους και δεν σπουδάζουν.

(β) Η Περιφέρεια Κρήτης και οι Δήμοι εξασφαλίζουν την πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε υπηρεσίες προσωρινής φιλοξενίας μέσω της λειτουργίας **Κοινωνικών Ξενώνων Αστέγων, Ανοικτών Κέντρων Ημέρας Αστέγων και Ξενώνων Γυναικών θυμάτων βίας**⁵³.

(γ) Η Περιφέρεια Κρήτης υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την **επιδότηση ενοικίου** (αφορά νέες μισθώσεις ή ανανεώσεις υφιστάμενων μισθώσεων με νέους όρους) ατόμων και οικογενειών που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (άρθρο 2 του Νόμου 4320/2015).

(δ) Η Περιφέρεια Κρήτης υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης στο πλαίσιο της νέας **Εθνικής Στρατηγικής για την πρόληψη και καταπολέμηση του κινδύνου της έλλειψης στέγης στην Ελλάδα**, ενώ θα εξετάσει τις δυνατότητες πιλοτικής εφαρμογής **ολοκληρωμένων προγραμμάτων κοινωνικής κατοικίας**⁵⁴.

ΜΕΤΡΟ 1.1.4. Πρόσβαση σε ενέργεια

(α) Η Περιφέρεια Κρήτης υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής για την καταπολέμηση **της ενεργειακής πενίας των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού**⁵⁵, προωθώντας την πρόσβαση ευπαθών ομάδων:

- ΣΤΟ **Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο της ΔΕΗ**⁵⁶

⁵³ Βλ. ενδεικτικά το **Πρωτόκολλο Συνεργασίας** που υπέγραψαν στις 25.1.2015 η **7^η Υγειονομική Περιφέρεια Κρήτης, ο Δήμος Ηρακλείου και το ΠΑΓΝΗ-ΓΝ «Βενιζέλειο»**, επιβεβαιώνοντας την αμοιβαία πρόθεση τους να συνεργασθούν αποτελεσματικά για την ενίσχυση του Δήμου Ηρακλείου σε σχέση με την υλοποίηση του έργου «Ανάπτυξη Δομών και Υπηρεσιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προς όφελος των γυναικών και για την καταπολέμηση της βίας-Λειτουργία Ξενώνα Φιλοξενίας» και με κοινό στόχο την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών σε όλες τις μορφές της (σωματική, ψυχολογική, λεκτική, οικονομική κ.α.).

⁵⁴ Βλ. σχετικά Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη*, Δεκέμβριος 2014, σ. 50.

⁵⁵ Η ενεργειακή πενία των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού αποτελεί αυτοτελή παράγοντα κοινωνικού αποκλεισμού, που μπορεί να οδηγήσει σε ακραίες περιπτώσεις (ακόμα και σε κίνδυνο ζωής), όταν τα άτομα αδυνατούν να εξοφλήσουν τις υποχρεώσεις τους προς τους παρόχους ρεύματος ή φυσικού αερίου και διακόπτεται η σχετική παροχή.

⁵⁶ Βλ. σχετικά την υπ' αριθ. Δ5-ΗΛ/Β/Φ29/16027/6.8.10 Απόφαση του Υπουργού Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής «Εφαρμογή Κοινωνικού Οικιακού Τιμολογίου» όπως τροποποιήθηκε ιδίως με

- στο **Δίκτυο Προστασίας Ευάλωτων Καταναλωτών Ηλεκτρικής Ενέργειας**⁵⁷.

(β) Η Περιφέρεια Κρήτης υποστηρίζει τις πρωτοβουλίες του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης για τη **δωρεάν επανασύνδεση και παροχή ρεύματος** σε άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (άρθρο 1 του Νόμου 4320/2015).

ΜΕΤΡΟ 1.1.5. Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα

Η Περιφέρεια Κρήτης προωθεί διαδικασίες πρόσβασης ευπαθών ομάδων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, συνάπτοντας σχετικό **Πρωτόκολλο Συνεργασίας** με ενδιαφερόμενους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, που θα εξασφαλίζει την υποστήριξη των δανειοληπτών τόσο ως προς τις οφειλές τους όσο και ως προς την επίλυση προβλημάτων (π.χ. ακατάσχετο λογαριασμού).

ΜΕΤΡΟ 1.1.6. Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής

Η Περιφέρεια Κρήτης θα προχωρήσει στην υλοποίηση **ενός ολοκληρωμένου Προγράμματος** με τίτλο «**Γνωρίζω την Κρήτη**», που θα απευθύνεται κατά προτεραιότητα στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ανασφάλιστα άτομα με ατομικό ή οικογενειακό ετήσιο εισόδημα κάτω από το εγγυημένο όριο συντήρησης (όριο χορήγησης του βιβλιαρίου ανασφαλιστών)
- άτομα που διαμένουν σε Μονάδες Κοινωνικής Φροντίδας ή άλλα ιδρύματα Ν.Π.Δ.Δ ή Ν.Π.Ι.Δ. του προνοιακού τομέα
- μακροχρόνια ανέργους
- λήπτες προνοιακών επιδομάτων.

Το Πρόγραμμα θα επικεντρωθεί στην δωρεάν πρόσβαση⁵⁸ προσώπων που δεν καλύπτονται από υφιστάμενα συναφή προγράμματα⁵⁹ σε:

- επιλεγμένες πολιτιστικές δραστηριότητες
- οργανωμένες διακοπές εντός της Περιφέρειας.

της υπ' αριθ. Δ5-ΗΛ/Β/Φ29/6713/24.3.2011 και Δ5-ΗΛ/Β/Φ1.20/οικ.878/17.1.2013 σχετικές αποφάσεις του ΥΠΕΚΑ.

⁵⁷ Βλ.σχετικά τον «Κώδικα Προμήθειας Ηλεκτρικής Ενέργειας σε Πελάτες» που εκπόνησε η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 138 του Ν. 4001/2011 και εγκρίθηκε με την υπ. αρ. 29.3.2013 Απόφαση του Υφυπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΦΕΚ 832 Β'/9.4.2013).

⁵⁸ Καλύπτονται οι δαπάνες μετακίνησης και πρόσβασης.

⁵⁹ Βλ. για παράδειγμα τη λειτουργία του Προγράμματος «Τουρισμός για Όλους» που προβλέπει την χορήγηση ατομικών δελτίων Κοινωνικού Τουρισμού εξαήμερων διακοπών σε εργαζόμενους (με εισοδηματικά κριτήρια) και συνταξιούχους λόγω γήρατος ή αναπηρίας (ανεξαρτήτως εισοδήματος).

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1.2: Πρόσβαση σε Επαρκείς Εισοδηματικούς Πόρους

Η πρόσβαση των ευπαθών ομάδων σε επαρκείς εισοδηματικούς πόρους αποτελεί θεμελιώδη προτεραιότητα της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, επιδιώκοντας να εξασφαλίσει για κάθε άτομο που εγκλωβίζεται σε συνθήκες ακραίας φτώχειας ένα πλέγμα μη ανταποδοτικών οικονομικών παροχών που θα συνδυάζονται με κατάλληλες υπηρεσίες φροντίδας και ενεργοποίησης. Όμως, υπό το πρίσμα των υφιστάμενων αρμοδιοτήτων και χρηματοδοτικών της εργαλείων, **η Περιφέρεια Κρήτης δεν μπορεί να παρέμβει στο κρίσιμο πεδίο της εισοδηματικής ενίσχυσης των απόρων**, καθώς αυτό παραμένει ως **κρατική υπόθεση** στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης.

Παρά τους σχετικούς περιορισμούς του εξωτερικού περιβάλλοντος, η Περιφέρεια Κρήτης θα αξιοποιήσει το σύνολο των αρμοδιοτήτων της ως επιτελικού φορέα της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, προωθώντας πρωτοβουλίες και στο πεδίο της εισοδηματικής στήριξης ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, μέσω των ακόλουθων Μέτρων:

- **ΜΕΤΡΟ 1.2.1. - Πρόσβαση στα προγράμματα αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης**
- **ΜΕΤΡΟ 1.2.2. - Πρόσβαση στο Διατροφικό Επίδομα Νεφροπαθών.**

ΜΕΤΡΟ 1.2.1. Πρόσβαση στα προγράμματα αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης

Η Περιφέρεια Κρήτης θα προωθήσει διαδικασίες πρόσβασης ευπαθών ομάδων στα προγράμματα αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης του Ν. 4320/2015 *«Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, την οργάνωση της Κυβέρνησης και των Κυβερνητικών οργάνων και λοιπές διατάξεις»*, τα οποία προσανατολίζονται στην προστασία ατόμων και οικογενειών που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας:

- **Πρόγραμμα επιδότησης ενοικίου** (αφορά νέες μισθώσεις ή ανανεώσεις υφιστάμενων μισθώσεων με νέους όρους) ατόμων και οικογενειών που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας - άρθρο 2 του Νόμου 4320/2015
- **Πρόγραμμα επιδότησης σίτισης** (με τη μορφή ηλεκτρονικής κάρτας για την προμήθεια τροφίμων από καταστήματα) - άρθρο 3 του Νόμου 4320/2015.

ΜΕΤΡΟ 1.2.2. Πρόσβαση στο Διατροφικό Επίδομα Νεφροπαθών

Η Περιφέρεια Κρήτης εξασφαλίζει την πρόσβαση των δικαιούχων στο Πρόγραμμα «**Διατροφικό Επίδομα Νεφροπαθών**» που χρηματοδοτείται από πόρους του Υπουργείου Εσωτερικών και χορηγεί μηνιαίο επίδομα 362€ σε όλους τους δικαιούχους ανεξάρτητα από την ασφαλιστική τους κατάσταση και το ύψος του ατομικού ή του οικογενειακού τους εισοδήματος:

- α) Νεφροπαθείς που βρίσκονται στο τελευταίο στάδιο νεφρικής ανεπάρκειας και υποβάλλονται σε διαδικασία αιμοκάθαρσης δια τεχνητού νεφρού ή περιτοναϊκής κάθαρσης (το επίδομα χορηγείται εφ' όρου ζωής)**
- β) Μεταμοσχευθέντες νεφροπαθείς και μεταμοσχευμένους καρδιάς, ήπατος, πνευμόνων και μυελού των οστών.**

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 2. Πρόληψη και Καταπολέμηση του Αποκλεισμού των Παιδιών

Ο Άξονας 2 της Στρατηγικής εστιάζει στην προστασία των παιδιών από τις εξαιρετικά επικίνδυνες επιπτώσεις που έχει η φτώχεια στη σωματική, πνευματική και ψυχολογική τους ανάπτυξη και, συνεπώς, στη δυνατότητά τους να εξελιχθούν μελλοντικά σε υγιείς και αυτοδύναμους ενήλικες. Υπό αυτό το πρίσμα, τα παιδιά (0-17 ετών) που μεγαλώνουν σε συνθήκες φτώχειας βιώνοντας πολλαπλές στερήσεις και μειονεκτήματα αποτελούν **ομάδα υψηλής προτεραιότητας** για την Περιφέρεια Κρήτης.

Τα Μέτρα του Άξονα διαρθρώνονται στις ακόλουθες Προτεραιότητες:

- Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες
- Πρόσβαση στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

Πίνακας 14. Η Αρχιτεκτονική του Άξονα 2 της Στρατηγικής

Προτεραιότητα	Μέτρο
2.1: Πρόσβαση σε Οικονομικά Προσιτές και Ποιοτικές Υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> □ ΜΕΤΡΟ 2.1.1 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής □ ΜΕΤΡΟ 2.1.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής □ ΜΕΤΡΟ 2.1.3 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας □ ΜΕΤΡΟ 2.1.4 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας □ ΜΕΤΡΟ 2.1.5 - Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης
2.2: Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση	<ul style="list-style-type: none"> □ ΜΕΤΡΟ 2.2.1 - Εκπαιδευτική Ένταξη παιδιών Ρομά □ ΜΕΤΡΟ 2.2.2 - Πρόληψη της σχολικής διαρροής

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.1: Πρόσβαση σε Οικονομικά Προσιτές και Ποιοτικές Υπηρεσίες

Η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες αποτελεί βασική προτεραιότητα της Στρατηγικής, επιδιώκοντας την πρόληψη, άρση ή άμβλυση παραγόντων που αποτελούν εστίες υψηλού κινδύνου αποκλεισμού κατά την παιδική ηλικία. Ως κύρια παρέμβαση επιλέγεται η πρόσβαση των παιδιών σε ένα ολοκληρωμένο **Πακέτο Βασικών Υπηρεσιών**, που περιλαμβάνει τα ακόλουθα Μέτρα:

- **ΜΕΤΡΟ 2.1.1 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής**
- **ΜΕΤΡΟ 2.1.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής**
- **ΜΕΤΡΟ 2.1.3 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας**
- **ΜΕΤΡΟ 2.1.4 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας**
- **ΜΕΤΡΟ 2.1.5 - Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης.**

ΜΕΤΡΟ 2.1.1. Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής

Οι υπηρεσίες προσχολικής αγωγής διαδραματίζουν ένα εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στη ζωή των παιδιών και των οικογενειών τους, καθώς:

- αφενός ενδυναμώνουν τις προοπτικές κοινωνικοποίησης και ανάπτυξης των παιδιών
- αφετέρου εξασφαλίζουν την επίβλεψη και φροντίδα των παιδιών τις ώρες που οι γονείς εργάζονται (ή αναζητούν εργασία) και απουσιάζουν από το σπίτι, ώστε να συνδυάζουν αποτελεσματικά τις υποχρεώσεις επαγγελματικού και οικογενειακού βίου.

Τα πεδία παρέμβασης της Περιφέρειας Κρήτης περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση και ανάπτυξη του **Δικτύου δομών προσχολικής αγωγής** (Βρεφικοί - Βρεφονηπιακοί - Παιδικοί Σταθμοί) στην Περιφέρεια Κρήτης
- Εξασφάλιση της **δωρεάν πρόσβασης ευπαθών ομάδων** στις υπηρεσίες προσχολικής αγωγής
- Ενημέρωση και υποστήριξη **των γονέων** στο ρόλο τους ως κύριοι εκπαιδευτές των παιδιών τους κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων.

ΜΕΤΡΟ 2.1.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής

Οι υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης και ψυχαγωγίας προσφέρουν στα παιδιά την ευκαιρία για συμμετοχή σε διαδικασίες (αθλητικές, πολιτιστικές, μαθησιακές κλπ.) που προάγουν την πνευματική και ψυχολογική τους ανάπτυξη μέσω ισχυρών ερεθισμάτων και ενισχύουν την ομαλή τους κοινωνικοποίηση μέσω της ομαδικής δραστηριότητας. Από την άλλη πλευρά, οι υπηρεσίες αναψυχής είναι κρίσιμες για την ψυχολογική ανάταση των παιδιών και ιδίως όσων αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα λόγω φτώχειας.

Τα πεδία παρέμβασης της Περιφέρειας Κρήτης περιλαμβάνουν:

- ⇒ Ενίσχυση και ανάπτυξη του **Δικτύου δομών δημιουργικής απασχόλησης** (Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με αναπηρία)⁶⁰
- ⇒ Εξασφάλιση της **δωρεάν πρόσβασης** ευπαθών ομάδων στις υπηρεσίες **δημιουργικής απασχόλησης**
- ⇒ Ανάπτυξη των προγραμμάτων **παιδικών εξοχών / κατασκηνώσεων**⁶¹
- ⇒ Ενίσχυση και ανάπτυξη του **Δικτύου παιδικών χαρών**.

ΜΕΤΡΟ 2.1.3. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας

Το Μέτρο περιλαμβάνει την ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης παιδιών, εφήβων και των οικογενειών τους στους ακόλουθους τομείς:

- Ψυχοκοινωνική στήριξη και έγκαιρη παρέμβαση για πρόληψη κρίσεων
- Συμβουλευτική γονέων
- Υποστήριξη γονέων για τη φροντίδα βρεφών ή παιδιών προσχολικής και σχολικής ηλικίας (π.χ. θηλασμός, υγιεινή και διατροφή, έγκαιρος εντοπισμός μαθησιακών προβλημάτων)
- Έγκαιρος εντοπισμός προβλημάτων και διασύνδεση οικογενειών με τις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας & πρόνοιας που μπορούν να τους παρέχουν εντατική ή εξειδικευμένη υποστήριξη.

⁶⁰ Στο πλαίσιο αυτό θα κατατεθεί προς τους αρμόδιους φορείς της κεντρικής διοίκησης εισήγηση περί **διεύρυνσης του πεδίου λειτουργίας των δομών δημιουργικής απασχόλησης**, ώστε να καλύπτουν και τα παιδιά προσχολικής ηλικίας.

⁶¹ Επισημαίνεται ότι η συμμετοχή σε Προγράμματα Κατασκηνώσεων αποτελεί την μοναδική δυνατότητα παραθερισμού για ιδιαίτερα ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού (παιδιά οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα, παιδιά που διαβιούν σε δομές κλειστής φροντίδας, παιδιά με αναπηρίες, παιδιά μονογονεϊκών ή πολύτεκνων οικογενειών κ.λ.π.).

ΜΕΤΡΟ 2.1.4. Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας

Τα πεδία παρέμβασης της Περιφέρειας Κρήτης περιλαμβάνουν:

- ⇒ Ενισχύονται οι υπηρεσίες πρόσβασης στους θεσμούς **υιοθεσίας και αναδοχής, ιδίως για τα παιδιά χωρίς γονική μέριμνα που διαβιούν σε δομές κλειστής φροντίδας**
- ⇒ Ενισχύονται οι υπηρεσίες πρόσβασης στους θεσμούς **διακρατικής υιοθεσίας**⁶²
- ⇒ Εξετάζεται η δυνατότητα δημιουργίας τεσσάρων **Περιφερειακών Κοινωνικών Πολύκεντρων** (ένα σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα) που θα παρέχουν ενδεικτικά υπηρεσίες συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και φροντίδας σε οικογένειες με παιδιά που αντιμετωπίζουν έκτακτη κοινωνική ανάγκη, παρεμβαίνοντας άμεσα σε καταστάσεις κρίσης, ώστε να προληφθούν φαινόμενα αδικαιολόγητης παραπομπής παιδιών σε υπηρεσίες κλειστής φροντίδας.

ΜΕΤΡΟ 2.1.5. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης

Η Περιφέρεια Κρήτης θα ενισχύσει τις διαδικασίες **αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης των παιδιών που διαβιούν:**

α) Στα Παραρτήματα του **Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης:**

- ⇒ Παράρτημα Προστασίας Παιδιών και Νέων Χανίων
- ⇒ Παράρτημα Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Παιδιών με Αναπηρία Ηρακλείου (κτίριο Ηρακλείου και κτίριο Πόμπιας)
- ⇒ Παράρτημα Προστασίας Παιδιού Ηρακλείου
- ⇒ Παράρτημα Προστασίας Παιδιού Λασιθίου.

β) Σε άλλες **δημόσιες και ιδιωτικές δομές κλειστής φροντίδας παιδιών.**

---

⁶² Ως διακρατική νοείται η πράξη υιοθεσίας ενός παιδιού με μόνιμη διαμονή σε κάποιο συμβαλλόμενο κράτος (κράτος προέλευσης) από συζύγους ή ένα πρόσωπο που έχει τη μόνιμη διαμονή του σε άλλο συμβαλλόμενο κράτος (κράτος υποδοχής) σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση της Χάγης για την προστασία των παιδιών και τη συνεργασία σχετικά με τη διακρατική υιοθεσία (κυρώθηκε στην Ελλάδα με το Ν. 3765/2009). Οι σχετικές διαδικασίες παρακολουθούνται από την Κεντρική Αρχή Διακρατικών Υιοθεσιών (αυτοτελές Τμήμα που υπάγεται κατευθείαν στον Γενικό Γραμματέα Πρόνοιας) και υλοποιούνται από διαπιστευμένους φορείς με αποκλειστικό κριτήριο τον τόπο διαμονής του παιδιού και των υποψήφιων θετών γονέων ανεξάρτητα από την εθνικότητα τους.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2.2: Πρόσβαση στην Υποχρεωτική Εκπαίδευση

Η πρόσβαση ή παραμονή των παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας στην υποχρεωτική εκπαίδευση αποτελεί βασική προτεραιότητα της Στρατηγικής, επιδιώκοντας την πρόληψη, άρση ή άμβλυση παραγόντων που αποτελούν εστίες υψηλού κινδύνου αποκλεισμού κατά την παιδική ηλικία. Όμως, υπό το πρίσμα των υφιστάμενων αρμοδιοτήτων και χρηματοδοτικών της εργαλείων, η Περιφέρεια Κρήτης δεν μπορεί να παρέμβει αυτοτελώς στο κρίσιμο πεδίο της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς αυτό παραμένει ως **κρατική υπόθεση** στην αποκλειστική αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης.

Παρά τους σχετικούς περιορισμούς του εξωτερικού περιβάλλοντος⁶³, η Περιφέρεια Κρήτης θα αξιοποιήσει το σύνολο των αρμοδιοτήτων της ως επιτελικός φορέας της Περιφερειακής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, προωθώντας πρωτοβουλίες και στο πεδίο της πρόσβασης / παραμονής των παιδιών στις βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης με τα ακόλουθα Μέτρα:

- **ΜΕΤΡΟ 2.2.1 - Εκπαιδευτική Ένταξη παιδιών Ρομά**
- **ΜΕΤΡΟ 2.2.2 - Πρόληψη της σχολικής διαρροής.**

ΜΕΤΡΟ 2.2.1. Προώθηση της εκπαιδευτικής ένταξης παιδιών Ρομά

Η Περιφέρεια Κρήτης θα ενισχύσει τις διαδικασίες ένταξης παιδιών Ρομά στις βαθμίδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης μέσω του **Ολοκληρωμένου Προγράμματος Κοινωνικής Ένταξης Ρομά**⁶⁴.

ΜΕΤΡΟ 2.2.2. Πρόληψη της σχολικής διαρροής

Η Περιφέρεια Κρήτης και οι Δήμοι θα ενισχύσουν τις διαδικασίες πρόληψης της σχολικής διαρροής μέσω της ανάπτυξης του **Δικτύου Κοινωνικών Φροντιστηρίων** (ενισχυτική διδασκαλία σε μαθήματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης / εκμάθηση ξένων γλωσσών) **και άλλων καινοτομικών πρωτοβουλιών (πρόσβαση σε νηπιαγωγεία)**. Παράλληλα, θα αξιοποιηθούν με συστηματικό τρόπο οι παρεμβάσεις των Μέτρων 2.1.1, 2.1.2 και 2.1.3, δημιουργώντας ένα ισχυρό πλέγμα κινήτρων πρόσβασης κάθε νηπίου και παιδιού που διαμένει στην Κρήτη

⁶³ Βλ. σχετικά ΠΕΠ Κρήτης, 2014, σ. 4, που επισημαίνει ότι:

«Όσον αφορά στο δείκτη πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, η Κρήτη βρίσκεται σε **δυσμενέστερη θέση από αυτήν της χώρας**, σε σχέση με τον εθνικό στόχο 2020 (9,7%). Υπολείπεται κατά 4,7 ποσοστιαίες μονάδες έναντι 0,5% της χώρας. Η ίδια κατάσταση παρουσιάζεται και για τον δείκτη των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπου η Κρήτη υπολείπεται κατά 6,9 ποσοστιαίες μονάδες του εθνικού στόχου 2020 (32%) έναντι 1,1 ποσοστιαίων μονάδων της χώρας».

⁶⁴ Το Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Κοινωνικής Ένταξης Ρομά εκπονείται την περίοδο αυτή από την Περιφέρεια Κρήτης σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές του Πλαισίου της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά.

σε προγράμματα υψηλής κοινωνικής επένδυσης (Βρεφικοί - Βρεφονηπιακοί - Παιδικοί Σταθμοί / Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με αναπηρία), τα οποία βελτιώνουν παράλληλα τις εργασιακές προοπτικές των γονέων τους.

Επίσης, θα προωθηθούν δράσεις που υποστηρίζουν την φοίτηση μαθητών με αναπηρίες στο τυπικό εκπαιδευτικό σύστημα με στόχο την πρόληψη της σχολικής διαρροής μαθητών με αναπηρίες.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 3. Προώθηση της Ενεργητικής Ένταξης

Ο Άξονας 3 της Στρατηγικής επικεντρώνεται στην προώθηση της ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, που συνδυάζει την προώθηση στην απασχόληση και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες. Υποκείμενα των παρεμβάσεων του Άξονα είναι άτομα και οικογένειες σε κατάσταση φτώχειας, που:

- ⇒ είτε έχουν ήδη ενταχθεί σε προγράμματα κάλυψης του Άξονα 1
- ⇒ είτε εντάσσονται για πρώτη φορά σε προγράμματα κάλυψης του Άξονα 3, καθώς δεν αντιμετωπίζουν καταστάσεις ακραίας φτώχειας.

Τα Μέτρα του Άξονα διαρθρώνονται στις ακόλουθες Προτεραιότητες:

- ❑ Πρόσβαση των ανέργων σε υπηρεσίες ενεργοποίησης για την ένταξη στην αγορά εργασίας
- ❑ Πρόσβαση ανέργων με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού και άλλων ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες.

Βασικές ομάδες στόχου του Άξονα είναι:

α) Οι άνεργοι με βάση την ακόλουθη διάρθρωση:

- ❑ εγγεγραμμένοι άνεργοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ
- ❑ μέλη οικογενειών, στις οποίες δεν εργάζεται κανείς και οι σύζυγοι αυτών είναι εγγεγραμμένοι άνεργοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ
- ❑ εγγεγραμμένοι άνεργοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ, μέλη μονογονεϊκών οικογενειών, στις οποίες δεν εργάζεται κανείς
- ❑ εγγεγραμμένοι νέοι άνεργοι (18 έως 29 ετών) στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ
- ❑ εγγεγραμμένοι μακροχρόνια άνεργοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ
- ❑ άνεργοι πτυχιούχοι ΑΕΙ εγγεγραμμένοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ.

β) Οι νέοι εκτός εκπαίδευσης, απασχόλησης ή κατάρτισης (NEET)⁶⁵

γ) Ενήλικες που δεν είναι ικανοί και διαθέσιμοι για εργασία σύμφωνα με το υφιστάμενο πλαίσιο του Αστικού Κώδικα, του Δικαίου της Υγείας, του Εργατικού Δικαίου και του Δικαίου Κοινωνικής Ασφάλισης

δ) Φτωχοί εργαζόμενοι με σωρευτικά χαρακτηριστικά κοινωνικού αποκλεισμού (π.χ. υπερχρεωμένα νοικοκυριά).

---

⁶⁵ Η κατηγορία των NEET (Not in Education, Employment or Training) είναι ανομοιογενής και περιλαμβάνει νέους 15-29 ετών με διαφορετικό εκπαιδευτικό επίπεδο και διαφορετική επαγγελματική κατάσταση (η ομάδα που απειλείται περισσότερο από κοινωνικό αποκλεισμό είναι οι νέοι που εγκαταλείπουν πρόωρα το σύστημα τυπικής εκπαίδευσης και κατάρτισης). Επισημαίνεται ότι η Περιφέρεια Κρήτης εμφανίζει υψηλά ποσοστά (26%) NEET στην κατηγορία των νέων 18-24 ετών.

Πίνακας 15. Η Αρχιτεκτονική του Άξονα 3 της Στρατηγικής

Προτεραιότητα	Μέτρο
3.1: Ενεργοποίηση των ανέργων	<ul style="list-style-type: none"> □ ΜΕΤΡΟ 3.1.1. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης □ ΜΕΤΡΟ 3.1.2. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
3.2: Πρόσβαση ανέργων με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού και άλλων ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> □ ΜΕΤΡΟ 3.2.1 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας □ ΜΕΤΡΟ 3.2.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας □ ΜΕΤΡΟ 3.2.3 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας □ ΜΕΤΡΟ 3.2.4 - Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης □ ΜΕΤΡΟ 3.2.5 - Προώθηση της ενεργού γήρανσης □ ΜΕΤΡΟ 3.2.6 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3.1: Ενεργοποίηση των ανέργων

Η ενεργοποίηση των ανέργων *επιβάλλεται* από την ανάγκη ενσωμάτωσής τους στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό και ανάκτησης της προσωπικής τους αυτοδυναμίας. Στηρίζεται σε ένα πλαίσιο αμοιβαίων δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, σύμφωνα με το οποίο οι ενδιαφερόμενοι θεμελιώνουν δικαιώματα λήψης δημόσιων κοινωνικών παροχών / υπηρεσιών, αλλά παράλληλα αναπτύσσουν σταδιακά προσωπικές δράσεις αυτοτελούς κάλυψης των αναγκών τους για να περιορίσουν τους κινδύνους *εξάρτησης* από το Κράτος.

ΜΕΤΡΟ 3.1.1. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης

Η Περιφέρεια Κρήτης θα ενισχύσει τις διαδικασίες προώθησης στην απασχόληση των ευάλωτων ανέργων, εξασφαλίζοντας την πρόσβαση τους σε:

- Τοπικά Προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης και κατάρτισης
- Προγράμματα επιχορήγησης Νέων Θέσεων Εργασίας
- Προγράμματα πρακτικής άσκησης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας
- Προγράμματα Κοινωφελούς Εργασίας
- Προγράμματα για τη δημιουργία Νέων Επιχειρήσεων.

ΜΕΤΡΟ 3.1.2. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Η Περιφέρεια Κρήτης θα ενισχύσει τις διαδικασίες προώθησης της απασχόλησης των ευάλωτων ανέργων μέσω της ίδρυσης ή συμμετοχής σε φορείς κοινωνικής επιχειρηματικότητας μέσω της λειτουργίας του **Περιφερειακού Μηχανισμού Υποστήριξης Κρήτης**⁶⁶, ο οποίος θα συγκροτηθεί από τοπικούς και περιφερειακούς παράγοντες και εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών, εξασφαλίζοντας:

- την πληροφόρηση, παρακίνηση και υποστήριξη της εκδήλωσης τοπικών εταιρικών σχημάτων, συλλογικού και αλληλέγγυου

---

⁶⁶ Σχετική πρόταση κατατέθηκε τον Δεκέμβριο του 2014 στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας στο πλαίσιο της πρόσκλησης «**Λειτουργία Περιφερειακών Μηχανισμών Υποστήριξης της ανάπτυξης και προώθησης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) και ευρύτερα των πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας**» της Δράσης 1 «Ενίσχυση σχεδίων δράσης στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας για τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης. Σχεδιασμός και υλοποίηση εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης και συμβουλευτικής σε θέμα οργάνωσης και διοίκησης κοινωνικής οικονομίας. Υποστήριξη της δημιουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων», της Κατηγορίας Παρέμβασης 2 «Ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας για την απασχόληση ευάλωτων ομάδων» του Θεματικού Άξονα Προτεραιότητας 4: «Πλήρης ενσωμάτωση του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού σε μια κοινωνία ίσων ευκαιριών», του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2013».

χαρακτήρα, για την ανάπτυξη της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

- την παροχή συμβουλευτικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών, καθώς και υπηρεσιών θερμοκοιτίδας ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας (χώροι κοινής χρήσης γραφείων, γραμματειακής, λογιστικής υποστήριξης κλπ) για τους κοινωνικούς επιχειρηματίες⁶⁷
- την ενίσχυση της επιχειρηματικής δραστηριότητας των Κοινωνικών Επιχειρήσεων, μέσω της προώθησης συμφωνιών συνεργασίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο μεταξύ των Κοινωνικών επιχειρήσεων και δημοσίων οργανισμών ή ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Ο Περιφερειακός Μηχανισμός Υποστήριξης Κρήτης θα λειτουργήσει για αρχική περίοδο δύο ετών ως Αναπτυξιακή Σύμπραξη βάσει του άρθρου 18 του Ν. 4019/2011, αποτελώντας το κύριο εργαλείο ανάπτυξης της Κοινωνικής Οικονομίας, προώθησης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και υποστήριξης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) στην κατεύθυνση της ένταξης ατόμων ευπαθών ομάδων πληθυσμού μέσω της προώθησής τους στην απασχόληση.

Με την ολοκλήρωση της αρχικής λειτουργίας του Περιφερειακού Μηχανισμού, η Περιφέρεια Κρήτης θα αναλάβει πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας με δράσεις που έχουν υποστηρικθεί ή παρουσιάζουν υψηλή συνάφεια με τις παρεμβάσεις του Μηχανισμού, όπως :

- η ενίσχυση **δικτύων κοινωνικής καινοτομίας**
- η λειτουργία **Θερμοκοιτίδων**
- η **συγκρότηση δικτύων** μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και φορέων κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- η **ευαισθητοποίηση** της κοινής γνώμης για τα οφέλη που προκύπτουν από την άσκηση κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

---

⁶⁷ Συνολικά αναμένεται να εκπονηθούν 25 Επιχειρησιακά Σχέδια και να υποστηριχθούν 220 κοινωνικές επιχειρήσεις.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3.2: Πρόσβαση των ευπαθών ομάδων σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες

Η συγκεκριμένη Προτεραιότητα περιλαμβάνει παρεμβάσεις με στόχο την πρόληψη, άρση ή άμβλυση παραγόντων που αποτελούν υψηλές εστίες κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού, καλύπτοντας τόσο ανέργους με σωρευτικά χαρακτηριστικά αποκλεισμού, όσο και άλλες ομάδες, μέσω των ακόλουθων Μέτρων:

- **ΜΕΤΡΟ 3.2.1 - Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας**
- **ΜΕΤΡΟ 3.2.2 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας**
- **ΜΕΤΡΟ 3.2.3 - Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας**
- **ΜΕΤΡΟ 3.2.4 - Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης**
- **ΜΕΤΡΟ 3.2.5 - Προώθηση της ενεργού γήρανσης**
- **ΜΕΤΡΟ 3.2.6 - Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών.**

ΜΕΤΡΟ 3.2.1. Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας

Το Μέτρο περιλαμβάνει την ανάπτυξη υπηρεσιών υποστήριξης ενηλίκων στους ακόλουθους τομείς:

- Ψυχοκοινωνική στήριξη και έγκαιρη παρέμβαση για πρόληψη κρίσεων
- Συμβουλευτική και Φροντίδα
- Έγκαιρος εντοπισμός προβλημάτων και διασύνδεση με τις αντίστοιχες υπηρεσίες υγείας & πρόνοιας που μπορούν να παρέχουν εντατική ή εξειδικευμένη υποστήριξη.

ΜΕΤΡΟ 3.2.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας

(α) Το Μέτρο αφορά κατ' αρχήν την πρόσβαση των ηλικιωμένων και αναπήρων στις υπηρεσίες του **τυπικού συστήματος κατ' οίκον⁶⁸ κοινωνικής φροντίδας** (θεσπίσθηκε με το άρθρο 127 του Ν. 4199/2013), που περιλαμβάνει υπηρεσίες **«κατ' οίκον κοινωνικής φροντίδας»** (για την κατοχύρωση συνθηκών αυτόνομης διαβίωσης των

⁶⁸ Οι «**τυπικές**» **πολιτικές κατ' οίκον φροντίδας** οριοθετούνται ως ένα πλέγμα οργανωμένων δραστηριοτήτων δημόσιων φορέων, ιδιωτικών (κερδοσκοπικών και μη) οργανισμών, εθελοντικών φορέων και θρησκευτικών οργανώσεων, οι οποίες ρυθμίζονται από το κράτος και επιδιώκουν την άμεση ή μακροπρόθεσμη⁶⁸ διατήρηση, βελτίωση ή αποκατάσταση της ικανότητας των ατόμων να ανταποκρίνονται στις ανάγκες διαβίωσης και κοινωνικής συμμετοχής, **παραμένοντας στο οικογενειακό τους περιβάλλον.**

ηλικιωμένων και των αναπήρων στην κατοικία τους, ώστε να εξασφαλισθεί η παραμονή τους στο οικείο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, να αποφευχθεί η παραπομπή σε δομές κλειστής φροντίδας και να προληφθούν καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς και η στήριξη των ανασφάλιστων και οικονομικά αδύνατων πολιτών που το έχουν ανάγκη) και υπηρεσίες «**κατ' οίκον νοσηλείας**» με σκοπό τη νοσηλεία και ανάρρωση του ασθενούς στο δικό του χώρο.

(β) Το Μέτρο αφορά επίσης την πρόσβαση των ηλικιωμένων και αναπήρων στις υπηρεσίες του **άτυπου συστήματος κατ' οίκον κοινωνικής φροντίδας**⁶⁹.

(γ) Το Μέτρο αφορά, τέλος, την πρόσβαση των ατόμων με σύνθετα προβλήματα εξάρτησης σε **υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας**.

ΜΕΤΡΟ 3.2.3. Πρόληψη της παραπομπής σε υπηρεσίες κλειστής φροντίδας

Τα πεδία παρέμβασης της Περιφέρειας Κρήτης περιλαμβάνουν:

- Ενίσχυση και ανάπτυξη των υποδομών και των προγραμμάτων των **δημόσιων και ιδιωτικών δομών που παρέχουν υπηρεσίες στο πεδίο της ανοικτής φροντίδας ενηλίκων**
- Δημιουργία (υπό εξέταση) τεσσάρων **Περιφερειακών Κοινωνικών Πολύκεντρων**⁷⁰ (ένα σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα) που θα παρέχουν ιδίως υπηρεσίες συμβουλευτικής, ψυχοκοινωνικής υποστήριξης και φροντίδας σε ενήλικα άτομα και παρεμβαίνουν άμεσα σε καταστάσεις κρίσης, ώστε να προληφθούν φαινόμενα είτε άμεσης διακινδύνευσης⁷¹ είτε αδικαιολόγητης παραπομπής σε υπηρεσίες κλειστής φροντίδας, είτε μη άσκησης δικαιωμάτων λήψης κοινωνικών παροχών και υπηρεσιών.

ΜΕΤΡΟ 3.2.4. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης

Τα πεδία παρέμβασης της Περιφέρειας Κρήτης περιλαμβάνουν:

(α) Ενίσχυση των διαδικασιών **αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης ενηλίκων** που διαβιούν στα Παραρτήματα του **Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης**:

- ⇒ Παράρτημα ΑΜΕΑ Χανίων
- ⇒ Παράρτημα ΑΜΕΑ Ρεθύμνου

⁶⁹ Παράλληλα, με τις «τυπικές» πολιτικές κατ' οίκον φροντίδας, εντοπίζονται στην Ελλάδα και **πρακτικές άτυπων δικτύων φροντίδας** (μη αμειβόμενοι οικογενειακοί φροντιστές), που παρέχουν υπηρεσίες σε εξαρτώμενα πρόσωπα.

⁷⁰ Η λειτουργία των Κέντρων θα καλύψει και τις ανάγκες του Μέρους 2.1.4 της Προτεραιότητας 2.1.

⁷¹ Την περίοδο 2000-2013 καταγράφηκαν στην Κρήτη **650 αυτοκτονίες**, με τον μεγαλύτερο αριθμό να σημειώνεται το 2000 (61 άτομα).

⇒ Παράρτημα ΑΜΕΑ Λασιθίου.

(β) Ενίσχυση και ανάπτυξη των υποδομών και των προγραμμάτων των Θεραπευτηρίων Χρονίων Παθήσεων Χανίων και Λασιθίου, του Κέντρου Αποκατάστασης ΑΜΕΑ Κρήτης (Χανιά) και άλλων ιδιωτικών μη κερδοσκοπικών δομών κλειστής φροντίδας

(γ) Ενίσχυση και ανάπτυξη των προγραμμάτων **αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης ενηλίκων ψυχικά ασθενών**

(δ) Ανάπτυξη του δικτύου των **Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης ΑμεΑ.**

ΜΕΤΡΟ 3.2.5. Προώθηση της ενεργού γήρανσης

Τα πεδία παρέμβασης της Περιφέρειας Κρήτης στο πεδίο της ενεργού γήρανσης⁷² περιλαμβάνουν:

- ❖ Σχεδιασμός και υλοποίηση πρωτοβουλιών πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης με στόχο την αλλαγή των αντιλήψεων και στερεοτύπων απέναντι στην γήρανση γενικά και στο μεγαλύτερο σε ηλικία εργατικό δυναμικό
- ❖ Προσαρμογή των εργαζομένων στο καθεστώς συνταξιοδότησης (σε επίπεδο επιχειρήσεων ή οργανώσεων των κοινωνικών εταιριών)
- ❖ Πρόσβαση των ηλικιωμένων σε κατάλληλη περίθαλψη υψηλού επιπέδου, μακροχρόνια φροντίδα και κοινωνικές υπηρεσίες
- ❖ Δημιουργία μηχανισμού περιφερειακής δικτύωσης επαγγελματιών υγείας και πρόνοιας με οργανώσεις του εθελοντικού τομέα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων
- ❖ Πρόσβαση των ηλικιωμένων σε τεχνικές ενεργητικής συμμετοχής στην κοινωνική και οικογενειακή ζωή, μεταξύ άλλων μέσω του εθελοντισμού, της διά βίου μάθησης, της πολιτισμικής έκφρασης και του αθλητισμού
- ❖ Προώθηση της συστηματικής έρευνας για τα προβλήματα και τις ευκαιρίες που συνδέονται με την γήρανση του πληθυσμού.

---

⁷² Η ενεργός γήρανση προσεγγίζεται από την **Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας** ως μία **συστηματική διεργασία για τη βελτιστοποίηση των δυνατοτήτων υγείας, της συμμετοχής και της ασφάλειας**, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής των ανθρώπων κατά τη γήρανση. Η ενεργός γήρανση επιτρέπει στα άτομα να υλοποιούν τις δυνατότητές τους για σωματική, κοινωνική και πνευματική ευεξία καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και να συμμετέχουν στην κοινωνία, παρέχοντάς τους ταυτόχρονα κατάλληλη προστασία, ασφάλεια και φροντίδα όταν την χρειάζονται. Βλ. σχετικά World Health Organisation, *Active Ageing – A policy framework*, Madrid, 2002.

ΜΕΤΡΟ 3.2.6. Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών

Το Μέτρο αφορά την ανάπτυξη ενός περιφερειακού **Δικτύου υπηρεσιών πρόληψης και καταπολέμησης των κοινωνικών επιπτώσεων της υπερχρέωσης**⁷³, που επιδιώκει τους ακόλουθους στόχους:

- ⇒ **ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και επιμόρφωση** των ωφελούμενων σε θέματα ορθολογικής διαχείρισης χρημάτων και συνετής καταναλωτικής συμπεριφοράς
- ⇒ **καθοδήγηση** των νοικοκυριών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες διαχείρισης του προϋπολογισμού τους και κινδυνεύουν άμεσα με υπερχρέωση⁷⁴
- ⇒ **υποστήριξη** των νοικοκυριών που βρίσκονται σε οριστική αδυναμία αποπληρωμής των χρεών τους⁷⁵.

Με δεδομένο ότι οι ανάγκες υποστήριξης κάθε ομάδας ωφελούμενων διαφοροποιούνται σε είδος, ένταση και έκταση, το Δίκτυο θα αναπτύξει ένα σύνθετο πλέγμα υπηρεσιών πρόληψης της υπερχρέωσης (ενημέρωση, ευαισθητοποίηση, χρηματοοικονομική επιμόρφωση και συμβουλευτική) ή αντιμετώπισης της (συμβουλευτικής χρέους), που θα αξιοποιεί διαφορετικές τεχνικές προσέγγισης και επικοινωνίας (πολυ-διαυλική προσέγγιση), προκειμένου να επιτύχει ταχύτερη και ευχερέστερη εξυπηρέτηση, ευρύτερη απήχηση αλλά και οικονομίες κλίμακας.

---

⁷³ Η υπερχρέωση είναι ένας από τους κινδύνους που απειλούν τα φτωχά νοικοκυριά με ισχυρότατη ανασταλτική επίδραση ως προς την κοινωνικοοικονομική τους συμμετοχή.

⁷⁴ Οι ενδιαφερόμενοι υποστηρίζονται με στόχο την **έγκαιρη εκπόνηση ενός βιώσιμου και υγιούς οικονομικού προγραμματισμού** για την αποφυγή της υπερχρέωσης.

⁷⁵ Στο πεδίο της αντιμετώπισης της υπερχρέωσης, επιδιώκεται η υποστήριξη των ωφελούμενων για την αποτελεσματική διαχείριση των πολλαπλών (ψυχολογικών, οικονομικών, κοινωνικών) συνεπειών της υπερχρέωσης και για την αποκατάσταση της οικονομικής υγείας του νοικοκυριού τους. Η υποστήριξη εστιάζει στην παροχή υπηρεσιών συμβουλευτικής χρέους, γνωστή και ως «διαμεσολάβηση χρέους» ή «διαχείριση χρέους».

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ 4. Ενίσχυση της Διακυβέρνησης της Περιφερειακής Στρατηγικής

Ο Άξονας 4 περιέχει παρεμβάσεις που στοχεύουν στην ενίσχυση του συστήματος διακυβέρνησης και στην διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της Στρατηγικής, μέσω των ακόλουθων Μέτρων:

- **ΜΕΤΡΟ 4.1.1 - Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού**
- **ΜΕΤΡΟ 4.1.2 - Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας**
- **ΜΕΤΡΟ 4.1.3 - Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης**
- **ΜΕΤΡΟ 4.1.4 - Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων της Στρατηγικής**
- **ΜΕΤΡΟ 4.1.5 - Ανάπτυξη της στοχευμένης έρευνας**
- **ΜΕΤΡΟ 4.1.6 - Εξωτερική Αξιολόγηση της Στρατηγικής**
- **ΜΕΤΡΟ 4.1.7 - Διάχυση της Στρατηγικής.**

Πίνακας 16. Η Αρχιτεκτονική του Άξονα 4 της Στρατηγικής

Μέτρα της Στρατηγικής
Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού
Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας
Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης
Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων της Στρατηγικής
Ανάπτυξη της στοχευμένης έρευνας
Εξωτερική Αξιολόγηση της Στρατηγικής
Διάχυση της Στρατηγικής

ΜΕΤΡΟ 4.1.1. Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού

Το Μέτρο αφορά την ανάπτυξη του **Κοινωνικού Πλουραλισμού στην Περιφέρεια Κρήτης** μέσω ειδικών δράσεων υποστήριξης των **εθελοντικών οργανώσεων, των συλλόγων αυτοβοήθειας και των Μ.Κ.Ο. που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της προστασίας ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού**. Την περίοδο αυτή αναπτύσσεται μία ιδιαίτερη δυναμική ενεργοποίησης της κοινωνίας των πολιτών στην Κρήτη για την ενίσχυση ομάδων που πλήττονται από την οικονομική ύφεση, με έμφαση στις ακόλουθες κατηγορίες:

- ❖ Άτομα που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας (π.χ. άστεγοι)
- ❖ Άτομα χωρίς ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- ❖ Παιδιά σε συνθήκες κρίσης
- ❖ Μακροχρόνια άνεργοι
- ❖ Μονογονεϊκές οικογένειες
- ❖ Άτομα με Αναπηρίες
- ❖ Μοναχικοί Ηλικιωμένοι
- ❖ Εξαρτημένοι
- ❖ Υπερχρεωμένα νοικοκυριά
- ❖ Μετανάστες, αιτούντες ασύλου και αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες.

Η συμβολή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην χορήγηση υπηρεσιών και παροχών σε είδος είναι ιδιαίτερα σημαντική. Εξίσου, όμως, κρίσιμος είναι και ο ρόλος τους στην διεκδίκηση των δικαιωμάτων των ευπαθών ομάδων (*συλλογική συνηγορία*) και στην ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Ωστόσο, ο τομέας της κοινωνίας των πολιτών εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρά εμπόδια (σε θεσμικό, επιχειρησιακό και χρηματοδοτικό επίπεδο) που δυσχεραίνουν αφενός την δυναμική του εξέλιξη, αφενός τον συντονισμό των δράσεων του με τους φορείς σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών κοινωνικής ένταξης. Υπό το πρίσμα αυτό, μία από τις προτεραιότητες της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης είναι η ενίσχυση των εθελοντικών οργανώσεων, των συλλόγων αυτοβοήθειας, των Μ.Κ.Ο. και των Δικτύων Κοινωνικής Αλληλεγγύης μέσω ειδικών παρεμβάσεων που θα εξασφαλίσουν:

- την βελτίωση της ικανότητάς τους για ανάπτυξη επιχειρησιακής δράσης⁷⁶
- την ανάπτυξη συστημικής δικτύωσης με τους δημόσιους φορείς σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
- την ενίσχυση της συλλογικής τους εκπροσώπησης στο δημόσιο διάλογο για την ανάπτυξη της Περιφερειακής Στρατηγικής μέσω διαδικασιών συμμετοχικού χαρακτήρα (π.χ. ανοικτά φόρουμ διαβούλευσης, περιφερειακές ημερίδες για την κοινωνική ένταξη, κλπ.)

ΜΕΤΡΟ 4.1.2. Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας

Η αξιοποίηση της **κοινωνικής καινοτομίας**, δηλαδή της κινητοποίησης όλων των συντελεστών (δημοσίων, ιδιωτικών, φορέων του τρίτου τομέα) για την εφαρμογή νέων αποτελεσματικότερων τρόπων διαχείρισης των κοινωνικών αναγκών, αποτελεί βασική επιχειρησιακή προτεραιότητα της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης. Η ανάπτυξη κοινωνικά καινοτομικών δράσεων παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον στα πεδία των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και των υπηρεσιών υποστήριξης της ενεργοποίησης ανέργων, καθώς:

- συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη κάλυψη των ευπαθών ομάδων γιατί αναπτύσσει νέες υπηρεσίες ή/και νέους τρόπους οργάνωσης και παροχής των υπηρεσιών,
- συμβάλλει στην καταπολέμηση της ανεργίας γιατί δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας σε τομείς με αυξανόμενη ζήτηση,
- συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας και των επιμέρους μορφών της,
- αξιολογείται με βάση το βαθμό ικανοποίησης των κοινωνικών αναγκών, όπως αυτές εκφράζονται, ιεραρχούνται και νοηματοδοτούνται σε τοπικό επίπεδο
- ενισχύει τις διαδικασίες μάθησης και μεταφοράς διεθνούς τεχνογνωσίας.

Υπό αυτό το πρίσμα, το Μέτρο περιλαμβάνει:

- την ενίσχυση **κοινωνικά καινοτομικών δράσεων** της Περιφέρειας Κρήτης, που θα εξειδικευθούν από τις Διευθύνσεις **Κοινωνικής Μέριμνας** και **Διά Βίου Μάθησης, Απασχόλησης και Εμπορίου**

⁷⁶ Εάν και η έννοια της «επιχειρησιακής δράσης» αναπτύχθηκε αρχικά στο πεδίο των ιδιωτικών επιχειρήσεων, εφαρμόζεται πλέον αναλογικά τόσο στο δημόσιο τομέα όσο και στον εθελοντικό τομέα. Περιλαμβάνει ένα πλέγμα διαδικασιών που βοηθούν έναν οργανισμό να διαμορφώνει με σαφήνεια το όραμα και τους στόχους του, να σχεδιάζει ορθολογικά τη δράση του, να διαχειρίζεται καλύτερα τους διαθέσιμους πόρους και να διασφαλίζει την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχει. Υπό αυτό το πρίσμα, η ανάπτυξη της επιχειρησιακής ικανότητας (capacity building) των φορέων του εθελοντικού τομέα συμβάλλει καθοριστικά τόσο στη βιωσιμότητα όσο και στην αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεών τους.

- την ανάπτυξη **Τοπικών Δικτύων Κοινωνικής Καινοτομίας** μεταξύ δημόσιων και μη δημόσιων φορέων με στόχο την βελτίωση της προσβασιμότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών ενεργοποίησης ευάλωτων ανέργων και κοινωνικής φροντίδας ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Η ανάπτυξη των **Τοπικών Δικτύων** θα προωθηθεί μέσω κυρίως της δραστηριοποίησης τοπικών θυλάκων **κοινωνικού πειραματισμού**⁷⁷ (με την τεχνική των δικτύων που θα σχεδιάζουν και θα εφαρμόζουν πιλοτικά καινοτομικές λύσεις για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση κοινωνικών προκλήσεων υψηλής προτεραιότητας, όπως η **ενίσχυση των φτωχών εργαζομένων**, η **πρόληψη της υπερχρέωσης** και η **ανάπτυξη βιώσιμων εθελοντικών δικτύων**). Στο επίπεδο αυτό, η δικτύωση λαμβάνει την μορφή **Εταιρικών Συμπράξεων** (partnerships) μεταξύ των Δήμων και τοπικών κοινωνικοοικονομικών συντελεστών (stakeholders) ή/και δημόσιων υπηρεσιών με συναφείς αρμοδιότητες.

Οι **Συμπράξεις Τοπικών Δικτύων Κοινωνικής Καινοτομίας** θα επεξεργάζονται και υλοποιούν Θεματικά Προγράμματα με αντικείμενο την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών ένταξης συγκεκριμένων ομάδων στόχου. Η επιτυχία των παρεμβάσεων των Συμπράξεων αναμένεται να επηρεασθεί σε σημαντική έκταση από τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) **Ευρύτητα και εμβέλεια** της εκπροσώπησης και της συμμετοχής με έμφαση στην πολυδιάστατη προσέγγιση της κοινωνικής καινοτομίας. Στόχος είναι να εκπροσωπούνται στις συμπράξεις φορείς από όσο το δυνατό ευρύτερο φάσμα τομέων, χώρων, κοινοτήτων και ομάδων που μπορούν και επιθυμούν να αναπτύξουν καινοτομία, όπως ιδίως:

- Επιμελητήρια
- Αναπτυξιακές Ανώνυμες Εταιρείες ΟΤΑ
- Κοινωνικές Επιχειρήσεις
- Μη κερδοσκοπικοί φορείς του κοινωνικού τομέα (σωματεία και ενώσεις, ιδρύματα, ΜΚΟ κλπ.)
- Εθελοντικές οργανώσεις
- Ενώσεις Καταναλωτών
- Φορείς ακαδημαϊκής εκπαίδευσης και επιστημονικής έρευνας
- Φορείς συλλογικής εκπροσώπησης των κοινωνικών εταίρων
- Φορείς συλλογικής εκπροσώπησης ευπαθών ομάδων
- Επιχειρήσεις που προωθούν δράσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης
- Φορείς του χώρου των καλών τεχνών

⁷⁷ Η παρ. 6 του άρθρου 2 του Κανονισμού 1296/2013 προσδιορίζει ως «πειραματική κοινωνική πολιτική» τις παρεμβάσεις πολιτικής που παρέχουν καινοτόμες απαντήσεις σε κοινωνικές ανάγκες, οι οποίες εφαρμόζονται σε μικρή κλίμακα και σε συνθήκες που διασφαλίζουν τη δυνατότητα μέτρησης του αντικτύπου τους, προκειμένου να επαναληφθούν σε ευρύτερη κλίμακα εάν τα αποτελέσματα αποδειχθούν πειστικά.

- ▣ Φορείς του χώρου της τυπικής εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης.

β) **Ποιότητα της λειτουργίας** της διαδικασίας δικτύωσης, η οποία πρέπει να διέπεται από τις αρχές του *ισότιμου διαλόγου και συμμετοχής όλων των εταίρων, της διαφάνειας και της εμπιστοσύνης και της συλλογικής αξιοποίησης των αποτελεσμάτων.*

γ) **Διπλή εστίαση της δικτύωσης σε πόρους και αποτελέσματα** (inputs / outputs), δηλαδή αφενός στην επίτευξη **προστιθέμενης αξίας** (added value) μέσω του εντοπισμού και της αξιοποίησης **πρόσθετων πόρων** (χρηματοδότηση, δεξιότητες, ισχύς) που χωρίς την δικτύωση δεν θα ήταν διαθέσιμοι, αφετέρου στην εμπέδωση της «**κοινής ευθύνης**» όλων των εταίρων για την επίτευξη **θετικού αποτελέσματος**.

ΜΕΤΡΟ 4.1.3. Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης

Το Μέτρο αφορά την ανάπτυξη του **Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης** με στόχο την παρακολούθηση των παρεμβάσεων σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο, την ανάδειξη τοπικών αναγκών και προκλήσεων, την αποτύπωση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, την καταγραφή και παρακολούθηση στατιστικών στοιχείων κοινωνικών φαινομένων και την τροφοδότηση του Εθνικού Συντονιστικού Μηχανισμού (στο επίπεδο του αρμόδιου Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης) με κρίσιμα δεδομένα της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης.

Το Περιφερειακό Παρατηρητήριο θα λειτουργήσει ως **βασικός πόλος ανάπτυξης του οικοσυστήματος κοινωνικής ένταξης στην Περιφέρεια Κρήτης**, προωθώντας τις ακόλουθες ενδεικτικές δράσεις:

Δράση 1 - Περιφερειακή Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

Δράση 2 - Εργαλεία και Δείκτες παρακολούθησης των διαδικασιών κοινωνικής ένταξης των ωφελουμένων της Στρατηγικής

Δράση 3 - Καταγραφή και παρακολούθηση νέων κοινωνικών κινδύνων

Δράση 4 - Διαδικτυακή Πύλη Κοινωνικής Ένταξης

Δράση 5 - Ανάπτυξη Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (GIS).

(α) Η εκπόνηση ετήσιας **Περιφερειακής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών στην Κρήτη** θα αποτελέσει το βασικό εργαλείο παρακολούθησης της επίδρασης συγκεκριμένων πολιτικών στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας⁷⁸, εξασφαλίζοντας πρωτογενή δεδομένα για τον ανασχεδιασμό / αναθεώρηση των Αξόνων της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης⁷⁹.

(β) Η εφαρμογή **εργαλείων και δεικτών παρακολούθησης των διαδικασιών κοινωνικής ένταξης** των ωφελουμένων της Στρατηγικής θα επιτρέψει την μεσοπρόθεσμη εκτίμηση των αποτελεσμάτων της και την ανατροφοδότηση της με νέα στοιχεία, ιδίως σε σχέση με την ένταξη στην αγορά εργασίας και την ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας των ομάδων στόχου που είναι ικανοί και διαθέσιμοι να απασχοληθούν.

⁷⁸ Επισημαίνεται ότι η ΕΛΣΤΑΤ δεν έχει προχωρήσει ακόμα στην εκπόνηση Περιφερειακής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών, που θα προσδιόριζε με ενιαία κριτήρια το ποσοστό των κατοίκων της Περιφέρειας σε κίνδυνο φτώχειας.

⁷⁹ Βλ. ενδεικτικά ΠΕΠ Κρήτης, 2014, σ. 4, που επισημαίνει ότι:

«Σε ότι αφορά στην φτώχεια δεν είναι δυνατή η αποτύπωση της κατάστασης στην Κρήτη σε σχέση με το σύνολο της χώρας, λόγω της απουσίας αξιόπιστων στατιστικών στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ. Η Περιφέρεια Κρήτης θα επιδιώξει την χαρτογράφηση της φτώχειας σε εύλογο χρονικό διάστημα».

(γ) Η συστηματική καταγραφή και παρακολούθηση **νέων κοινωνικών κινδύνων** (ακραία φτώχεια, υπερχρέωση, αυτοκτονίες, παραβατικότητα ανηλίκων, ενδοοικογενειακή βία) θα επιτρέψει την ανάδειξη νέων αξόνων της Στρατηγικής, δίνοντας έμφαση στην προστασία ομάδων του πληθυσμού που συχνά αδυνατούν να εξυπηρετηθούν από τις κοινωνικές υπηρεσίες.

(δ) Η Διαδικτυακή Πύλη Κοινωνικής Ένταξης θα αποτελέσει μια νέα μορφή συστηματικής οργάνωσης και πρόσβασης στη διαχείριση και επεξεργασία δεδομένων για τις περιφερειακές πολιτικές ένταξης, εξασφαλίζοντας ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών για τους φορείς και τις υπηρεσίες τους. Κύριος στόχος της Πύλης είναι να εξασφαλισθεί η εύκολη πρόσβαση των ενδιαφερομένων στα προγράμματα ένταξης, προβάλλοντας με φιλικό τρόπο τις διαδικασίες χρήσης και αξιοποίησής τους. Παράλληλα, η Πύλη θα περιέχει κρίσιμες πληροφορίες για τις δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων Διεθνών Οργανισμών στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης, εξασφαλίζοντας την πρόσβαση των ενδιαφερομένων σε δεδομένα που είναι δύσκολο να εντοπισθούν άμεσα με μία απλή αναζήτηση. Τέλος, η Πύλη θα παρέχει σε εξουσιοδοτημένους χρήστες πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, που μπορούν να αξιοποιούνται για την παρακολούθηση της Στρατηγικής και να καλύπτουν παράλληλα τις ανάγκες κοινωνικού σχεδιασμού νέων προγραμμάτων ένταξης:

- Βάση δεδομένων για τους χρήστες των προγραμμάτων ένταξης
- Βάση δεδομένων για τους παρόχους υπηρεσιών ένταξης
- Βάση δεδομένων για τις εθελοντικές οργανώσεις.

(ε) Η ανάπτυξη Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (GIS) θα επιτρέψει να αποτυπώνονται κρίσιμα δεδομένα των χρηστών των προγραμμάτων ένταξης, εξασφαλίζοντας:

- την εκμετάλλευση ιστορικών και άλλων δεδομένων με δυνατότητα χαρτογραφικών απεικονίσεων σε διάφορα χωρικά και χρονικά επίπεδα
- την εκμετάλλευση και χρήση εθνικών και περιφερειακών προβλέψεων
- την ανάλυση προσομοίωσης εναλλακτικών πολιτικών.

ΜΕΤΡΟ 4.1.4. Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων της Στρατηγικής

Η ενίσχυση της διοικητικής και ηγετικής ικανότητας των στελεχών των **δημόσιων οργανισμών κωρικής αρμοδιότητας** σε θέματα σχεδιασμού, εφαρμογής και παρακολούθηση πολιτικών ένταξης, καθώς και σε ειδικά πεδία προτεραιότητας (δικτύωση, εταιρική, κοινωνική καινοτομία κ.λπ.) θα αποτελέσει βασικό μηχανισμό αξιοπιστίας και αποτελεσματικότητας της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης.

Υπό το πρίσμα αυτό, το Μέτρο αφορά την **αναβάθμιση των προσόντων / δεξιοτήτων των στελεχών που δραστηριοποιούνται στην ανάπτυξη της Στρατηγικής και απασχολούνται:**

- στην **Αποκεντρωμένη Διοίκηση Κρήτης**
- στην **Περιφέρεια Κρήτης**
- στους **Δήμους της Περιφέρειας Κρήτης**
- στο **Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης**
- σε **άλλους φορείς δημοσίου δικαίου**, οι οποίοι είτε λειτουργούν μόνο στην Κρήτη, είτε αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες οργανισμών εθνικής εμβέλειας.

Βασικοί στόχοι των δράσεων κατάρτισης είναι:

- ⇒ η άμεση κατανόηση των στόχων και των προτεραιοτήτων της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης
- ⇒ η αποτελεσματική προώθηση των διοικητικών, οργανωτικών και λειτουργικών αλλαγών κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της Στρατηγικής
- ⇒ η βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους εξυπηρετούμενους
- ⇒ η αύξηση της παραγωγικότητας του προσωπικού.

ΜΕΤΡΟ 4.1.5. Ανάπτυξη της στοχευμένης έρευνας

Το Μέτρο προσανατολίζεται στη σταδιακή ανάπτυξη ενός **οικοσυστήματος προώθησης της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης**, που θα αποτελέσει κύριο εργαλείο τεκμηρίωσης της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης και ανατροφοδότησής της με κρίσιμα εμπειρικά και επιχειρησιακά δεδομένα. Παρά την ενεργοποίηση των δημόσιων φορέων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και έρευνας (**Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πολυτεχνείο Κρήτης, ΤΕΙ Κρήτης**)⁸⁰ και την παραγωγή αξιόλογου ερευνητικού έργου στο αντικείμενο της κοινωνικής ένταξης, παραμένει ένα σημαντικό κενό συστηματικής αξιοποίησης της από τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς στην Περιφέρεια Κρήτης⁸¹, το οποίο περιορίζει σημαντικά την συσσώρευση τεχνογνωσίας σε ένα ούτως ή άλλως «*περιθωριακό πεδίο*» έρευνας του ευρύτερου πεδίου της κοινωνικής προστασίας (σε σχέση για παράδειγμα με τα πεδία της κοινωνικής ασφάλισης, της υγείας και της απασχόλησης). Για την κάλυψη του κενού αυτού, το Μέτρο αφορά την προώθηση δράσεων που θα επιτρέψουν την ενδυνάμωση της έρευνας και την ανάπτυξη της καινοτομίας στο πεδίο των πολιτικών ένταξης, με απώτερο στόχο την συστηματική αξιοποίηση **του ερευνητικού ιστού της Περιφέρειας Κρήτης** για τον εμπλουτισμό της Στρατηγικής.

Αντιπροσωπευτικά πεδία έρευνας στον τομέα της κοινωνικής ένταξης

Εντοπισμός θυλάκων χωρικής φτώχειας σε αστικές και αγροτικές περιοχές

Εκπόνηση και παρακολούθηση συστήματος τοπικών δεικτών στέρξης

Χαρτογράφηση δομών και υπηρεσιών του τρίτου τομέα (πρωτοβουλίες αλληλέγγυας οικονομίας, εθελοντικές και φιλανθρωπικές οργανώσεις κ.α.).

Εκτίμηση αναγκών των ληπτών υπηρεσιών φροντίδας

Καταγραφή παραγόντων χαμηλής αξιοποίησης προγραμμάτων κοινωνικής ένταξης

Τεχνικές καταπολέμησης της παραβατικότητας ευπαθών ομάδων

Μηχανισμοί ενεργοποίησης ομάδων με σωρευτικά χαρακτηριστικά φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού

Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας του κοινωνικού δικτύου προστασίας

⁸⁰ Επισημαίνεται ότι και τα τρία Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα συγκεντρώνουν σημαντικές εκπαιδευτικές δυνάμεις, καθώς απασχολούν 1.485 διδάσκοντες και εξυπηρετούν περίπου 21.000 φοιτητές (2013).

⁸¹ Βλ. ενδεικτικά ΠΕΠ Κρήτης, 2014, σ. 4, που επισημαίνει ότι:

«Επιπλέον απουσιάζουν οι κατάλληλοι περιφερειακοί μηχανισμοί που θα κινητοποιήσουν με ενιαίο τρόπο τον ερευνητικό και εκπαιδευτικό ιστό και τον επιχειρηματικό κόσμο και θα επιχειρήσουν την αξιοποίηση του υπάρχοντος δυναμικού καθώς και τη μόχλευση των πόρων του ιδιωτικού τομέα».

ΜΕΤΡΟ 4.1.6. Εξωτερική Αξιολόγηση της Στρατηγικής

Το Μέτρο προσανατολίζεται στην ανάπτυξη και εφαρμογή **ενός συστήματος εξωτερικής αξιολόγησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης**. Το σύστημα θα αποτυπώνει όλες τις παραμέτρους που επιτρέπουν την αντικειμενική τεκμηρίωση δεδομένων ως προς τους ακόλουθους άξονες:

- παρακολούθηση των δράσεων της Στρατηγικής
- αξιολόγηση της συνολικής επίδρασης της λειτουργίας και των δράσεων της Στρατηγικής με την εφαρμογή δεικτών αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας και επιπτώσεων, που συνδέονται άμεσα με οριζόντιους δείκτες πολιτικής στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης.

Οι διαδικασίες αξιολόγησης που περιλαμβάνονται στους συγκεκριμένους άξονες είναι επάλληλες, καθώς τα αποτελέσματα από την παρακολούθηση και την εξωτερική αξιολόγηση της Στρατηγικής συνιστούν βασικές και αξιόπιστες εισροές για την αξιολόγηση της επίδοσης των σχετικών παρεμβάσεων. Επομένως, ανάλογα με τη φάση προγραμματισμού ή υλοποίησης των αντίστοιχων παρεμβάσεων, τα στάδια παρακολούθησης και αξιολόγησης διακρίνονται σε τρεις φάσεις.

α) Στη **φάση προγραμματισμού των παρεμβάσεων** πραγματοποιείται η αξιολόγηση των στόχων των παρεμβάσεων και της καταλληλότητας των προτεινόμενων μέσων για την υλοποίησή τους. Ουσιαστικά, πρόκειται για την **εκ των προτέρων αξιολόγηση της Στρατηγικής (ex ante policy evaluation)**, η οποία συνίσταται στην εκτίμηση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων σε σχέση με τις βασικές μεταβλητές του τομέα της κοινωνικής ένταξης, τη διάγνωση και ανάλυση των αναγκών που προκύπτουν από τη διεξαγωγή σχετικών ερευνών, την εξειδίκευση των στόχων και την ανάλυση των δράσεων, τον προσδιορισμό των διαθέσιμων πόρων και την οργάνωση της υλοποίησής τους.

β) Στη **φάση εφαρμογής της Στρατηγικής** πραγματοποιείται η **παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της υλοποίησης των παρεμβάσεων** (πρόκειται για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της προόδου της υλοποίησης των ενεργειών στην πρώτη αποτίμηση των αποτελεσμάτων για τις ομάδες στόχου, καθώς και την εξέταση της λειτουργικότητας του διοικητικού μηχανισμού). Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της υλοποίησης των παρεμβάσεων προϋποθέτει κατ' ελάχιστον την εφαρμογή και λειτουργία Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος για την παρακολούθηση της πορείας των παρεμβάσεων και της εξέλιξης των ωφελουμένων, καθώς και τη συστηματική τεκμηρίωση δεδομένων (συλλογή στοιχείων, ποσοτική

επεξεργασία τους, ανάλυση και καταγραφή των αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων στους ωφελούμενους κ.λπ.).

γ) Τέλος, κατά τη **φάση ολοκλήρωσης της Στρατηγικής** πραγματοποιείται η **παρακολούθηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και των επιδράσεων των παρεμβάσεων**.

ΜΕΤΡΟ 4.1.7. Η διάχυση της Στρατηγικής

Το Μέτρο εξυπηρετεί «οριζόντια» την προώθηση του Οράματος της Περιφέρειας Κρήτης, καθώς εξασφαλίζει την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών για τους στόχους και το περιεχόμενο της Στρατηγικής, αποβλέποντας αφενός στην κατανόηση των νέων δράσεων από τις άμεσα ενδιαφερόμενες ομάδες του πληθυσμού (που αντιμετωπίζουν ενδεχομένως αυξημένα προβλήματα χρήσης και πρόσβασης στις υπηρεσίες ένταξης) και αφετέρου στην ενημέρωση των συντελεστών της αγοράς εργασίας και της κοινωνίας των πολιτών για την άμβλυση των προκαταλήψεων και την καταπολέμηση των διακρίσεων.

Από επιχειρησιακή άποψη, το Μέτρο θα υλοποιηθεί με τις ακόλουθες Ενέργειες:

α) σχεδιασμός της Επικοινωνιακής Στρατηγικής (εκπόνηση των βασικών αξόνων ενός προκαταρκτικού Πλάνου Δημοσιότητας εστιασμένων δράσεων προβολής)

β) υλοποίηση της Επικοινωνιακής Στρατηγικής:

- ⇒ έρευνες κοινής γνώμης
- ⇒ ειδικές καμπάνιες και εκστρατείες ενημέρωσης ομάδων στόχου /κοινωνικών εταίρων / επιχειρήσεων / κοινής γνώμης για τις ευρωπαϊκές, εθνικές και περιφερειακές πολιτικές κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης των διακρίσεων
- ⇒ ενέργειες ενημέρωσης των ωφελουμένων και της κοινής γνώμης για όλες τις φάσεις σχεδιασμού και υλοποίησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, ενισχύοντας τις δυνατότητες πρόσβασης και συμμετοχής στις σχετικές δράσεις
- ⇒ ενέργειες διάχυσης καλών πρακτικών και δικτύωσης εταίρων
- ⇒ προβολή αποτελεσμάτων καινοτομικών πρωτοβουλιών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε

Το Οργανωτικό Πλαίσιο της Στρατηγικής

1. Η επικύρωση της Στρατηγικής

Η Στρατηγική Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης αποτελεί ένα κείμενο κατευθυντήριων αρχών που προσδιορίζει τις πρωτοβουλίες ενδυνάμωσης των περιφερειακών και τοπικών πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στα γεωγραφικά της όρια, αντανakλώντας το αξίωμα της συνολικής συλλογικής ευθύνης για την ενεργητική ένταξη των ευπαθών ομάδων στον οικονομικό και κοινωνικό ιστό της Περιφέρειας (άρθρο 186 του Ν. 3852/2010). Θα κατατεθεί με εισήγηση του Περιφερειάρχη στο Περιφερειακό Συμβούλιο και θα εγκριθεί, ενσωματώνοντας τα πορίσματα ανοικτής διαβούλευσης, που θα προωθηθεί από την Ειδικής Υπηρεσίας Διαχείρισης Ε.Π. Κρήτης και την Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας.

2. Η κοινωνικοπολιτική παρακολούθηση της Στρατηγικής

Η Περιφέρεια Κρήτης αναλαμβάνει την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου για την παρακολούθηση της εφαρμογής της Στρατηγικής, μέσω της Περιφερειακής Επιτροπής για την Κοινωνική Ένταξη, ενός νέου οργάνου που θα συγκροτηθεί με απόφαση του Περιφερειάρχη και στη σύνθεση του συμμετέχουν ενδεικτικά:

- ⇒ ο Περιφερειάρχης Κρήτης (Πρόεδρος)
- ⇒ ο Σεβασμιώτατος Αρχιεπίσκοπος Κρήτης
- ⇒ ο Αντιπεριφερειάρχης Δημόσιας Υγείας
- ⇒ ο Αντιπεριφερειάρχης Απασχόλησης, Δια βίου Μάθησης και Παιδείας
- ⇒ ο Εντεταλμένος Περιφερειακός Σύμβουλος για θέματα Κοινωνικής Πολιτικής
- ⇒ ο Εντεταλμένος Περιφερειακός Σύμβουλος για θέματα Ψυχικής Υγείας
- ⇒ ο Πρόεδρος του Δ.Σ. της Περιφερειακής Ένωσης Δήμων Κρήτης
- ⇒ ο Διοικητής της 7ης Υγειονομικής Περιφέρειας (ΔΥΠΕ Κρήτης)
- ⇒ ο Πρόεδρος του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Περιφέρειας Κρήτης
- ⇒ ο Προϊστάμενος της Περιφερειακής Διεύθυνσης ΟΑΕΔ Κρήτης
- ⇒ ο Προϊστάμενος της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Κρήτης

- ⇒ εκπρόσωποι των βασικών κοινωνικοοικονομικών παραγόντων της περιοχής που ορίζονται με απόφαση του Περιφερειάρχη (ιδίως εκπρόσωποι των Επιστημονικών Συλλόγων, των κοινωνικών εταιρών, των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, της ακαδημαϊκής κοινότητας, των επιμελητηρίων, των καταναλωτικών ενώσεων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών).

Η Επιτροπή θα λειτουργεί ως συμβουλευτικό σώμα με τις ακόλουθες αρμοδιότητες :

- ⇒ διατυπώνει προτάσεις προς την Περιφέρεια σχετικά με την υλοποίηση της Στρατηγικής
- ⇒ προετοιμάζει και διεξάγει διαδικασίες διαβούλευσης για ζητήματα υψηλής προτεραιότητας της Στρατηγικής.

Η λειτουργία της Επιτροπής θα διέπεται - για λόγους οργανωτικής πληρότητας - από κανονισμό που θα εκπονηθεί από το Περιφερειακό Συμβούλιο και θα ρυθμίζει όλα τα θέματα σχετικά με τις διαδικασίες διαβούλευσης, τη συμμετοχή φορέων και πολιτών στις συνεδριάσεις της, καθώς και την παρουσίαση των πορισμάτων των διαβουλεύσεων στα αρμόδια όργανα της Περιφέρειας⁸².

3. Η επιχειρησιακή παρακολούθηση της Στρατηγικής

Η Περιφέρεια Κρήτης αναλαμβάνει τις διαδικασίες συντονισμού και επιχειρησιακής παρακολούθησης της Στρατηγικής μέσω των αρμόδιων υπηρεσιών της⁸³ που δραστηριοποιούνται στα επίπεδα σχεδιασμού, υλοποίησης και χρηματοδότησης των Μέτρων της.

Η επιχειρησιακή παρακολούθηση της Στρατηγικής θα συντονίζεται από **Ομάδα Διοίκησης Έργου** («ΟΔΕ για την Κοινωνική Ένταξη») που θα συγκροτηθεί με απόφαση του Περιφερειάρχη⁸⁴, ενώ θα υποστηριχθεί από ένα **Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (Ο.Π.Σ. «Ένταξη»)**⁸⁵, επιδιώκοντας:

- ⇒ τη διαχείριση της πληροφορίας από το ανώτερο έως το κατώτερο επίπεδο της Στρατηγικής (Άξονας / Μέτρο / Έργο / Υποέργο)
- ⇒ την ηλεκτρονική διενέργεια των διαδικασιών διαχείρισης
- ⇒ την κάλυψη όλων των διαστάσεων της διαχείρισης (περιλαμβάνουν το οικονομικό και φυσικό αντικείμενο, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, το θεσμικό πλαίσιο κλπ.)

⁸² Η διοικητική υποστήριξη της Επιτροπής θα αναληφθεί από την Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας.

⁸³ Βλ. σχετικά το Π.Δ. 149/2010 «Οργανισμός της Περιφέρειας Κρήτης».

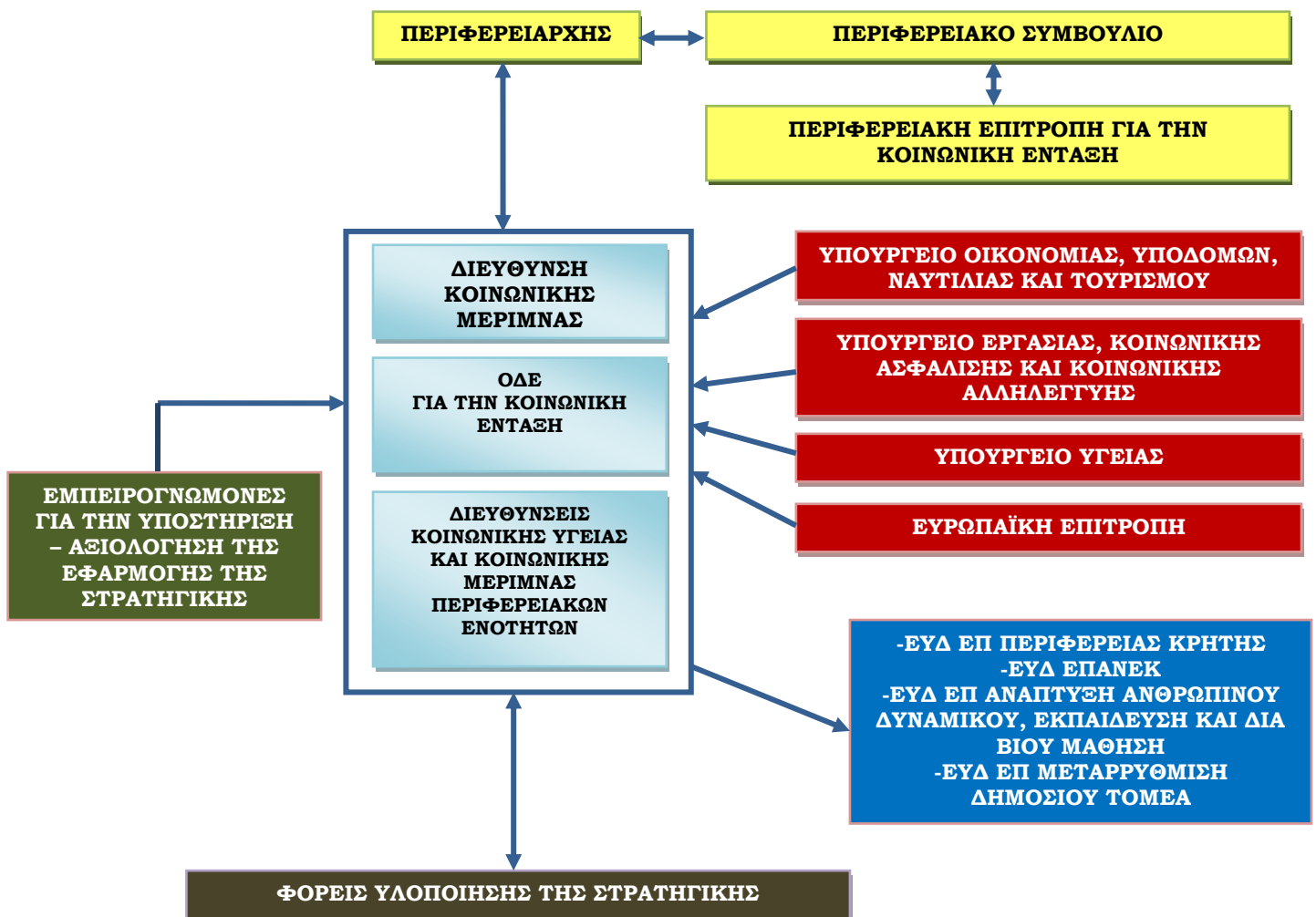
⁸⁴ Η σχετική απόφαση θα ορίσει τον Συντονιστή και τα μέλη της Ο.Δ.Ε., προσδιορίζοντας και τις σχετικές αρμοδιότητες.

⁸⁵ Το Ο.Π.Σ. θα παρακολουθείται από την Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας.

⇒ την κάλυψη όλων των σταδίων της διαχείρισης, στο πλαίσιο του προγραμματισμού και της υλοποίησης των έργων της Στρατηγικής.

Τα μέλη της ΟΔΕ για την Κοινωνική Ένταξη θα ενδυναμωθούν με την συμμετοχή τους σε δράσεις εξειδικευμένης επιμόρφωσης που θα αναπτυχθούν στο πλαίσιο του Μέτρου 4.1.4. της Στρατηγικής.

Διάγραμμα 4. Το μοντέλο παρακολούθησης της Στρατηγικής

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ

Το Χρηματοδοτικό Πλαίσιο της Στρατηγικής

1. Ο Προϋπολογισμός της Στρατηγικής

Ο Προϋπολογισμός της Στρατηγικής περιλαμβάνει το σύνολο των δαπανών που θα δεσμευθούν για:

- την επιχειρησιακή ωρίμανση των Πυλώνων της Στρατηγικής
- την αποτελεσματική εφαρμογή των Πυλώνων της Στρατηγικής
- την ενίσχυση του συστήματος διακυβέρνησης της Στρατηγικής.

Συνολικά, οι δαπάνες της Στρατηγικής εντάσσονται στις ακόλουθες γενικές κατηγορίες:

Κατηγορία 1: Δαπάνες ανθρώπινων πόρων στο επίπεδο της Περιφέρειας Κρήτης, των Δήμων και των νομικών τους προσώπων, και άλλων δημόσιων οργανισμών χωρικής αρμοδιότητας που δραστηριοποιούνται στο επίπεδο του σχεδιασμού της Στρατηγικής

Κατηγορία 2: Δαπάνες λειτουργίας των δημόσιων φορέων υλοποίησης της Στρατηγικής (στελέχη, υποδομές, εξοπλισμός, εργαλεία, βάσεις δεδομένων)

Κατηγορία 3: Δαπάνες κάλυψης των επιδοματικών παροχών

Κατηγορία 4: Δαπάνες κάλυψης των παροχών σε είδος / υπηρεσιών φροντίδας

Κατηγορία 5: Δαπάνες κάλυψης των μέτρων ενεργοποίησης

Κατηγορία 6: Δαπάνες προγραμμάτων επιμόρφωσης προσωπικού της Περιφέρειας Κρήτης, των Δήμων και των νομικών τους προσώπων, και άλλων δημόσιων οργανισμών χωρικής αρμοδιότητας

Κατηγορία 7: Δαπάνες υποστήριξης των φορέων της κοινωνίας των πολιτών

Κατηγορία 8: Δαπάνες επιστημονικής και τεχνικής υποστήριξης

Κατηγορία 9: Δαπάνες παρακολούθησης και αξιολόγησης της Στρατηγικής

Κατηγορία 10: Δαπάνες διάχυσης και δημοσιότητας της Στρατηγικής.

Ως βασικές εστίες δαπανών προσδιορίζονται οι **Κατηγορίες 3, 4 και 5**, που αναμένεται να καλύψουν τις πλέον κρίσιμες παρεμβάσεις για την εξυπηρέτηση του Οράματος της Στρατηγικής μέσω ιδίως των Μέτρων:

- **ΜΕΤΡΟ 1.1.1. - Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης**
- **ΜΕΤΡΟ 1.1.2. - Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας**
- **ΜΕΤΡΟ 2.1.1. - Πρόσβαση στην προσχολική αγωγή**
- **ΜΕΤΡΟ 3.1.1. Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης.**

Η εξειδίκευση των δαπανών των Κατηγοριών 3, 4 και 5 θα εξασφαλίζεται σε ετήσια βάση με την τυποποίηση και εφαρμογή ενός πλέγματος αντικειμενικών δεικτών από τον αρμόδιο φορέα σχεδιασμού των αντίστοιχων παρεμβάσεων⁸⁶, που θα λαμβάνει υπόψη και τις σχετικές ρήτρες του *Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου για την Κοινωνική Ένταξη*⁸⁷.

Δείκτες τυποποίησης δαπανών για τις επιδοματικές παροχές της Στρατηγικής (Κατηγορία 3)

- ❖ Κατοχύρωση του προσωπικού πεδίου εφαρμογής (κατηγορίες δικαιούχων)
- ❖ Κατοχύρωση του υλικού πεδίου εφαρμογής (προϋποθέσεις επιλεξιμότητας)
- ❖ Εξειδίκευση του ύψους των εισοδηματικών παροχών
- ❖ Δαπάνες οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων υλοποίησης
- ❖ Διαδικασίες ενημέρωσης και πρόσβασης των δικαιούχων στις παροχές
- ❖ Διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης των μηχανισμών υλοποίησης
- ❖ Ποσοστό λήψης των παροχών από επιλέξιμα άτομα (substantive take up rate)
- ❖ Ποσοστό λήψης των παροχών από μη επιλέξιμα άτομα (non substantive take up rate)

Δείκτες τυποποίησης δαπανών για τις παροχές σε είδος / υπηρεσίες φροντίδας της Στρατηγικής (Κατηγορία 4)

- ❖ Κατοχύρωση του προσωπικού πεδίου εφαρμογής (κατηγορίες δικαιούχων)
- ❖ Κατοχύρωση του υλικού πεδίου εφαρμογής (προϋποθέσεις επιλεξιμότητας)
- ❖ Εξειδίκευση του ύψους των παροχών και της έκτασης των υπηρεσιών
- ❖ Δαπάνες οργάνωσης και λειτουργίας των φορέων υλοποίησης
- ❖ Διαδικασίες ενημέρωσης και πρόσβασης των δικαιούχων στις παροχές / υπηρεσίες
- ❖ Διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησης των μηχανισμών υλοποίησης
- ❖ Ποσοστό λήψης των παροχών / υπηρεσιών από επιλέξιμα άτομα (substantive take up rate)
- ❖ Ποσοστό λήψης των παροχών / υπηρεσιών από μη επιλέξιμα άτομα (non substantive take up rate)

⁸⁶ Για παράδειγμα, η ΔΥΠΕ Κρήτης θα καταγράφει ετησίως τις δαπάνες υλοποίησης του ΜΕΤΡΟΥ 1.1.2. «Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας» για τους κατοίκους της Περιφέρειας Κρήτης, ενημερώνοντας σχετικά την ΟΔΕ για την Κοινωνική Ένταξη.

⁸⁷ Βλ. σχετικά Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη*, Δεκέμβριος 2014, σ. 87.

2. Οι πηγές χρηματοδότησης της Στρατηγικής

Υπό το πρίσμα της υφιστάμενης συγκυρίας, οι πηγές χρηματοδότησης της Στρατηγικής αντιστοιχούν σε **ένα πλέγμα δημόσιων και ιδιωτικών εξωτερικών πόρων**, που περιλαμβάνουν **κατά σειρά προτεραιότητας**:

- α) Πόροι του Κρατικού Προϋπολογισμού
- β) Πόροι υπέρ των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού (Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι και έσοδα από ανταποδοτικά τέλη)
- γ) Πόροι της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ⁸⁸ (ΕΣΠΑ 2007-2013, ΕΣΠΑ 2014-2020)
- δ) Πόροι από Γενικά και Ειδικά Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ε) Πόροι του Χρηματοδοτικού Μηχανισμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου 2015-2020⁸⁹
- στ) Πόροι άλλων Διεθνών Οργανισμών
- ζ) Πόροι από Διεθνή Σύμφωνα / Πρωτόκολλα Συνεργασίας
- η) Ιδιωτικοί πόροι στο πλαίσιο ανάπτυξης δράσεων Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης από επαγγελματικές ενώσεις και επιχειρήσεις
- θ) Ιδιωτικοί πόροι στο πλαίσιο δράσεων κοινωνικής προσφοράς (δωρεές και χορηγίες).

Η ανάπτυξη του πυλώνα 1 της Στρατηγικής θα στηριχθεί κυρίως σε **πόρους** του Κρατικού Προϋπολογισμού (άμεση και έμμεση φορολογία)⁹⁰, ενώ για την υλοποίηση των άλλων πυλώνων θα αξιοποιηθούν και άλλες πηγές (ιδίως πόροι των Διαρθρωτικών Ταμείων της ΕΕ και ιδιωτικοί πόροι)

---

⁸⁸ Το άρθρο 174 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) προβλέπει ότι, προς ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της, η Ένωση πρέπει να αποσκοπεί στη μείωση των διαφορών μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων περιοχών και στη μείωση της καθυστέρησης των πλέον μειονεκτικών περιοχών ή νήσων, και ότι ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίδεται στις αγροτικές περιοχές, στις περιοχές στις οποίες συντελείται βιομηχανική μετάβαση και στις περιοχές που πλήττονται από σοβαρά και μόνιμα φυσικά ή δημογραφικά προβλήματα, ενώ το άρθρο 175 ΣΛΕΕ ορίζει ότι η Ένωση στηρίζει την υλοποίηση αυτών των στόχων με τη δράση που αναλαμβάνει μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και άλλων μέσων.

⁸⁹ Ο **Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος** (EOX) καθιερώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με στόχο την επέκταση της εσωτερικής αγοράς της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, ώστε να συμπεριλάβει έναν αριθμό χωρών της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), οι οποίες δεν επιθυμούν ή δεν είναι ακόμα έτοιμες να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Προβλέπει τη λειτουργία του **Χρηματοδοτικού Μηχανισμού ΕΟΧ** ως ειδικού Ταμείου εισφορών που δημιουργήθηκε το 1994 από τα τρία Κράτη Μέλη του ΕΖΕΣ (Ισλανδία, Λιχτενστάιν, Νορβηγία) στο πλαίσιο της Συμφωνίας μεταξύ των χωρών του ΕΟΧ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ταμείο δεν διαθέτει αυτόνομη νομική προσωπικότητα και χορηγεί χρηματοδοτήσεις για περιόδους πέντε ετών σε συγκεκριμένα Κράτη Μέλη της ΕΕ με σκοπό τη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών του ΕΟΧ.

⁹⁰ Η επιλογή αυτή δικαιολογείται απόλυτα με βάση το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο του Πυλώνα 1 της Στρατηγικής (η χρηματοδότηση τους αποτελεί αρμοδιότητα της κεντρικής διοίκησης)

Διάγραμμα 5. Το μοντέλο χρηματοδότησης της Στρατηγικής

**Πίνακας 17. Πηγές χρηματοδότησης της Περιφερειακής
Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης**

Μέτρο Στρατηγικής	Βασική Πηγή χρηματοδότησης	Συμπληρωματικές Πηγές Χρηματοδότησης
ΜΕΤΡΟ 1.1.1. «Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης»	Κρατικός Προϋπολογισμός	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020 ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 1.1.2. «Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας»	Κρατικός Προϋπολογισμός	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020 ❖ Πόροι υπέρ των ΟΤΑ Α' και Β' βαθμού
ΜΕΤΡΟ 1.1.3. «Πρόσβαση σε στέγη»	Κρατικός Προϋπολογισμός	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 1.1.4. «Πρόσβαση σε ενέργεια»	Κρατικός Προϋπολογισμός	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 1.1.5. «Πρόσβαση στο χρηματοπιστωτικό σύστημα»	Ιδιωτικοί Πόροι	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 1.1.6. «Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής»	Ιδιωτικοί Πόροι	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 1.2.1. «Υποστήριξη της υλοποίησης εφαρμογής αντιμετώπισης της ανθρωπιστικής κρίσης (Ν. 4320/15)»	Κρατικός Προϋπολογισμός	
ΜΕΤΡΟ 1.2.2. «Πρόσβαση στο Διατροφικό Επίδομα Νεφροπαθών»	Κρατικός Προϋπολογισμός	
ΜΕΤΡΟ 2.1.1. «Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020 ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 2.1.2. Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020

ΜΕΤΡΟ 2.1.3. «Πρόσβαση σε υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 2.1.4. «Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 2.1.5. «Πρώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 2.2.1. «Πρώθηση της εκπαιδευτικής ένταξης παιδιών Ρομά»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 2.2.2. «Πρόληψη της σχολικής διαρροής»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Πιστώσεις Τομέα Κοινωνικών Δράσεων της Περιφέρειας Κρήτης ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 3.1.1. «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020 ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» 2014-2020 ❖ Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση ❖ Ευρωπαϊκή «Πρωτοβουλία Απασχόληση Νέων»
ΜΕΤΡΟ 3.1.2. «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας»	ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020 ❖ ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» 2014-2020 ❖ Ευρωπαϊκά Ταμεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
ΜΕΤΡΟ 3.2.1. «Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 3.2.2. «Πρόσβαση σε υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας και νοσηλείας»	Κρατικός Προϋπολογισμός	Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 3.2.3. «Πρόληψη της παραπομπής σε υπηρεσίες κλειστής φροντίδας»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ Ιδιωτικοί Πόροι
ΜΕΤΡΟ 3.2.4. Πρώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ Ιδιωτικοί Πόροι ❖ Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

ΜΕΤΡΟ 3.2.5 « Προώθηση της ενεργού γήρανσης»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020 ❖ Πρόγραμμα «Ορίζων 2020»
ΜΕΤΡΟ 3.2.6 « Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020 ❖ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 4.1.1. Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Κρατικός Προϋπολογισμός ❖ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020 ❖ Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος 2015-2020
ΜΕΤΡΟ 4.1.2 «Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» 2014-2020 ❖ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020 ❖ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα URBACT III
ΜΕΤΡΟ 4.1.3 «Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ ΕΠ «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα» 2014-2020 ❖ Πρόγραμμα «Ορίζων 2020» 2020 ❖ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 4.1.4 «Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων της Στρατηγικής»	ΕΠ «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Πιστώσεις Τομέα Κοινωνικών Δράσεων της Περιφέρειας Κρήτης
ΜΕΤΡΟ 4.1.5 « Ανάπτυξη της στοχευμένης έρευνας»	ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Πρόγραμμα «Ορίζων 2020» ❖ Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020
ΜΕΤΡΟ 4.1.6 « Εξωτερική Αξιολόγηση της Στρατηγικής»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Πιστώσεις Τομέα Κοινωνικών Δράσεων της Περιφέρειας Κρήτης
ΜΕΤΡΟ 4.1.7 « Διάχυση της Στρατηγικής»	ΠΕΠ «ΚΡΗΤΗ» 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Πιστώσεις Τομέα Κοινωνικών Δράσεων της Περιφέρειας Κρήτης

2.1. Θεσμοθετημένοι Δημόσιοι Πόροι

Βασική πηγή χρηματοδότησης της Στρατηγικής αποτελεί το σύνολο των εθνικών δημόσιων πόρων για την άσκηση των αρμοδιοτήτων των οργάνων της Κεντρικής Κυβέρνησης⁹¹ και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης⁹² στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης. Εδώ υπάγονται:

- οι σχετικοί Πόροι του Κρατικού Προϋπολογισμού (Τακτικός Προϋπολογισμός και Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων)
- τα έσοδα από επιχορηγήσεις για επενδύσεις της Περιφέρειας Κρήτης
- οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι υπέρ της Περιφέρειας Κρήτης
- οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι υπέρ των Δήμων της Περιφέρειας
- έσοδα της Περιφέρειας Κρήτης και των Δήμων από ανταποδοτικά τέλη
- ειδικοί πόροι των Δ.Ε.Κ.Ο. και των ΝΠΔΔ/ΝΠΙΔ κοινωνικού τομέα
- πόροι της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ (ΕΣΠΑ 2007-2013, ΕΣΠΑ 2014-2020).

Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι της Περιφέρειας Κρήτης

(άρθρο 260 Ν. 3852/2010)

Οι Κ.Α.Π. της Περιφέρειας Κρήτης προέρχονται από τις ακόλουθες πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

- α) Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) σε ποσοστό 2,40% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων
- β) Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 4% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων.

Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Δήμων της Περιφέρειας Κρήτης

(άρθρο 259 Ν. 3852/2010)

Οι Κ.Α.Π. των Δήμων της Περιφέρειας Κρήτης προέρχονται από τις ακόλουθες πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού:

- α) Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) σε ποσοστό 20% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων
- β) Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 12% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων
- γ) Φόρος Ακίνητης Περιουσίας σε ποσοστό 50% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων

⁹¹ Περιλαμβάνει την Κεντρική Διοίκηση και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), καθώς και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που περιλαμβάνονται στη Γενική Κυβέρνηση και δεν ανήκουν στους υποτομείς Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης.

⁹² Περιλαμβάνει α) τους ΟΤΑ, οι οποίοι αποτελούνται από τους Δήμους (ΟΤΑ Α' βαθμού) και τις Περιφέρειες (ΟΤΑ Β' βαθμού) και β) τα ΝΠΙΔ και τα ΝΠΔΔ που ανήκουν, ελέγχονται ή χρηματοδοτούνται από τους ΟΤΑ.

Η αξιοποίηση των πόρων του Κρατικού Προϋπολογισμού, του Προϋπολογισμού της Περιφέρειας Κρήτης και των Προϋπολογισμών των Δήμων της Περιφέρειας Κρήτης για τη χρηματοδότηση της Στρατηγικής παρουσιάζει **μεγάλη μεταβλητότητα** την περίοδο αυτή, καθώς ουσιαστικά επηρεάζεται από τη μειωμένη φοροδοτική ικανότητα του πληθυσμού και τους δημοσιονομικούς περιορισμούς ως προς τη χρηματοδότηση των ΟΤΑ Α' και Β' Βαθμού.

Αντίθετα, **περιορισμένη μεταβλητότητα** παρουσιάζει η αξιοποίηση των πόρων της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, που περιλαμβάνουν το ΕΣΠΑ 2007-2013 (επιλεξιμότητα δαπανών μέχρι 31.12.2015) και το ΕΣΠΑ 2014-2020 (επιλεξιμότητα δαπανών 1.1.2014-31.12.2023). Και τούτο γιατί οι σχετικοί πόροι είναι ήδη οριοθετημένοι και δεσμευμένοι, δημιουργώντας το **βασικό χρηματοδοτικό πρωτόκολλο** υποστήριξης της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης.

Α. Πόροι του Προϋπολογισμού της Περιφέρειας Κρήτης

Ο εγκεκριμένος Προϋπολογισμός και το Ολοκληρωμένο Πλαίσιο Δράσης (Ο.Π.Δ.) οικονομικού έτους 2015 της Περιφέρειας Κρήτης ανέρχεται σε **102.965.144,08 €**⁹³, εκ των οποίων **170.000 €** δεσμεύθηκαν για υλοποίηση κοινωνικών προγραμμάτων⁹⁴.

Πίνακας 18. Πιστώσεις Τομέα Κοινωνικών Δράσεων της Περιφέρειας Κρήτης (2015)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΚΑΘΑΡΟ ΠΟΣΟ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	621.340	100%	70.000 €

Πίνακας 19. Πιστώσεις Τομέα Κοινωνικών Δράσεων της Περιφέρειας Κρήτης ανά Περιφερειακή Ενότητα (2015)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ	ΚΑΘΑΡΟ ΠΟΣΟ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΠΕ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	304.270	49,00%	49.000 €
ΠΕ ΧΑΝΙΩΝ	156.220	25,10%	25.100 €
ΠΕ ΡΕΘΥΜΝΟΥ	85.160	13,70%	13.700 €
ΠΕ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	75.690	12,20%	12.200 €
ΣΥΝΟΛΟ	621.340	100%	100.000€

⁹³ Βλ. την υπ. αρ. πρωτ. 17417/17.12.2014 απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης

⁹⁴ Βλ. την υπ. αρ.πρωτ.14/2015 (24.2.2015) Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης «Έγκριση Προϋπολογισμού για Κοινωνικές Δράσεις της Περιφέρειας Κρήτης και των Περιφερειακών Ενότητων έτους 2015».

Πίνακας 20. Προτεινόμενες Δράσεις υπερτοπικού χαρακτήρα της Περιφέρειας Κρήτης

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΥΠΕΡΤΟΠΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛ ΟΓΙΣΜΟΣ	ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΠΟΣΑ
Δωρεάν Γραφική Ύλη σε Παιδιά Απόρων Πολυμελών Οικογενειών της Περιφέρειας Κρήτης	50.000	30.000
Διοργάνωση Ημερίδων για Κοινωνικά Θέματα	20.000	10.000
Στήριξη Κοινωνικών Δομών Περιφέρειας Κρήτης (π.χ. Κοινωνικά Παντοπωλεία, Κοινωνικά Φροντιστήρια, Κοινωνικά Ιατρεία κ.λ.π.)	50.000	30.000
Διοργάνωση Εκδηλώσεων (Χριστουγεννιάτικες Γιορτές για παιδιά, Ηλικιωμένοι, ΑΜΕΑ, κ.λ.π.)	20.000	10.000
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	140.000	70.000

Πίνακας 21. Προτεινόμενες Δράσεις Περιφερειακής Ενότητας Ηρακλείου

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙ ΣΜΟΣ	ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΠΟΣΑ
1. Λειτουργία Κοινωνικού Παντοπωλείου	38.800	38.800
3. Ομάδα Στήριξης Αναδόχων & Θετών Γονέων	10.000	10.000
4. Οργάνωση Δανειστικής Βιβλιοθήκης	200	200
ΣΥΝΟΛΟ Π.Ε. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	99.000	49.000

Πίνακας 22. Προτεινόμενες Δράσεις Περιφερειακής Ενότητας Χανίων

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟ ΓΙΣΜΟΣ	ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΠΟΣΑ
1. Λειτουργία Κοινωνικού Παντοπωλείου	40.000	22.100
2. Χριστουγεννιάτικη Εκδήλωση για Απόρους	5.000	3.000
ΣΥΝΟΛΟ Π.Ε. ΧΑΝΙΩΝ	45.000	25.100

Πίνακας 23. Προτεινόμενες Δράσεις Περιφερειακής Ενότητας Ρεθύμνου

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟ ΓΙΣΜΟΣ	ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΠΟΣΑ
1. Λειτουργία Κοινωνικού Παντοπωλείου	24.000	10.000
2. Ημερίδες Κοινωνικού Περιεχομένου	6.000	3.700
3. Ιατρείο Κοινωνικής Αλληλεγγύης	25.000	-
4. ΟΚΑΝΑ Παράρτημα Ρεθύμνου	25.000	-
ΣΥΝΟΛΟ Π.Ε. ΡΕΘΥΜΝΟΥ	80.000	13.700

Πίνακας 24. Προτεινόμενες Δράσεις Περιφερειακής Ενότητας Λασιθίου

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΟΠΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΠΡΟΥΠΟΛΟ ΓΙΣΜΟΣ	ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ ΠΟΣΑ
1. Λειτουργία Κοινωνικών Παντοπωλείων της Π.Ε. Λασιθίου στις πόλεις (Αγ. Νικολάου, Ιεράπετρας, Σητείας)	15.000	10.000
2. Αγορά Παιδικών Εμβολίων	15.000	-
3. Αγορά Αναγκαίων Ειδών Διαβίωσης	10.000	2.200
ΣΥΝΟΛΟ Π.Ε. ΛΑΣΙΘΙΟΥ	40.000	12.200

Πίνακας 25. Ενδεικτική εξέλιξη της χρηματοδότησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης από πόρους του Προϋπολογισμού της Περιφέρειας Κρήτης (2016-2020)⁹⁵

Οικονομικό έτος	Στοχευμένος Προϋπολογισμός
2016	200.000,00€
2017	250.000,00€
2018	280.000,00€
2019	300.000,00€
2020	350.000,00€

⁹⁵ Η επικύρωση του Προϋπολογισμού θα γίνεται σε ετήσια βάση από τα αρμόδια όργανα της Περιφέρειας μετά από σχετική εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας, που θα τυποποιεί και τις προτεινόμενες δράσεις.

B. Πόροι του ΕΣΠΑ 2007-2013

Το ΕΣΠΑ 2007-2013 έχει συμβάλει μέχρι σήμερα στην χρηματοδότηση βασικών κοινωνικών προγραμμάτων (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και δομών (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) στην Κρήτη, που εξασφαλίζουν την πρόσβαση των ευπαθών ομάδων σε υπηρεσίες φροντίδας, στέγασης, υγείας, επιχειρηματικότητας, εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης, αμβλύνοντας παράλληλα τις διακρίσεις και τα στερεότυπα σε βάρος τους.

Οι κύριες πηγές της σχετικής χρηματοδότησης εντοπίζονται:

- στους πόρους των **Θεματικών Αξόνων Προτεραιότητας 1 και 4⁹⁶ του Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» (ΕΠ ΑΝΑΔ 2007-2013)**
- στους πόρους του **Θεματικού Άξονα Προτεραιότητας 2 του Ε.Π. «Εκπαίδευση και δια Βίου Μάθηση»**
- στους πόρους του **Θεματικού Άξονα Προτεραιότητας 3 του Ε.Π. «Διοικητική Μεταρρύθμιση»**
- στους πόρους του **Θεματικού Άξονα Προτεραιότητας 2 «Ενίσχυση της Επιχειρηματικότητας και της Εξωστρέφειας» και 3 «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος» του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»**
- στους πόρους του **Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτης & Νήσων Αιγαίου»⁹⁷.**

Οι σχετικοί πόροι του ΕΣΠΑ 2007-2013 θα χρηματοδοτήσουν μέχρι το τέλος του 2015 δρομολογημένες ενέργειες και δράσεις, εξασφαλίζοντας παράλληλα τις συνθήκες «ωρίμανσης» νέων δράσεων που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΣΠΑ 2014-2020.

---

⁹⁶ Για παράδειγμα, μέσω της Πράξης «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΜΕΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΕΝΔΥΝΑΜΩΣΗ ΕΥΠΑΘΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ» συγχρηματοδοτείται η λειτουργία των ακόλουθων δομών: 1) Κοινωνικό Παντοπωλείο, 2) Ανοικτό κέντρο ημερήσιας υποδοχής, 3) Δομή παροχής συσσιτίων, 4) Κοινωνικό Φαρμακείο, 5) Δημοτικός Λαχανόκηπος, 6) Τράπεζα Χρόνου, 7) Γραφείο Διαμεσολάβησης.

⁹⁷ Η σχετική διαδικασία προωθείται από την **Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή (ΕΔΑ) της Περιφέρειας Κρήτης**, που συστάθηκε με την υπ. αρ. 9776/ΕΥΣ/1129/29.2.2008 Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομίας και Οικονομικών (ΦΕΚ 448/Β/14.3.2008) και αποτελεί Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013. Κύριο αντικείμενο της είναι η διαχείριση των δράσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτης & Νήσων Αιγαίου 2007-2013», οι οποίες βρίσκονται στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας Κρήτης και της εκχωρούνται με Υπουργικές Αποφάσεις. Επιπλέον, διαχειρίζεται συγκεκριμένες δράσεις οι οποίες της εκχωρούνται από άλλα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ και από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 "Αλέξανδρος Μπαλατζής".

Αντιπροσωπευτικές δράσεις κοινωνικής ένταξης που χρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ 2007-2013

Α. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (ΚΗΦΗ) και Κέντρα Δημέρευσης - Ημερήσιας Φροντίδας για άτομα με αναπηρία

Ανάδοχοι: Δήμοι και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Δημοτικές Κοινωφελείς Επιχειρήσεις ή Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (ΚΗΦΗ) / Φυσικά πρόσωπα και ΝΠΙΔ (Κέντρα Δημέρευσης - Ημερήσιας Φροντίδας)

Β. ΚΕΝΤΡΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΡΟΜΑ και ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ανάδοχοι: Δήμοι και Νομικά τους πρόσωπα με σχετική αρμοδιότητα, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου κερδοσκοπικού ή μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα τα οποία έχουν στο σκοπό τους την κοινωνική ανάπτυξη ή πρόνοια ή συναφή προς τα ανωτέρω σκοπό κατά το οικείο καταστατικό

Γ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ ΑΜΕΣΗΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Τελικοί Δικαιούχοι: Φορείς Μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα με τριετή λειτουργία και κοινωνική δραστηριότητα βάσει καταστατικού

Δ. ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ - ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Ανάδοχοι: Φορείς/Δομές παροχής υπηρεσιών φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών και ατόμων ΜΕΑ, που διαθέτουν άδεια ίδρυσης και λειτουργίας ως:

- Βρεφικοί Σταθμοί
- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί
- Βρεφονηπιακοί Σταθμοί Ολοκληρωμένης Φροντίδας
- Παιδικοί Σταθμοί
- Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.)
- Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (Κ.Δ.Α.Π.-Μ.Ε.Α.).

Ε. Συμβουλευτικά Κέντρα και Ξενώνες Φιλοξενίας Γυναικών Θυμάτων Βίας

Ανάδοχοι: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Δήμοι και ΜΚΟ

Η Περιφέρεια Κρήτης θα αξιοποιήσει με συστηματικό και συντονισμένο τρόπο τις δυνατότητες χρηματοδότησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης μέσω των πόρων του εγκεκριμένου Ελληνικού **Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης**⁹⁸ (εφεξής **ΕΣΠΑ**) **2014-2020**⁹⁹, που θα διατεθούν ιδίως για την ανάπτυξη του Θεματικού Στόχου 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης» την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020. Η σχετική διαδικασία θα προωθηθεί από την **Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρειας Κρήτης**¹⁰⁰.

Σύμφωνα με τις σχετικές χρηματοδοτικές κατανομές του ΕΣΠΑ 2014-2020, το σύνολο της Ενωσιακής ενίσχυσης προς την Ελλάδα για την υλοποίηση του Θεματικού Στόχου 9 ανέρχεται σε **1.303.336.729,60** ευρώ (6,5% της συνολικής Ενωσιακής Συνδρομής) που κατανέμεται σε εθνικό επίπεδο για κάθε Ευρωπαϊκό Διαρθρωτικό και Επενδυτικό Ταμείο (ΕΔΕΤ)¹⁰¹ ως εξής¹⁰²:

Πίνακας 26. Πηγές χρηματοδότησης του Θεματικού Στόχου 9

ΕΤ	Σύνολο Χρηματοδότησης
ΕΚΤ	789.185.725,44
ΕΤΠΑ	213.433.748,16
ΕΓΤΑΑ	300.717.256,00

⁹⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 4314/2014, ως «Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020» ορίζεται το έγγραφο που καταρτίζεται από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας με τη συνεργασία των συναρμόδιων Υπουργείων, Περιφερειών και των λοιπών οικείων εταίρων, και εγκρίνεται, μετά από διάλογο, από την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και το οποίο αποτελεί το πλαίσιο για την κατάρτιση του προγραμματισμού του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

⁹⁹ Εγκρίθηκε με την απόφαση της Επιτροπής C(2014) 7801 της 29.10.2014 και ο συνολικός προϋπολογισμός του ανέρχεται σε περίπου 19,89 δισ. ευρώ Ενωσιακής Συνδρομής ή 24,79 δισ. ευρώ εκτιμώμενης συνολικής δημόσιας δαπάνης.

¹⁰⁰ Η **Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Κρήτης** (άρθρο 7 του Ν.4314/2014) είναι Ειδική Υπηρεσία με αρμοδιότητα τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των αναπτυξιακών παρεμβάσεων - έργων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και περιλαμβάνονται στο **ΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013** (που χωροθετούνται στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας Κρήτης) και στο **ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020**. Επιπλέον, διαχειρίζεται δράσεις Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013 (ΕΠΕΡΑΑ – ΕΠΑΝΑΔ), καθώς και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013 "Αλέξανδρος Μπαλατζής" κατόπιν σχετικής εκκώρησης.

¹⁰¹ Το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ εντάσσει στην κατηγορία αυτή το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας.

¹⁰² Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, *Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020*, Μαΐος 2014, σελ. 123.

Ο Θεματικός Στόχος 9 ενσωματώνει δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των 13 **Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων**¹⁰³ του ΕΣΠΑ 2014-2020. Οι ανάγκες στο πεδίο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα αντιμετωπισθούν με τις ακόλουθες επενδυτικές προτεραιότητες¹⁰⁴, οι οποίες θα ιεραρχηθούν από τις Περιφέρειες στη βάση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων και αναπτυξιακών αναγκών και σύμφωνα με το πλαίσιο και τις κατευθύνσεις των αντίστοιχων εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών:

- Ενεργές πολιτικές ένταξης με στόχο τη βελτίωση των ευκαιριών απασχόλησης
- Ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (όπως οι Ρομά, οι άστεγοι, οι μετανάστες, οι αιτούντες άσυλο, οι πρόσφυγες, κλπ.)
- Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού
- Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας
- Προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων.

---

¹⁰³ Σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 4314/20014, ως «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα» ορίζεται το έγγραφο που καταρτίζεται από τα αρμόδια Υπουργεία, Περιφέρειες και τους λοιπούς αρμόδιους εταίρους, εγκρίνεται από την Επιτροπή και καθορίζει μία αναπτυξιακή στρατηγική που θα επιτευχθεί με τη συνδρομή ενός ή περισσότερων ΕΔΕΤ.

¹⁰⁴ Βλ. Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, *Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης 2014-2020*, Μαΐος 2014, σελ. 103-106.

Γ1. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτη» 2014-2020

Το **Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Κρήτη»** (εφεξής ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020) εγκρίθηκε στις 18.12.2014 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (CCI 2014GR16M2OP011)¹⁰⁵, καλύπτοντας τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο σχετικό κοινοτικό κεκτημένο¹⁰⁶. Η Επιτροπή επιβεβαίωσε ότι το ΠΕΠ συμβάλλει στην υλοποίηση της Στρατηγικής της Ένωσης 2020 για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και συνάδει με τον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, τον Κανονισμό(ΕΕ) 1301/2013, τον Κανονισμό (ΕΕ) 1304/2013 και το περιεχόμενο της Συμφωνίας Εταιρικής Σχέσης με την Ελλάδα (ΕΣΠΑ 2014-2020).

Το ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020 συγκροτείται από **7 Άξονες Προτεραιότητας** (ΑΠ) με **24 Επενδυτικές Προτεραιότητες** (ΕΠ), στους οποίους κατανέμονται οι πόροι των **Θεματικών Στόχων** (ΘΣ)¹⁰⁷ της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020, όπως έχουν εξειδικευθεί σε περιφερειακό επίπεδο.

ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ: Δυναμική και Βιώσιμη Κρήτη

«*Δυναμική*» με την έννοια μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής εξόδου από την κρίση, με επενδύσεις και ενίσχυση των διασυνδέσεων και του εξαγωγικού χαρακτήρα των «*Δυναμικών Τομέων: αγροδιατροφικός, πολιτισμός - τουρισμός, περιβάλλον, οικονομία της γνώσης*»

«*Βιώσιμη σε όρους οικονομικούς*»: Διατηρήσιμη ανάπτυξη που στηρίζεται σε χαρακτηριστικά της Περιφέρειας

«*Βιώσιμη σε όρους περιβαλλοντικούς*»: Προστασία και ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων

«*Βιώσιμη σε όρους κοινωνικούς*»: Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς με παράλληλη αντιμετώπιση των φαινομένων φτώχειας και ενίσχυση των ασθενέστερων ομάδων

¹⁰⁵ Βλ. σχετικά την Εκτελεστική Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «*Για την έγκριση ορισμένων στοιχείων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Κρήτη» για στήριξη από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» για την Περιφέρεια Κρήτης στην Ελλάδα*», Βρυξέλλες, 18.12.2014, C(2014) 10175.

¹⁰⁶ Βλ. σχετικά το στοιχείο β) του άρθρου 90 παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο του Κανονισμού (ΕΕ) 1303/2013.

¹⁰⁷ Η κατανομή των πόρων ανά Θεματικό Στόχο έχει διαμορφωθεί σε εθνικό επίπεδο, προκειμένου να διασφαλισθεί η εκπλήρωση των επιμέρους κριτηρίων και δεσμεύσεων που θέτουν οι Κανονισμοί των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ) 2014-2020 για το σύνολο της χώρας.

Το ΠΕΠ Κρήτης 2014-2020¹⁰⁸ υποστηρίζει τους ακόλουθους **Άξονες Προτεραιότητας** μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ):

α) Άξονας Προτεραιότητας 1 «Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας της Κρήτης» (ΕΤΠΑ)

β) Άξονας Προτεραιότητας 2 «Βιώσιμη ανάπτυξη με αναβάθμιση του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στην Κρήτη» (ΕΤΠΑ)

γ) Άξονας Προτεραιότητας 3 «Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη» (ΕΤΠΑ)

δ) Άξονας Προτεραιότητας 4 «Προώθηση της απασχόλησης και προσαρμογή των εργαζομένων στις αλλαγές» (ΕΚΤ)

ε) Άξονας Προτεραιότητας 5 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη» (ΕΚΤ)

στ) Άξονας Προτεραιότητας 6 «Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ» (ΕΤΠΑ)

ζ) Άξονας Προτεραιότητας 7 «Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ» (ΕΚΤ).

Οι συνολικές πιστώσεις ανέρχονται σε **434.883.125 ευρώ** που κατανέμονται ανάμεσα στα δύο ΕΔΕΤ ως εξής:

Πίνακας 27. Πηγές χρηματοδότησης του Ε.Π. «Κρήτη» 2014-2020

ΕΔΕΤ	Σύνολο χρηματοδότησης
ΕΚΤ	72.822.028 (16,75%)
ΕΤΠΑ	362.061.097 (83,25%)

Σε σχέση με την εξυπηρέτηση του Θεματικού Στόχου 9 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και κάθε διάκρισης», το ΠΕΠ προβλέπει τη δέσμευση πόρων του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ.

α) Μέσω του ΕΚΤ θα χρηματοδοτηθούν πρωτοβουλίες στα πεδία:

- της ενεργητικής ένταξης ευπαθών ομάδων με δέσμη ενεργειών προσανατολισμού, συμβουλευτικής, κατάρτισης και απασχόλησης

¹⁰⁸ Το εγκεκριμένο κείμενο του ΠΕΠ έχει αναρτηθεί στην ιστοσελίδα της ΕΥΔ ΕΠ Περιφέρειας Κρήτης www.pepkritis.gr.

- της ενίσχυσης της απασχολησιμότητας των γυναικών μέσω της δημιουργίας δομών φύλαξης (παιδιά, ηλικιωμένοι)
- της κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων
- της κάλυψης των αστέγων
- της κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- της δημόσιας υγείας
- της υλοποίησης Ολοκληρωμένων Σχεδίων Απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο.

β) Μέσω του ΕΤΠΑ θα χρηματοδοτηθούν πρωτοβουλίες στα πεδία:

- της αναβάθμισης των κτιριακών εγκαταστάσεων ενός βασικού νοσοκομείου
- της συμπλήρωσης / αναβάθμισης του δικτύου των πολυδύναμων και περιφερειακών Ιατρείων
- της συμπλήρωσης των δομών πρόνοιας (ξενώνες παιδιών, κέντρα υποστήριξης ευπαθών ομάδων κλπ)
- της συμπλήρωσης των βρεφονηπιακών – παιδικών σταθμών.

Οι σχεδιαστές του ΠΕΠ έχουν δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στη δέσμευση πόρων για την προώθηση πολιτικών καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς ο **σχετικός Άξονας Προτεραιότητας 5 «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας στην Κρήτη» είναι ο δεύτερος σε συγκέντρωση πόρων Άξονας (66.047.150,00 ευρώ - 15,19%)**. Μέσω του Άξονα επιδιώκεται η διαφύλαξη και αναζωογόνηση του κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας, ενώ παράλληλα προωθείται η ενεργός ένταξη στην αγορά εργασίας, η προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, η βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες καθώς και η ενσωμάτωση των κοινωνικά και οικονομικά ευπαθών ομάδων με την κατάργηση κάθε είδους διακρίσεων.

A. Ο Άξονας Προτεραιότητας 5 περιλαμβάνει τις ακόλουθες 6 Επενδυτικές Προτεραιότητες:

- Ενεργητική ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας
- Ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (όπως οι Ρομά, οι άστεγοι, οι μετανάστες, οι αιτούντες άσυλο, οι πρόσφυγες, κλπ.)
- Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού
- Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των

υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας

- Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση
- Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων.

Β. Δράσεις άμεσης συνάφειας με το πεδίο της κοινωνικής ένταξης προβλέπονται στον Άξονα Προτεραιότητας 3 «Ενίσχυση της εκπαίδευσης και κοινωνικής συνοχής στην Κρήτη», που είναι ο τέταρτος σε συγκέντρωση πόρων Άξονας (47.671.028,00 ευρώ - 10,96%). Ο Άξονας επιδιώκει την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας¹⁰⁹ μέσω της συμπλήρωσης:

- ⇒ των αναγκαίων υποδομών υγείας¹¹⁰ και πρόνοιας και βρεφονηπιακών σταθμών με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και πρόνοιας
- ⇒ των υποδομών εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων με έμφαση στην προσχολική, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Γ. Το ΠΕΠ καλύπτει τις απαιτήσεις του άρθρου 7 του Κανονισμού 1303/2013 περί μη διάκρισης και προσβασιμότητας, καθώς προβλέπει παρεμβάσεις ενίσχυσης ομάδων που κινδυνεύουν από διακρίσεις:

- δράσεις κοινωνικής φροντίδας και προστασίας για τις ευάλωτες και ειδικές ομάδες
- συνέχιση της λειτουργίας δομών πρόνοιας και δημιουργία νέων (π.χ. ΚΗΦΗ, Κέντρα Δημέρευσης & Ημερήσιας Φροντίδας, ΚΔΑΠ - ΜΕΑ) και διεύρυνση παροχής υπηρεσιών σε άτομα που αποτελούν ευάλωτες και ειδικές ομάδες (ΑμεΑ, ηλικιωμένοι που αδυνατούν να αυτοεξυπηρετηθούν, άτομα που ζουν σε νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενο αλλά και άτομα με οικονομική αδυναμία κ.λπ.)
- προώθηση της υποστηριζόμενης διαβίωσης μέσω της διασφάλισης της συνέχισης της λειτουργίας αλλά και επέκτασης Δομών Ανοικτής

¹⁰⁹ Βλ. όμως ΠΕΠ Κρήτης, 2014, σ. 166, που επισημαίνει ότι:

«Πριν την ενεργοποίηση των δράσεων υγείας και εκπαίδευσης του εν λόγω άξονα προτεραιότητας θα προηγηθεί διαβούλευση της Περιφέρειας Κρήτης με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία».

¹¹⁰ Βλ. ΠΕΠ Κρήτης, 2014, σ. 14, που επισημαίνει ότι:

«Η Περιφέρεια Κρήτης με πληθυσμό 6,25% της χώρας διαθέτει το 6,8% των Νοσοκομείων (2.272 κλίνες), το 6,9% των Κ.Υ. και το 9% των Περιφερειακών Ιατρείων της χώρας. Η ψυχιατρική μεταρρύθμιση υλοποιείται μέσα από 3 ψυχιατρικές κλινικές, 46 δομές ΨΥ ενηλίκων και 5 δομές για παιδιά και εφήβους».

Φροντίδας (π.χ. Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης, Κέντρα Ανεξάρτητης Διαβίωσης κ.λπ.)

- προώθηση της κοινωνικο-οικονομικής ένταξης των ατόμων που κινδυνεύουν από πολλαπλές διακρίσεις (π.χ. γυναίκες με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, νέοι με αναπηρία, γονείς ΑμεΑ κ.λπ.)
- εκστρατείες ενημέρωσης εργαζομένων και επιχειρήσεων με θέματα σχετιζόμενα με την μη διάκριση, την αναπηρία και την προσβασιμότητα στα ΑμεΑ
- ισότιμη πρόσβαση στην εκπαίδευση όλων των βαθμίδων, όλων των παραπάνω ομάδων
- δημιουργία προσβάσιμων προορισμών (βελτίωσης προσβασιμότητας υποδομών και υπηρεσιών, ευαισθητοποίηση-χορήγηση κινήτρων σε επιχειρηματίες, κατάρτιση στελεχών, δράσεις προβολής κ.λπ.)
- ενίσχυση δράσεων προσβασιμότητας μέσω παρεμβάσεων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (BAA)¹¹¹.

Η ανάλυση του περιεχομένου του ΠΕΠ επιβεβαιώνει τη δυνατότητα αξιοποίησής του ως βασικού μηχανισμού χρηματοδότησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης, καθώς συγκεκριμένες Επενδυτικές Προτεραιότητες του παρουσιάζουν υψηλή συμβατότητα με τις Προτεραιότητες και τα Μέτρα της Στρατηγικής:

α) το σύνολο των έξι Προτεραιοτήτων του **Άξονα Προτεραιότητας 5**

β) η **Επενδυτική Προτεραιότητα 4γ** «Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης»

γ) η **Επενδυτική Προτεραιότητα 2γ** «Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία» του Άξονα Προτεραιότητας 2

δ) η **Επενδυτική Προτεραιότητα 9α** «Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και τις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μειώνοντας τις ανισότητες όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, προωθώντας την κοινωνική ένταξη μέσω βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες αναψυχής και τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη

---

¹¹¹ Τα σχέδια BAA θα καταρτισθούν από τις τοπικές αρχές και θα χρηματοδοτηθούν βάσει ανταγωνιστικών διαδικασιών, ενώ θα αντιμετωπίζουν πολλαπλές προκλήσεις στον τομέα της οικονομίας, του περιβάλλοντος και της κοινωνίας. Θα περιλαμβάνουν δράσεις για την βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος και την ανάπλαση των πόλεων.

φροντίδα της κοινότητας» του Άξονα Προτεραιότητας 3, που εξυπηρετεί τους Ειδικούς Στόχους 17 «Αύξηση της δυναμικότητας των υποδομών παιδικής φροντίδας για διευκόλυνση της πρόσβασης των γυναικών στην απασχόληση» και 18 «Βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας στο σύνολο των κατοίκων της Κρήτης»

ε) η **Επενδυτική Προτεραιότητα 10** «Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη διά βίου μάθηση» του Άξονα Προτεραιότητας 3.

Πίνακας 28. Βασικές πηγές χρηματοδότησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης από το Ε.Π. «Κρήτη» (2015-2020)

Μέτρο της Στρατηγικής	Επενδυτική Προτεραιότητα Ε.Π. «Κρήτη» 2014-2020	Προϋπολογισμός Επενδυτικής Προτεραιότητας
<p>ΜΕΤΡΟ 2.1.1 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 2.1.2 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 3.1.1 «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 4.1.2 «Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας»</p>	<p>9i) «Ενεργητική Ένταξη, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας»</p>	<p>23.047.150,00€</p>
<p>ΜΕΤΡΟ 1.1.3 «Πρόσβαση σε στέγη»</p> <p>Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Κοινωνικής Ένταξης Ρομά¹¹²</p>	<p>9ii) «Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων»</p>	<p>3.000.000,00€</p>
<p>ΜΕΤΡΟ 1.1.6 «Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 4.1.1 «Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 2.1.2 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 2.1.5 «Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 3.2.4 «Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης»</p>	<p>9iii) «Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών»</p>	<p>6.000.000,00€</p>

¹¹² Σχεδιάζεται ένα Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά που θα περιλαμβάνει δράσεις στο πλαίσιο της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης.

<p>ΜΕΤΡΟ 1.1.2 «Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 2.1.3 «Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 2.1.4 «Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 3.2.1 «Πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 3.2.3 «Πρόληψη της παραπομπής σε δομές κλειστής φροντίδας»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 3.2.4 «Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 3.2.5 «Προώθηση της ενεργού γήρανσης»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 3.2.6 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών»</p>	<p>9iv) «Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος»</p>	<p>24.000.000,00€</p>
<p>ΜΕΤΡΟ 3.1.2 «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας»</p>	<p>9v) «Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση»</p>	<p>5.000.000,00€</p>
<p>ΜΕΤΡΟ 3.1.1 «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 4.1.2 «Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας»</p>	<p>9vi) «Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων»</p>	<p>5.000.000,00€</p>
<p>ΜΕΤΡΟ 1.1.2 «Πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 1.1.3 «Πρόσβαση σε στέγη»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 2.1.1 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής»</p>	<p>9α) «Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωση των ανισοτήτων όσον αφορά στην</p>	<p>21.691.164,00€</p>

<p>ΜΕΤΡΟ 2.1.2 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής»</p> <p>ΜΕΤΡΟ 2.1.5 «Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης»</p>	<p>κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθηση της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας»</p>	
<p>ΜΕΤΡΟ 4.1.3 «Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης»</p>	<p>2 γ) «Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία»</p>	<p>5.724.419,00€</p>
<p>ΜΕΤΡΟ 1.1.4 «Πρόσβαση σε ενέργεια»</p>	<p>4γ «Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης»</p>	<p>6.000.000,00€</p>
<p>ΜΕΤΡΟ 4.1.6. Εξωτερική Αξιολόγηση της Στρατηγικής</p> <p>ΜΕΤΡΟ 4.1.7. Η διάχυση της Στρατηγικής</p>	<p>Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ</p>	<p>1.340.283,00€</p>

B2. Τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2014-2020

Εκτός από τους πόρους του Ε.Π. «Κρήτη», δυνατότητες χρηματοδότησης της Στρατηγικής Καταπολέμησης της Φτώχειας και Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης εντοπίζονται και στα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΣΕΣ 2014-2020, με έμφαση σε δράσεις που επισημαίνονται στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη¹¹³.

Εμβληματικές παρεμβάσεις του ΣΕΣ 2014-2020 για την χρηματοδότηση δράσεων της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης εκτός του Θ.Σ. 9

- ❑ Δημιουργία **δικτύων επιχειρήσεων κοινωνικής φροντίδας** (ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»)
- ❑ Ανάπτυξη της **κοινωνικής και ανθρωπιστικής έρευνας** στα πεδία της κοινωνικής ένταξης, της καταπολέμησης της φτώχειας και της άμβλυσης κάθε διάκρισης (ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»)
- ❑ **Καταπολέμηση της σχολικής διαρροής** (ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»)
- ❑ Πρόσβαση ευπαθών νέων σε **προγράμματα μαθητείας** (ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»)
- ❑ Πρόσβαση ευπαθών νέων σε **προγράμματα πρακτικής άσκησης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας**
- ❑ Προγράμματα **επιχορήγησης Νέων Θέσεων Εργασίας** στο πεδίο της κοινωνικής φροντίδας (ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»)
- ❑ **Διοικητική και οργανωτική μεταρρύθμιση** των επιτελικών φορέων κοινωνικής ένταξης (ΕΠ «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»)
- ❑ Δημιουργία **ηλεκτρονικής Πλατφόρμας Κοινωνικής Ένταξης** (ΕΠ «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»)

¹¹³ Βλ. σχετικά Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας, *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη*, Δεκέμβριος 2014, σ. 104.

**Πίνακας 29. Συμπληρωματικές πηγές χρηματοδότησης της
Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης από τα Τομεακά Ε.Π. του ΕΣΠΑ
(2015-2020)**

Πρωτοβουλίες της Στρατηγικής	Τομεακό Ε.Π.
Δημιουργία νέων ιδιωτικών επιχειρήσεων μέσω αναπτυξιακών ενισχύσεων στους τομείς της υγείας και κοινωνικής φροντίδας (ΜΕΤΡΟ 3.1.1)	«Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»
Ενίσχυση των ερευνητών του τομέα της κοινωνικής ένταξης (ΜΕΤΡΟ 4.1.5)	«Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»
Πρόληψη της σχολικής διαρροής (ΜΕΤΡΟ 2.2.2)	«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»
Πρόσβαση ευπαθών νέων σε προγράμματα πρακτικής άσκησης και απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας (ΜΕΤΡΟ 3.1.1)	«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»
Πρόσβαση ανέργων σε Προγράμματα επιχορήγησης Νέων Θέσεων Εργασίας (ΜΕΤΡΟ 3.1.1)	«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»
Πρόσβαση ανέργων σε Τοπικά Προγράμματα συμβουλευτικής υποστήριξης και κατάρτισης (ΜΕΤΡΟ 3.1.1)	«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»
Πρόσβαση ανέργων σε Προγράμματα δημιουργίας Νέων Επιχειρήσεων (ΜΕΤΡΟ 3.1.1)	«Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»
Συστηματοποίηση διαδικασιών και εργαλείων των Διευθύνσεων Κοινωνικής Μέριμνας, Δημόσιας Υγείας και Διά Βίου Μάθησης, Απασχόλησης και Εμπορίου της Περιφέρειας Κρήτης (ΜΕΤΡΟ 4.1.2)	«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»
Δημιουργία και λειτουργία της Διαδικτυακής Πύλης Κοινωνικής Ένταξης της Περιφέρειας Κρήτης (ΜΕΤΡΟ 4.1.3)	«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»
Επιμόρφωση των στελεχών των δημόσιων οργανισμών χωρικής αρμοδιότητας της Περιφέρειας Κρήτης σε θέματα σχεδιασμού, εφαρμογής και παρακολούθηση πολιτικών ένταξης (ΜΕΤΡΟ 4.1.4)	«Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»

2.2. Ιδιωτικοί Πόροι

Συμπληρωματική πηγή χρηματοδότησης της Στρατηγικής αποτελεί το σύνολο των ιδιωτικών πόρων που θα διατεθούν για την εξυπηρέτηση των Προτεραιοτήτων της, που περιλαμβάνουν ενδεικτικά κατά σειρά προτεραιότητας:

- δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον **ιδιωτικό τομέα** για ομάδες στόχου της Στρατηγικής
- δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον τομέα της **κοινωνικής επιχειρηματικότητας** για ομάδες στόχου της Στρατηγικής
- δημιουργία νέων θέσεων **μαθητείας** στον **ιδιωτικό τομέα** για ομάδες στόχου της Στρατηγικής
- Προγράμματα **Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης**¹¹⁴
- **Μικροχρηματοδοτήσεις** ή **μικροπιστώσεις**¹¹⁵
- **Δωρεές** φυσικών και νομικών προσώπων¹¹⁶
- Οργανωμένες **Χορηγίες** φορέων του μη κερδοσκοπικού ιδιωτικού τομέα
- Προγράμματα **συλλογικής σώρευσης προσφορών μέσω του διαδικτύου** (*Crowdfunding*).

Η προώθηση των διαδικασιών σώρευσης ιδιωτικών πόρων θα συντονισθεί από την **Ομάδα Διοίκησης Έργου για την Κοινωνική Ένταξη** και θα υποστηριχθεί από Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (Ο.Π.Σ.)¹¹⁷.

---

¹¹⁴ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οριοθετεί ως Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη «την διαδικασία σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς προβληματισμούς στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη». Βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Πράσινη Βίβλος - Προώθηση ενός Ευρωπαϊκού Πλαισίου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη*, COM (2001), 366.

¹¹⁵ Οι μικροπιστώσεις (*microfinance/microcredit*) είναι δάνεια που χορηγούνται από ιδιωτικές ή δημόσιες τράπεζες, μη τραπεζικά ιδρύματα μικροπιστώσεων και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις στις ακόλουθες κατηγορίες:

α) άτομα που έχασαν ή κινδυνεύουν να χάσουν τη δουλειά τους, ή που αντιμετωπίζουν δυσκολίες για την ένταξη ή επανένταξη τους στην αγορά εργασίας

β) άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού ή ευάλωτα άτομα που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση όσον αφορά την πρόσβαση στη συμβατική πιστωτική αγορά και που θέλουν να ιδρύσουν ή να αναπτύξουν περαιτέρω τη δική τους πολύ μικρή επιχείρηση (ακόμα και ως αυτοαπασχολούμενοι)

γ) πολύ μικρές επιχειρήσεις, ιδίως της κοινωνικής οικονομίας

δ) πολύ μικρές επιχειρήσεις που απασχολούν άτομα από κατηγορίες υψηλού κινδύνου αποκλεισμού.

¹¹⁶ Εδώ εντάσσεται για παράδειγμα η δωρεά του Διεθνούς Ανθρωπιστικού Οργανισμού **International Orthodox Christian Charities** (IOCC) στην 7η Υγειονομική Περιφέρεια Κρήτης ποσότητας υγειονομικού αναλώσιμου υλικού αξίας 827.000 δολαρίων. Βλ. σχετικά το από 29.12.2014 Δελτίο Τύπου της Διοίκησης Υγειονομικής Περιφέρειας Κρήτης.

¹¹⁷ Το Ο.Π.Σ. θα παρακολουθείται από την Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας για όλα τα Μέτρα της Στρατηγικής.

Πίνακας 30. Ενδεικτικές πηγές χρηματοδότησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης από ιδιωτικούς πόρους (2015-2020)

Μέτρο Στρατηγικής	Βασική Πηγή χρηματοδότησης	Στοχευμένος Προϋπολογισμός
ΜΕΤΡΟ 1.1.1. «Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης» (Κοινωνικά Παντοπωλεία Περιφέρειας και Δήμων)	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: ☐ Τράπεζες ☐ Super markets ☐ Μέλη του Ελληνικού Δικτύου Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης ☐ Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 1.1.3. «Πρόσβαση σε στέγη» (Κοινωνικοί Ξενώνες / Προγράμματα κοινωνικής κατοικίας)	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: ☐ Τράπεζες ☐ Κατασκευαστικές εταιρείες ☐ ΔΕΚΟ ☐ Μέλη του Ελληνικού Δικτύου Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης ☐ Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 1.1.6. «Πρόσβαση σε δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής» (Πρόγραμμα «Γνωρίζω την Κρήτη»)	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: ☐ ΣΕΤΕ ☐ Τράπεζες ☐ Ενώσεις Ξενοδόχων Κρήτης	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 2.1.1 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής» (Βρεφικοί - Βρεφονηπιακοί - Παιδικοί Σταθμοί)	Δωρεές και χορηγίες	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 2.1.2 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής» (Παιδικές Χαρές)	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: ☐ Τράπεζες ☐ Κατασκευαστικές εταιρείες ☐ ΔΕΚΟ ☐ Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 2.2.2 «Πρόληψη της σχολικής διαρροής» (Κοινωνικά Φροντιστήρια)	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: ☐ Σύλλογοι Ιδιοκτητών Φροντιστηρίων Μέσης Εκπαίδευσης ☐ Σύλλογοι Ιδιοκτητών Κέντρων Ξένων Γλωσσών	200.000,00€
ΜΕΤΡΟ 3.1.2. «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας»	☐ Κοινωνική επιχειρηματικότητα ☐ Μικροπιστώσεις ☐ Επενδυτικά Ταμεία	500.000,00€

2.3. Δράσεις της ΕΕ

Εκτός από τους σχετικούς πόρους του εγκεκριμένου ΕΣΠΑ 2014-2020 (που μπορεί να υπερβούν **τα 150 εκ. ευρώ με την ανάπτυξη των κατάλληλων διαδικασιών συντονισμού και ωρίμανσης αντίστοιχων έργων**), η Περιφέρεια Κρήτης θα αξιοποιήσει με συστηματικό και συντονισμένο τρόπο όλες τις δυνατότητες συμπληρωματικής χρηματοδότησης της Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης μέσω και άλλων πόρων της **Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής** και της **Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασύλου και Μετανάστευσης**. Η προώθηση των σχετικών διαδικασιών θα συντονισθεί από την **Ομάδα Διοίκησης Έργου για την Κοινωνική Ένταξη** και θα υποστηριχθεί από Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (Ο.Π.Σ.)¹¹⁸.

A. Η αξιοποίηση πόρων της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνοχής

Στο επίπεδο αυτό θα αξιοποιηθούν ενδεικτικά οι ακόλουθες πηγές:

(α) Το **Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους**¹¹⁹ (συνολικού προϋπολογισμού για την Ελλάδα 330.000.000 ευρώ) ως μηχανισμός άμεσης ενίσχυσης σε ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας και αποκλεισμού¹²⁰, που θα συνεχίσει από το 2015 τις βασικές λειτουργίες του **Προγράμματος Διανομής Τροφίμων σε άπορα άτομα**. Το Ταμείο θα συμβάλλει στη μείωση της απόλυτης φτώχειας με: α) την υποστήριξη εθνικών προγραμμάτων παροχών σε είδος σε απόρους για την ανακούφιση της στέρησης τροφής, της έλλειψης στέγης και της υλικής στέρησης των παιδιών¹²¹ μέσω οργανώσεων εταίρων¹²² που επιλέγονται από τα Κράτη Μέλη, β) την υποστήριξη συνοδευτικών μέτρων που συμπληρώνουν την παροχή τροφίμων και αγαθών, συμβάλλοντας στην κοινωνική ενσωμάτωση των απόρων.

(β) Το **Ταμείο Αλληλεγγύης**¹²³ ως μηχανισμός άμεσης συνδρομής των Κρατών Μελών που αντιμετωπίζουν έκτακτες ανάγκες εξαιτίας απρόβλεπτων συμβάντων και φυσικών καταστροφών.

---

¹¹⁸ Το Ο.Π.Σ. θα παρακολουθείται από την Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας της Περιφέρειας για όλα τα Μέτρα της Στρατηγικής.

¹¹⁹ Βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 223/2014, ΕΕ L 72/12.3.2014.

¹²⁰ Η στοχοθεσία του Ταμείου επιβεβαιώνει την δυνατότητα άμεσης αξιοποίησης των πόρων του για την εξυπηρέτηση του Άξονα 1 της Στρατηγικής της Περιφέρειας Κρήτης (κάλυψη βασικών αναγκών των ανθρώπων χωρίς επαρκείς πόρους συντήρησης).

¹²¹ Το Ταμείο θα επικεντρωθεί σε αυτές τις ακραίες μορφές υλικής στέρησης όχι μόνο διότι ενδεχομένως απειλούν την ίδια την επιβίωση του ατόμου σε κρίση, αλλά και επειδή η ανεπαρκής διατροφή και η έλλειψη βασικών αγαθών δυσχεραίνουν τα άτομα να ξεφύγουν από τη φτώχεια και τον αποκλεισμό και να επωφεληθούν από ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης.

¹²² Ως «οργανώσεις-εταίροι» ορίζονται δημόσιοι φορείς ή μη κερδοσκοπικές οργανώσεις που προσφέρουν τρόφιμα ή άλλα αγαθά άμεσα ή μέσω άλλων οργανώσεων εταίρων σε απόρους.

¹²³ Βλ. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2012/2002 του Συμβουλίου της 11ης Νοεμβρίου 2002 για την ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ L 311/14.11.2002.

(γ) Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση**¹²⁴ (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 150.000.000 ευρώ) ως μηχανισμός στήριξης ατόμων που χάνουν τη θέση εργασίας τους είτε εξαιτίας σημαντικών διαρθρωτικών αλλαγών στο παγκόσμιο εμπόριο λόγω παγκοσμιοποίησης, είτε εξαιτίας της παγκόσμιας οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης. Ως επιλέξιμες δράσεις του Ταμείου προσδιορίζονται τα ενεργητικά μέτρα απασχόλησης, με τη μορφή συντονισμένης δέσμης εξατομικευμένων υπηρεσιών που αποσκοπούν να διευκολύνουν την επανένταξη των δικαιούχων για τους οποίους ζητείται ενίσχυση, και ιδίως μειονεκτούντων, ηλικιωμένων και νεαρών ανέργων, στην απασχόληση ή αυτοαπασχόληση.

(δ) Η **Ευρωπαϊκή «Πρωτοβουλία Απασχόληση Νέων»** ως μηχανισμός στήριξης της απασχόλησης των νέων κάτω των 29 ετών (συνολικού προϋπολογισμού για την Ελλάδα 342.000.000 ευρώ).

(ε) Προγράμματα της **Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων** για τη δανειοδότηση σχεδίων στους τομείς α) της συνοχής και σύγκλισης και β) της στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της κοινωνικής φροντίδας¹²⁵.

(στ) Τα **Ευρωπαϊκά Ταμεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας**¹²⁶ (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 2 δις. ευρώ) ως μηχανισμός στήριξης των κοινωνικών επιχειρήσεων, βελτιώνοντας την αποτελεσματικότητα της συγκέντρωσης κεφαλαίων από επενδυτικά ταμεία που επιθυμούν να διαθέσουν πόρους στις επιχειρήσεις αυτές.

(ζ) Τα **Ευρωπαϊκά Προγράμματα** του Στόχου «*Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία*»¹²⁷.

(η) Το **Πρόγραμμα «Για την Κοινωνική Αλλαγή και την Καινοτομία»**¹²⁸ (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 958.000.000. ευρώ) ως μηχανισμός στήριξης κοινωνικών πρωτοβουλιών των Κρατών Μελών, αντικαθιστώντας τις συναφείς δράσεις της περιόδου

---

¹²⁴ Βλ. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1309/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση (2014-2020) και την κατάργηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1927/2006, ΕΕ L 347/20.12.2013.

¹²⁵ Βλ. σχετικά www.eib.org.

¹²⁶ Βλ. Κανονισμός 346/2013 της 17ης Απριλίου 2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «*Σχετικά με τα Ευρωπαϊκά Ταμεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας*», ΕΕ L 115/25.4.2013.

¹²⁷ Βλ. ενδεικτικά τις ρήτρες του **Επιχειρησιακού Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας «Ελλάδα-Κύπρος 2014-2020»** και του **Επιχειρησιακού Προγράμματος URBACT III**, που εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Απόφαση CCI 2014 TC 16RFIR003/12.12.2014 (<http://urbact.eu/en/about-urbact/urbact-2014-2020/>).

¹²⁸ Βλ. Κανονισμός 1296/2013 της 11ης Δεκεμβρίου 2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου «*Για τη θέσπιση προγράμματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία (EaSI) και την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 283/2010/ΕΕ για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Μικροχρηματοδοτήσεων Progress για την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη*», ΕΕL347/20.12.2013.

2007-2013: α) το Πρόγραμμα Progress¹²⁹, β) το Πρόγραμμα EURES¹³⁰ και γ) τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Μικροχρηματοδοτήσεων Progress για την Απασχόληση και την Κοινωνική Ένταξη¹³¹.

(θ) Το Πρόγραμμα «Ορίζων 2020»¹³² (συνολικού προϋπολογισμού για τα Κράτη Μέλη 70 δις. ευρώ) ως μηχανισμός υποστήριξης δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας¹³³ στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης (σε εθνικό και διακρατικό επίπεδο).

(ι) Προγράμματα του **Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων** (στο πλαίσιο του νέου **Επενδυτικού Σχεδίου** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής¹³⁴) μετά την έγκριση του εφαρμοστικού Κανονισμού που προβλέπεται στη σχετική **Ανακοίνωση της Επιτροπής**¹³⁵.

---

¹²⁹ Το Πρόγραμμα θεσπίστηκε το 2006 με στόχο την ανάπτυξη, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της πολιτικής για την απασχόληση, της κοινωνικής πολιτικής και της νομοθεσίας για τις συνθήκες εργασίας της Ένωσης, προάγοντας την τεκμηριωμένη χάραξη πολιτικής και την καινοτομία, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Βλ. σχετικά Decision No 1672/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 2006 establishing a *Community Programme for Employment and Social Solidarity - Progress*, JO L 315/15.11.2006.

¹³⁰ Το Πρόγραμμα υποστήριζε τις δραστηριότητες στο πλαίσιο του δικτύου EURES, δηλαδή τις ειδικευμένες υπηρεσίες που έχουν ορισθεί από τα Κράτη Μέλη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (EOX) και την Ελβετική Συνομοσπονδία, από κοινού με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, για την ανάπτυξη της ανταλλαγής και της διάδοσης πληροφοριών, καθώς και άλλων μορφών συνεργασίας για την προώθηση της γεωγραφικής κινητικότητας των εργαζομένων.

¹³¹ Το Πρόγραμμα θεσπίστηκε το 2010 με την Απόφαση 283/2010/EE με στόχο να διευκολύνει την πρόσβαση των επιχειρηματιών στη χρηματοδότηση, ιδίως εκείνων που είναι οι πλέον απομακρυσμένοι από την αγορά εργασίας, και των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας. Στην Ελλάδα ως πάροχοι μικροχρηματοδοτήσεων Progress λειτούργησαν η **Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα** και η Συνεταιριστική Τράπεζα Πελοποννήσου, που έλαβαν το ποσό των 900.000 ευρώ και 4 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

¹³² Βλ. Κανονισμός 1291/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013 «Για τη θέσπιση του προγράμματος-πλαισίου «Ορίζων 2020» για την έρευνα και την καινοτομία (2014-2020) και την κατάργηση της απόφασης αριθ. 1982/2006/EK», EEL347/20.12.2013.

¹³³ Η παρ. 1 του άρθρου 2 του Κανονισμού 1291/2013 προσδιορίζει ως «δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας» όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης, επίδειξης και καινοτομίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της συνεργασίας με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, της διάδοσης και βελτιστοποίησης των αποτελεσμάτων και της προώθησης υψηλού επιπέδου κατάρτισης και κινητικότητας των ερευνητών.

¹³⁴ Το νέο **Επενδυτικό Σχέδιο** της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπει την κινητοποίηση τουλάχιστον **315 δις. ευρώ** συμπληρωματικών δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων για την περίοδο 2016-2018, με στόχο τη στήριξη της απασχόλησης και της ανάπτυξης, που θα βασίζεται σε τρεις κύριους πυλώνες:

- ⇒ **τόνωση των επενδύσεων** σε κείριους τομείς, όπως οι υποδομές, η εκπαίδευση, η έρευνα και η καινοτομία
- ⇒ **ανανεωμένη δέσμευση για διαρθρωτικές αλλαγές**
- ⇒ **επιδίωξη δημοσιονομικής υπευθυνότητας.**

Βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων «*Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη*», COM(2014)903/26.11.2014.

¹³⁵ Βλ. σχετικά Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ανακοίνωση «*Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων και την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1291/2013 και (ΕΕ) αριθ. 1316/2013*», COM(2015) 10/13.1.2015.

Πίνακας 31. Αντιπροσωπευτικές πρωτοβουλίες της Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας για την αξιοποίηση πόρων της ΕΕ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
«Κέντρο Δικτύωσης Κοινωνικών Αναγκών» (Σχεδιάστηκε και υποβλήθηκε τον Αύγουστο του 2014 στο πλαίσιο πρόσκλησης του Ευρωπαϊκού Προγράμματος για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία EASI 2014-2020)	1. Άμεση Πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε υπηρεσίες Υγείας και Πρόνοιας 2. Διασύνδεση των Κοινωνικών Υπηρεσιών	1.497.000 €
Πρόγραμμα επισιτιστικής και βασικής υλικής συνδρομής 2015-2020 του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απόρων (Σχεδιάστηκε και υποβλήθηκε τον Φεβρουάριο του 2015)	Ανακούφιση της στέρησης τροφής και της σοβαρής υλικής στέρησης	Θα εξειδικευθεί με την έκδοση σχετικής πρόσκλησης του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Β. Η αξιοποίηση πόρων της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασύλου και Μετανάστευσης

Στο επίπεδο αυτό θα αξιοποιηθούν οι πόροι του **Ευρωπαϊκού Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης**¹³⁶ (συνολικού προϋπολογισμού για την Ελλάδα 259.348.877 ευρώ), υποστηρίζοντας τις ακόλουθες δράσεις με χωρική αναφορά την Κρήτη:

- υποδοχή και υποστήριξη αιτητών ασύλου
- βελτίωση υποδομών στέγασης και συστημάτων υποδοχής
- διαδικασίες επανεγκατάστασης υπηκόων τρίτων χωρών που επανεγκαθίστανται ή έχουν επανεγκατασταθεί στην Κρήτη
- **κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην Κρήτη**¹³⁷.

¹³⁶ Βλ. Κανονισμός 516/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014 «Για τη δημιουργία του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, την τροποποίηση της απόφασης 2008/381/ΕΚ του Συμβουλίου και την κατάργηση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αριθ. 573/2007/ΕΚ και αριθ. 575/2007/ΕΚ και της απόφασης 2007/435/ΕΚ του Συμβουλίου», ΕΕL150/20.5.2014.

¹³⁷ Αξιοποιώντας τους σχετικούς πόρους και άλλα υπερεθνικά χρηματοδοτικά εργαλεία, η Περιφέρεια Κρήτης θα προχωρήσει εντός του 2015 σε συνεργασία με τις υπηρεσίες των Υπουργείων Εσωτερικών, Δημόσιας Τάξης & Προστασίας του Πολίτη και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Αλληλεγγύης στην εκπόνηση μίας ολοκληρωμένης Περιφερειακής Στρατηγικής Ένταξης των μεταναστών.

Η κοινωνική ένταξη των μεταναστών αποτελεί σύμφωνα με τον Κανονισμό 516/2014 αυτοτελές αντικείμενο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, που ενισχύει τις ακόλουθες δράσεις των Κρατών Μελών την περίοδο 2014-2020:

α) καθορισμός και χάραξη στρατηγικών ένταξης, με τη συμμετοχή τοπικών ή περιφερειακών φορέων, κατά περίπτωση, που περιλαμβάνουν την ανάλυση αναγκών, τη βελτίωση δεικτών ένταξης και αξιολόγηση, συμπεριλαμβανομένων των συμμετοχικών αξιολογήσεων, προκειμένου να εντοπιστούν οι βέλτιστες πρακτικές

β) παροχή συμβουλών και βοήθειας σε τομείς, όπως η στέγαση, τα μέσα διαβίωσης, η διοικητική και νομική καθοδήγηση, η υγεία, η ψυχολογική και κοινωνική φροντίδα, η φροντίδα παιδιών και η οικογενειακή επανένωση

γ) δράσεις που παρουσιάζουν τους υπηκόους τρίτων χωρών στην κοινωνία υποδοχής και δράσεις που τους επιτρέπουν να προσαρμοστούν σε αυτήν, να ενημερωθούν για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, να συμμετέχουν στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή και να συμμερίζονται τις κατοχυρωμένες αξίες στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

δ) μέτρα που εστιάζονται στην εκπαίδευση και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της γλωσσικής κατάρτισης και προπαρασκευαστικών ενεργειών που διευκολύνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας

ε) δράσεις που αποσκοπούν στην προσωπική ενδυνάμωση και επιτρέπουν στους υπηκόους τρίτων χωρών να καλύπτουν τις ανάγκες τους

στ) δράσεις που ενθαρρύνουν τις επωφελείς επαφές και τον εποικοδομητικό διάλογο μεταξύ υπηκόων τρίτων χωρών και της κοινωνίας υποδοχής και δράσεις που προάγουν την αποδοχή από την κοινωνία υποδοχής, και με τη συμμετοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης

ζ) δράσεις που προωθούν τόσο την ισότητα πρόσβασης όσο και την ισότητα αποτελεσμάτων σε σχέση με τις επαφές υπηκόων τρίτων χωρών με δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες, περιλαμβανομένης της προσαρμογής αυτών των υπηρεσιών για να συνδιαλέγονται με υπηκόους τρίτων χωρών

η) δημιουργία ικανοτήτων των δικαιούχων, μεταξύ άλλων μέσω της ανταλλαγής εμπειριών και βέλτιστων πρακτικών και της δημιουργίας δικτύων.

**Πίνακας 32. Ενδεικτικά υποδείγματα χρηματοδότησης της
Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης από δράσεις της ΕΕ (2015-2020)**

Μέτρο Στρατηγικής	Πηγή χρηματοδότησης	Στοχευμένος Προϋπολογισμός
ΜΕΤΡΟ 1.1.1. «Πρόσβαση σε βασικά είδη διαβίωσης»	Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους	35.000.000,00€
ΜΕΤΡΟ 1.1.3. «Πρόσβαση σε στέγη» (Κοινωνικοί Ξενώνες / Προγράμματα κοινωνικής κατοικίας)	Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων	10.000.000,00€
ΜΕΤΡΟ 1.1.4. «Πρόσβαση σε ενέργεια»	Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων	5.000.000,00€
ΜΕΤΡΟ 3.1.1. «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων ανέργων σε προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης»	Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση	1.000.000,00€
	Ευρωπαϊκή «Πρωτοβουλία Απασχόληση Νέων»	5.000.000,00€
ΜΕΤΡΟ 3.1.2. «Πρόσβαση των ευάλωτων ομάδων σε δράσεις Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας»	Ευρωπαϊκά Ταμεία Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας	5.000.000,00€
ΜΕΤΡΟ 3.2.4. Προώθηση της αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων	5.000.000,00€
ΜΕΤΡΟ 3.2.5 « Προώθηση της ενεργού γήρανσης»	Πρόγραμμα «Ορίζων 2020»	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 3.2.6 « Πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης της φερεγγυότητας των φτωχών νοικοκυριών»	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 4.1.1. Ανάπτυξη του Κοινωνικού Πλουραλισμού	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 4.1.2 «Ανάπτυξη της Κοινωνικής Καινοτομίας»	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία 2014-2020	500.000,00€
	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα URBACT III	500.000,00€
ΜΕΤΡΟ 4.1.3 «Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης»	Πρόγραμμα «Ορίζων 2020»	2.000.000,00€
ΜΕΤΡΟ 4.1.5 « Ανάπτυξη της στοχευμένης έρευνας»	Πρόγραμμα «Ορίζων 2020»	2.000.000,00€